

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
DİSİPLİNLERARASI BİLEŞİK SANATLAR ANABİLİM DALI

SİNOP ŞEHİRİ ÜZERİNE GÖRSEL BETİMLEMELER

HURİYE BULUT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. AZİZE REVA BOYNUKALIN

SİNOP-2024

TEZ KABUL

HURİYE BULUT tarafından hazırlanan “**SİNOP ŞEHİRİ ÜZERİNE GÖRSEL BETİMLEMELER**” başlıklı bu çalışma, 07.06.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Aytaç ÖZMUTLU
Ordu Üniversitesi/ Güzel Sanatlar Fakültesi

İmza

**Üye
(Danışman)**

Doç. Azize Reva Boynukalın
Sinop Üniversitesi/ Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Elif ANBARPINAR
Sinop Üniversitesi/ Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi

İmza

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Fadime DİRİK

.....

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel kaynaklar temininde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, İstanbul Deniz Müzesi, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi ile görüşüp olur izni aldığımı, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Huriye BULUT

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİNOP ŞEHİRİ ÜZERİNE GÖRSEL BETİMLEMELER

HURİYE BULUT

SİNOP ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
DISİPLİNLERARASI BİLEŞİK SANATLAR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN:DOÇ. AZİZE REVA BOYNUKALIN

Bu tezin konusunu resim sanatında Sinop şehrini görsel olarak betimleyen sanatçılar ve eserleri oluşturmuştur. Çalışma kapsamındaki sanatçıların bilgisi, eserlerin tarihsel süreçte nasıl çalışıldığı, akım ve üslup, teknik-malzeme açısından incelemesi tezin içeriğinde yer almıştır. Yine tezin içeriğinde Sinop'a ait sanat eserleri incelenip araştırma sonunda Sinop konulu kompozisyonlar çalışılmış ve bu görsel çalışmalar açıklaması ile sunulmuştur. Kentin kültürel değerleri, tarihi ve doğası yeni bir bakış açısıyla ele alınacak ve bu bakış açısı resim ve fotoğraf çalışmaları ile üretime dönüştürülecek olması amacıyla bu tezin konusu önem kazanmaktadır. Bu tez ile resim sanatında çalışılmış olan Sinop temalı görsel eserler bir araya getirilip bir kaynak altında derlenip toplanmış olup, aynı zamanda envanteri çıkarılmıştır. Sinop'a ait tarihsel belge niteliği taşıyan görsellerin ilk defa araştırılıp bir araya getirilmesi, aynı kaynak içinde künyesi ile beraber tarihsel ve arkeolojik bilime katkıda bulunması, gelecek nesillere taşınması açısından tez önem taşımaktadır. Bu tez sürecinde yapılacak olan Sinop şehrine ait sanatsal çalışmalarla amaç, yaşadığımız çevreye olan duyarlılığı artırarak kültürel bağlamda etkin bir rol oynamaktır. Kent konusunun sanata içerik olarak katkısını araştırmak, Sinop üzerine yapılmış eserleri incelemek, kenti doğası, kültürü, tarihi açısından görselleştirmek ve bu öğeleri sanatsal bir üretime dönüştürmek tezin asıl amacını oluşturmaktadır.

ANAHTAR KELİME: Sinop; Sinop Gravürleri; Sinop Görselleri

Mayıs 2024, 118 Sayfa

ABSTRACT

MASTER THESIS

VISUAL SCRIPTS ON THE CITY OF SİNOP

HURIYE BULUT

SİNOP UNIVERSITY GRADUATE EDUCATION INSTITUTE

INTERDISCIPLINARY COMBINED ARTS DEPARTMENT

CONSULTANT: ASSOC. PROF. AZIZA REVA BOYNUKALIN

The subject of this thesis is the artists and their works that visually depict the city of Sinop in the art of painting. The information of the artists within the scope of the study, how the works were studied in the historical process, the examination of the works in terms of current and style, technique and material were included in the content of the thesis. Again in the content of the thesis, works of art belonging to Sinop were examined and at the end of the research, compositions on Sinop were studied and these visual works were presented with explanations. The subject of this thesis gains importance as the cultural values, history and nature of the city will be handled from a new perspective and this perspective will be transformed into production with painting and photography works. With this thesis, Sinop-themed visual works that have been studied in the art of painting have been brought together and compiled and collected under one source, and at the same time an inventory has been made. The thesis is important in terms of researching and gathering the visuals that are historical documents of Sinop for the first time, contributing to historical and archaeological science with its imprint in the same source, and carrying them to future generations. The aim of this thesis is to play an active role in the cultural context by increasing the sensitivity to the environment we live in. The main purpose of the thesis is to investigate the contribution of the city to art as a content, to examine the works on Sinop, to visualize the city in terms of its nature, culture, history and to transform these elements into an artistic production.

KEYWORD: Sinop; Sinop Engravings; Sinop Visuals

May 2024, 118 Page

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasında, bana yol gösteren, değerli bilgilerini ve deneyimlerini paylaşan danışmanım Sayın Doç. Azize Reva Boynukalın Hocama, kaynaklar konusunda resimleri ve bilgilerini paylaşan Barış Mert'e, yine bu süreçte çevirilerde ve kaynak bulmada destekçim olan eşim Erdoğan Bulut'a ve arkadaşım Görsel Sanatlar Öğretmeni Vildan Bilgi'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Huriye Bulut

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ KABUL	ii
ETİK BEYANI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GÖRSELLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ	1
2. SANATTA KENT KAVRAMI	2
2.1 Türk Resim Sanatında Kent Konulu Eserler.....	3
2.2. Batı Resim Sanatında Kent Konulu Eserler.....	11
3. SİNOP ÜZERİNE GÖRSEL BETİMLEMELER.....	17
3.1. Bir Kültür ve Tarih Kenti Olarak Sinop	17
3.2. Resim Sanatında Sinop Tasviri.....	24
4. RESİM SANATINDA SİNOP’U KONU EDİEN RESSAMLAR VE ESERLERİ	25
4.1 Claude Aubriet (1665-1742).....	25
4.2 Jules Joseph Augustin LAURENS (1825 – 1901).....	28
4. 3 Ayvazovski (Ivan Konstantinovich Aivazovsky) (1817 – 1900)	38
4.4 Étienne Eugène Cicéri (1813-1890)	42
4.5 Rudolph Kazimirovich Zhukovsky (1814-1886).....	44
4.6 Alexey Petrovich Bogolyubov (1824 - 1896).....	46
4.7 Adolphe Rouargue (1810-1870)	49
4.8 Jean-Baptiste Henri Durand-Brager (1814–1879).....	52
4.9 William Simpson (1823– 1899).....	55
4.10 William Joseph Taylor (1802 - 1869).....	59
4.11 Gaston Charles Vuillier (1845 - 1915)	61
4.12 Hüseyin Hüsnü TENGÜZ (1875-1950).....	70
4.13 Nazmi Dayan (1893 - 1963)	72
4.14 Cevat Hamit Dereli (1900-1989)	73

4.15 İmren Erşen (1940-.....)	78
5. KÜNYE BİLGİSİ OLMAYAN SİNOP KONULU GÖRSEL BETİMLEMELER	82
6. ESER METİN KAPSAMINDA ÇALIŞMALAR	96
SONUÇ	108
KAYNAKLAR	110
EKLER	115
ÖZGEÇMİŞ	118

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2.1.1 Hüseyin Zekai Paşa, Yıldız Parkı, 1897.....	4
Görsel 2.1.2 Hoca Ali Rıza, Karda Üsküdar, 1893.....	6
Görsel 2.1.3 Eren Eyüboğlu, Çengelköy, 1949	7
Görsel 2.1.4 Mehmet Pesen, Sahafılar Çarşısı, 1993.....	9
Görsel 2.1.5 Devrim Erbil, İstanbul 2006.....	10
Görsel 2.2.1 Ambrogio Lorenzetti, İyi Yönetimin Kente Etkileri, 1338.....	11
Görsel 2.2.2 Johannes Vermeer, Delf Manzarası, 1660-1661	12
Görsel 2.2.3 Pierre Auguste Renoir, Pont- Neuf, 1872	14
Görsel 2.2.4 Marc Chagall, Pencereden Paris, 1913	15
Görsel 2.2.5 Robert Delaunay, Champs de Mars, 1911	16
Görsel 3.1.1 Huriye Bulut, Sinop Kalesi, 2023	19
Görsel 3.1.2 Huriye Bulut, Sinop Kaleyazısı'ndan, 2023.	20
Görsel 3.1.3 Huriye Bulut, Medrese, 2023	21
Görsel 3.1.4 Huriye Bulut, Sinop, 2023	23
Görsel 3.1.5 Huriye Bulut, Yalı, 2023	23
Görsel 4.1.1 Claude Aubriet , Sinop, 1718	26
Görsel 4.1.2 Claude Aubriet , Sinop, ...	27
Görsel 4.2.1 Félix Bracquemond, Jules Laurens	28
Görsel 4.2.2 Jules Laurens, Pervane Medresesi portresi, 1846	30
Görsel 4.2.3 Jules Laurens, Sinop Kalesi, 1847	31
Görsel 4.2.4 Jules Laurens, Sinop Limanı, 1847	32
Görsel 4.2.5 Jules Laurens, Sinop Kalesi ve Cami, 1847	33
Görsel 4.2.6 Jules Laurens, Sinop'ta Kapı, 1847.....	34
Görsel 4.2.7 Jules Laurens, Sinop'ta Kapı 2, 1847.....	34
Görsel 4.2.8 Jules Laurens, Gerze'de Dükkanlar, 1847	35
Görsel 4.2.9 Jules Laurens, Gerze'de Balkonlar, 1847	36
Görsel 4.2.10 Jules Laurens, Sinop'tan Üç Ayrıntı, 1847	37
Görsel 4.2.11 Huriye Bulut, Sinop Cezaevi içindeki Tarihi Kale Surları,2024	37
Görsel 4.3.1 İ. K. Ayvazovski, L'Orient Illustré, 1874.	38

Görsel 4.3.2 Ivan Konstantinovich Aivazovsky, Sinop Savaşında Gemiler, 1853	40
Görsel 4.3.3 Ivan Konstantinovich Aivazovsky, Sinop Savaşı, 1853	41
Görsel 4.4.1 Eugène Cicéri'nin Karikatürü, Eugène Giraud	42
Görsel 4.4.2 Durand Brager, Baskı; Eug. Cıcerı Ve Ph. Benoist, "Sinop"	43
Görsel 4.5.1 Rudolph Kazimirovich Zhukovsky, Sinop savaşı, 1853.....	45
Görsel 4.6.1 Alexey Petrovich Bogolyubov	46
Görsel 4.6.2 Alexey Bogolyubov,Battle of Sinop/ Sinop Savaşı, 1853	47
Görsel 4.6.3 Alexey Bogolyubov, Sinop Savaşı, 1853.....	48
Görsel 4.7.1 Adolphe Rouargue, Sinop, 1855	50
Görsel 4.7.2 Adolphe Rouargue, Sinop, 1855	51
Görsel 4.8.1 André Adolphe Eugène Disdéri Durand Brager portresi, 1860	52
Görsel 4.8.2 H.Durand Brager, Sinop.....	53
Görsel 4.8.3 H.Durand Brager, Osmanlı Rus Savaşı sonrası Alaaddin Cami ve Meydankapı Cami.....	54
Görsel 4.9.1 William Simpson.....	55
Görsel 4.9.2 William Simpson, Sinop, 1857	56
Görsel 4.9.3 William Simpson, Sinop, 1855-1857	58
Görsel 4.10.1 William Joseph Taylor, Sinop'un Genel Görünümü,1863.	60
Görsel 4.11.1 Gaston Charles Vuillier	61
Görsel 4.11.2 Gaston Charles Vuillier, Sinop, 1892	62
Görsel 4.11.3 Gaston Charles Vuillier, Batıdan Görünen Sinop Surları, 1889	63
Görsel 4.11.4 Gaston Charles Vuillier, Meydan Kapı, 1889.....	64
Görsel 4.11.5 Gaston Charles Vuillier, Said-Bellal Mosque, Sinope, 1888.....	65
Görsel 4.11.6 Gaston Charles Vuillier, Sinop Hisarının Doğudan Görünüşü, 1889	66
Görsel 4.11.7 Gaston Charles Vuillier, Meydankapı Burcu, 1889	67
Görsel 4.11.8 Gaston Vuillier, Balatlar Çeşmesi (Ada Çeşmesi), 1860.	68
Görsel 4.12.1 Ressam Hüseyin Hüsnü TENGÜZ, Sinop Faciası	71
Görsel 4.13.1 Sinop Kalesi, Nazmi Dayan	72
Görsel 4.14.1 Cevat Dereli	73
Görsel 4.14.2 Cevat Dereli, Kale Üstünde Evler, 1939	76
Görsel 4.14.3 Cevat Dereli, Sinop Limanı	77
Görsel 4.15.1 İmren Erşen	78

Görsel 4.15.2 İmren Erşen, Sinop 1	79
Görsel 4.15.3 İmren Erşen, Sinop Kalesi.....	80
Görsel 5.1 Sinop, İn Ancient Times by Leslie Payne Delaney , B. A. 1960	82
Görsel 5.2 William G. Allan, Antik Sinop, 1960	83
Görsel 5.3 Eser bilgisi yoktur.Sinoplu Bataille.	83
Görsel 5.4 Sinop, Lonca Kapısı.	84
Görsel 5.5 The Battle of Sinope, Sinop Muharebesi	84
Görsel 5.6 Karl Girardet (1813-1871), Sinop	85
Görsel 5.7 Léon Benett (1839-1916) Sinop, 1890.....	85
Görsel 5.8 Sinop'un Boztepe'den Görünümü, 1854.....	86
Görsel 5.9 Eser bilgisi yoktur.	86
Görsel 5.10 Sinop, 1854	87
Görsel 5.11 Sanatçı bilgisi yoktur, Sinop, 1856.	87
Görsel 5.12 Sinop'ta Rus-Türk Savaşı, 1854	88
Görsel 5.13 Pieter van Woensel, Sinop Körfezi'nden Görünüm, 1794	88
Görsel 5.14 Sinop Savaşı, 1880	89
Görsel 5.15 Rusya'nın Sinop'a saldırısı, Türkiye, 1853	89
Görsel 5.16 Sinope Kasabadan bir görünüm, 1862	90
Görsel 5.17 George Tryon, Sinop, 1854	90
Görsel 5.18 Sinope, 1950-1960	91
Görsel 5.19 Londinon, Sinope, 1860	91
Görsel 5.20 Sinop'ta Türk Rus Savaşı, 1853	92
Görsel 5.21 Jules Laurence, Karadeniz'in Liman Kenti Sinop, 1846	92
Görsel 5.22 Ressam Bilinmiyor, 1853'de Sinop Limanı'nda Rusların Türk Gemilerini Bombardımanı	93
Görsel 5.23 Cospatrick Baillie Hamilton, Sinop'un Görünümü, 1857.	93
Görsel 5.24 Kırım Harbinde Sinop'tan Kırım'a Giden Türk Gemileri.	94
Görsel 5.25 Ressam Mahmut, Sinop, 1931	94
Görsel 5.26 Sinope. Eser bilgisi yoktur.	95
Görsel 5.27 Eser bilgisi yoktur.	95
Görsel 6.1 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde I, 2024	97
Görsel 6.2 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde II, 2024.	98

Görsel 6.3 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde III, 2024.....	99
Görsel 6.4 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde IV, 2024.....	100
Görsel 6.5 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde V, 2024.....	101
Görsel 6.6 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde VI, 2024.....	102
Görsel 6.7 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde VII, 2024.	103
Görsel 6.8 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde VII, 2024.	104
Görsel 6.9 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde IX, 2024	105
Görsel 6.10 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde X, 2024.....	106
Görsel 6.11 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde XI, 2024.....	107

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 4.1 Sanatçı ve Eser Bilgisi.....	81
--	----

1. GİRİŞ

Kentler, hem ulusların hem bireylerin tarihlerinde önemli bir yer tutmuş, resim sanatında ise konu olarak bireylerin ve toplumsal yaşamın aynası olmuştur. Sanatçıların ifadeleriyle de birçok anlam içinde kent hikayeleşerek resim sanatına zenginlik katmıştır. Sanat tarihinde oldukça eskiye dayanan kent konulu resimler, tarihsel olarak belirgin bir başlangıçta olmayıp günümüze kadar her dönemde ele alınmıştır. 19. yüzyıl öncesinde çoğunlukla dini ya da mitolojik konuların arka planında gördüğümüz kent görüntüleri sonrasında romantik ve izlenimci akımların etkisi ile önem kazanarak tek başına resmin konusu olmuştur. Toplumsal süreçte değişimler gösteren bu konu kentin doğası, kültürü, tarihi ile birlikte ele alınarak sanat yapıtlarında yer almıştır.

Kentler tarih boyunca toplumun göstergesi olmuştur. İnsanlar kurdukları yapıları biçimlendirip anlamlandırırken aynı zamanda rengini, ruhunu yansıtan hikayelerini oluşturmuş, kentle beraber tarihini yazmıştır. Kentler genel görüntüleri, mimari dokuları, meydan-sokak gibi dolaşım merkezleri, çeşmeler, mezarlıklar, ibadet alanları gibi kentsel donanım öğeleri ile tarih ve kültürü birleştirmiş, bize yansıtmıştır.

Sinop tarihi de bu zenginlikler ile dolu olup kendini tüm görsellerde ihtişamıyla göstermiştir. 3000 yıla yaklaşan tarihi geçmişin izlerini hala kentin dokusunda kendini gösterirken, coğrafyanın kendisine bahsettiği inanılmaz doğa güzelliği sanatçılar üzerinde farklı bir anlam kazanarak tuvallere yansımıştır. Tablolar kent hafızasını oluşturmuş, tarihsel ve kültürel geçmişin belgesi olmuştur. 18.yy sonu, 19.yy başlarında yapılan tablolara baktığımızda ressamın, seyyahların bu toprakları gezip bizlere hem tarihi hem coğrafi bir kaynak, hem de görsel bir belge oluşturduğunu görmekteyiz.

Sinop bir liman kenti olarak farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, kültürel doğa güzellikleri ile özel bir bölgedir. Bu tez çalışması kapsamında Sinop'un tarihi ve mimari özellikleri açısından geçmişten günümüze görsel kültürel belleğinin oluşumunu sağlayan 18, 19 yüzyıl Batılı ve Türk ressamın resimleri incelenmiş, sanatçıların ürettikleri resim sanatına ilişkin yağlı boya, sulu boya resim ve gravür eserleri ve bu eserleri üreten sanatçılar ele alınmıştır. Eserlerinde Sinop'a yaklaşımlarını, yorumlarını hatta şehrin ruhunu izleyiciye hissettirme biçimiyle birlikte bu resim örneklerinin kentsel bellek konusunda önemi açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bu kültür mirası örneklerini inceleyip daha zengin bir araştırma ile elde edilen bilgileri gelecek nesillere aktarmak konunun önemini ve amacını daha da belirginleştirmiştir. Çalışmayla ilgili olarak ilk önce Sinop üzerine ilgili kaynak taraması yapılmıştır. 19 yy başlarından itibaren resim çalışmalarına konu olan Sinop'un Cumhuriyet Dönemi ve sonrasına kadar olan süreçteki tablolarına yayınlardan ulaşıp tez konusu oluşturulmuştur. Bunun yanında Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinop Müze Müdürlüğü, Sinop İl Halk Kütüphanesi ve Sinop Kültür Merkezi ziyaret edilmiş, İstanbul Deniz Müzesi, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi ile mail yoluyla iletişim kurulmuş gerekli bilgilere konuyla doğrudan veya dolaylı olarak bağlantısı olan yayınlara ulaşmaya çalışılmış, kaynak oluşturulmuştur.

Araştırma süreci göstermektedir ki günümüze kadar Sinop görsellerine dair yapılmış eserlerin sanatçı bilgisinin detaylı verildiği bir kaynak ya da envanter oluşturulmamıştır. Tüm bu eksiklik görülerek çalışmada tarihte Sinop üzerine yapılmış eserler ve sanatçıları tespit edilmiş, resimlerin künyesi oluşturulup dönemi, ressamı, tekniği ele alınmış, eserler; çözümleme, yorumlama, betimleme yapılarak incelenmiş, kimliği çıkarılmış ve listeleri kronolojik sıraya konulup kaynak haline getirilmiştir.

2. SANATTA KENT KAVRAMI

“Kent, kökeni Orta Asya’ya dayanan, bir yerleşim yerini tarif eden, öz Türkçe olan kelimedir. Antik dönemlerde cite, polis, medine ve kent kelimeleri birbirine yakın anlamlarda kullanılmıştır. Kent, bir yerleşim birimini, bir devleti veya belli bir uygarlık düzeyini ifade ederken aslında o toplum yapısını ve yönetim biçimini de göstermektedir.” (Üner, 2021). Kent, şehirler var olduğundan beri ressamın konusu olmuş ve resmedilmiştir. Birçok ressam, eserlerinde yaşadığı kenti tarihi, kültürel yapısı ve insanları ile betimlerken bazı resimlerde de şehirleri fon olarak almışlardır. Kent görünümüleri sanat eserlerinde silüet, sokak, bulvar, meydan, tarihi eserleri ve kent mobilyaları gibi kentsel öğeler kullanılarak karşımıza çıkmıştır.

Estetik bir unsur olan kent aynı zamanda bir hafıza mekanı olmuştur. Sanatçılar kentlerin de bir belleği bulunduğunu ve bu belleğin aynı zamanda toplumun belleğini yansıttığını düşünerek eserlerinde kenti konu etmişler, toplumsal belleği mekan, yer ve kültür ile birlikte eserlerine taşımışlardır. Tarih boyunca değişim içinde olmuş kentler yaşanan tüm

gelişmeleri sahip olduklarını belleğinde tutarak geçmişten günümüze taşıyıp bu birikimleri de bizlere yansıtmaktadır. Bizler bu kentsel belleği kültür öğeleri olan sanatsal ve mimari çalışmalarda görür, sanatçıların eserlerinde bu belliğin izlerini hissederiz (Demirarslan, 2017).

Sanatta Kent konusu ile bağlantılı olarak ele alınan kavramlar içerisinde peyzaj veya manzara kavramları yer almaktadır. Kent peyzajları manzara resminin eşdeğeri olmuş, kentin bir alanını geniş bir perspektifle veya fiziki yapısını genel görünümle yağlıboya, suluboya, desen gibi resim teknikleri ya da baskı, fotoğraf yoluyla betimleyen eserler olmuşlardır. Toplumun sosyal, ekonomik, politik nedenlerle tarih içinde yaşadığı büyük değişimleri kentleşme olgusunun temeli oluşturmuştur. Özellikle büyük kentlerimizdeki hızlı değişimler sanat ve kültür düzeyinde bir kent olgusunu su yüzüne çıkarmıştır.

Sanatımızın kent gerçeğine bilinçle dönüşü, 1940’larda Yeniler Grubu ve Liman Ressamları ile başlamış, sonrasında birçok sanatçının başta İstanbul olmak üzere birçok şehirleri konu etmesiyle devam etmiştir (Özsezgin, 1982). Türk ressamlarının büyük bir çoğunluğu manzara resimlerini öznel duyarlılık göstererek çalışmış, doğa karşısındaki izlenimlerini yorumlarıyla resme dönüştürmüştür. Birçok ressamın yapıtlarında doğa resmi konusu işlenmiş, bu sebeple Türk resim sanatı tarihinin gelişimi ile manzara resmi de paralel olmuştur.

Türk Resim Sanatçıları, serüvenindeki ilk örneklerden foto yorumları başta olmak üzere, izlenimci uygulamalardan ifadeci yorumlara, konstrüksiyona dayalı çalışmalardan deformasyona yeni anlamlar kazandırdığı uygulamalara, sentetik kübizm arayışlarından lekesel soyut uygulamalara, bir başka söylemle tüm üslup arayışları içinde manzara resmiyle sanatımıza katkıda bulunmuşlardır. Bu bağlamda, doğa karşısındaki izlenimleri, ayrı görüşleri yansıtan yorumları ile çalışan birçok sanatçı, öznel duyarlılıklarını gösterdikleri çalışmalarını resim sanatımıza kazandırır (Giray, 1999).

2.1. Türk Resim Sanatında Kent Konulu Eserler

Türk Resim sanatı manzara resimleriyle başlamış ve günümüze kadar en çok üretilen tür olmuş, ressamlar, manzara ressamları kimliği ile tanınmışlardır. Manzara resimleri genelde doğa görünimleri, orman resimleri, perspektifle ele alınmış sokak kesitleri gibi en çok rastlanan konular olarak Türk Resim Sanatı 19. Yüzyılın resmini örnekleri olmuşlardır.

Kent görünümüleri arasında da İstanbul resimleri ağırlık kazanmış, Anadolu kentleri kültürü, yaşantısı ve doğasıyla gerçekçi köy tasvirleri arkasından gelmiştir. Bugün köy kent ilişkileri ve özellikle de kent yaşamından gerçekçi kesitler konu olarak sanatımızda önemli bir yer tutmaktadır. Resim Sanatımızın ilk örneklerinden Matrakçı Nasuh'un minyatür sanatında verdiği örneklerinde ana konu iken aynı zamanda kent görünümünü de sıkça görmekteyiz. Bunlar kenti gerçekçi görüntüsü ile değil de minyatürün kendi üslubu içinde topografik etkiyle resimlenmiştir. Daha sonrasında asker ressamılar fotoğraftan yararlanarak doğayı yorumlamadan resme aktararak manzara resimlerini çalışmışlar ve çoğunlukla İstanbul'un saray ve bahçelerini betimlemişlerdir (Alpsoy, 2009).

Türk resim sanatı tarihinde Primitifler olarak adlandırılan bu dönem sanatçıları, minyatürden gerçekçi üsluba geçişi temsil etmişlerdir. Başta Hüseyin Zekai Paşa'nın (1860-1919) Yıldız Sarayı ve bahçesi, Üsküdar manzaralarını konu ettiği tabloları kent peyzajlarında primitiflerin ve geleneksel Türk sanatının dingin doğa görünümü etkisi ile ortaya çıkan eserler olmuştur. İzlenimciliğin marjında kalmış olan sanatçının dingin dünyasını, naif üslubu, olağanüstü dikkat, ayrıntı ve yalınlık ile gerçekleştirdiği resimlerinde görürüz. Türk resminin gelişim sürecinde köy ve kent gerçekleri özgün konularla çarpıcı bir ifade şekli ile resmedilmiştir. Çağdaş Türk figüratif resminde köy ve kent temaları birbiri ile ilişkili ve bütünlüğüyle öğeler ile işlenmiş, birçok ressam aynı zamanlarda kırsal ve kentsel temalara yer vermişlerdir (Tansuğ, 1993).

Görsel 2.1.1 Hüseyin Zekai Paşa, Yıldız Parkı, 1897, tuval üzerine yağlıboya, 96 x 136,5 cm.
Erişim: 07.05.2023 <https://www.sakipsabancimuzesi.org/sergiler-ve-etkinlikler/sergi/69/625>

Sanatçının geniş bir açıdan resimlediği kentte durağan bir hava hissetmekteyiz. Figürsüz, binasız orman üzerinden çok uzaklarda gördüğü kenti renk perspektifi ve ön planda koyu değerler, arka planda ise açık değerler ile betimlemiştir.

Resim sanatımızda bağımsız manzara kavramı, Batı etkisinin başladığı 1914'lü yıllara dayanmış ilk örneklerini üreten ressamlar da manzara ressamları kimliği ile tanınmışlardır. Manzara resimlerinde doğa görünümüleri ve özellikle İstanbul'un tarihi yapıları gözlemcilik ve ayrıntıya varan dikkatli, titiz çalışmalarla en çok rastlanan konular olmuştur. Kent görünümüleri arasında da ağırlık kazanan İstanbul resimleri 19.yüzyılın resmini örneklerler. Dönemin manzara ressamı olarak da tanınan Üsküdar doğumlu Türk Resim Sanatçımız Hoca Ali Rıza (1858-1930)'nın resimleri sanat tarihimizde manzara resmini örneklemiş, manzara resminin gelişimine büyük katkılar sağlamıştır.

Asker Ressam Kuşağı'nın bir üyesi olan Hoca Ali Rıza, Üsküdarlı bir sanatçı olarak burada yaşamış ve yaşamı boyunca başta Üsküdar olmak üzere İstanbul'un semt ve köylerinin resimlerini yapmıştır. Doğa karşısında yapmış olduğu bu eserler Osmanlı'nın son dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarını görselleştiren resimler olarak belge niteliği de taşımıştır. Sanatçı, çağdaşları içinde doğada çalışan, doğayı kopya etmekten çok yorumlayan, mesleğini peyzaj ressamlığı olarak tanımlayan, manzara yapan ilk Türk ressamıdır.

1914 Kuşağı ressamlarının hocası olmuştur. Şeffaf ve sıcak renklerin olduğu, yoğun bir ışık görünümüleri kullanarak gerçekçi, samimi yaptığı çalışmalarında mutluluk veren bir doğa duygusu yaratmıştır. "Nurullah Berk'in, bir yerde 'Türk resmi doğaya onunla açıldı' dediği Hoca Ali Rıza, gerçekten doğaya önyargısız, sevgi ve hayranlıkla bakan, yaşamını resim sanatına adanmış, alçakgönüllü bir ressamdı." (Edgü, 2009). Sanatçı, Üsküdar ve çevresinin yanı sıra İstanbul'un daha birçok yerlerini bir fotoğraf makinesinin bize verebileceğinden daha gerçekçi eserler bırakmış, her bir eserinde dönemin ruhunu, mimari ve kültürel yapısını, yaşantısını en güzel şekilde anlatarak Türk Sanatına çok kıymetli görsel belge niteliğinde eserler bırakmıştır (Pehlivan, 2018). Bu çalışmalarına bir örnek de, Görsel 2 " Karda İstanbul " tablosu olmuştur.

Görsel 2.1.2 Hoca Ali Rıza, Karda Üsküdar, tuval üzerine yağlıboya, 1893, 54 x 81 cm.
Erişim: 06.05.2023 <https://www.leblebitozu.com-unlu-turk-ressamin-kar-manzarali-resimleri>

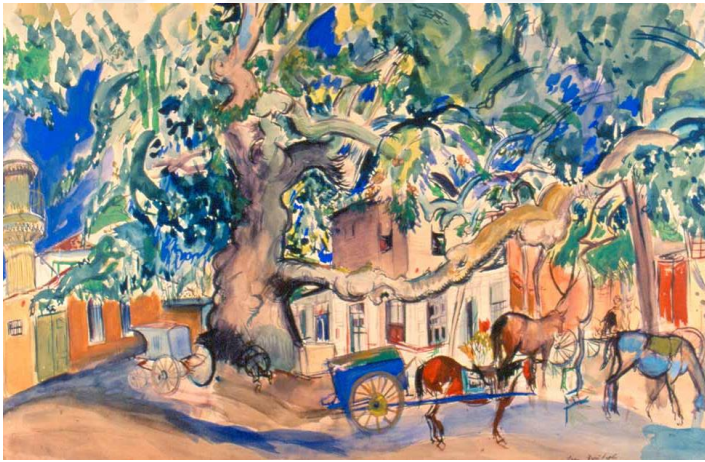
“Üsküdar’da Kar ” adlı bu tabloda 26 Ocak 1893 tarihli yoğun kar yağışının olduğu bir günü resmeden sanatçı, kenti geniş açıyla görerek ve kendine özgü üslubu ile resimlemiştir. Eserde çatıları karla kaplanmış Üsküdar evleri, Üsküdar Camisi, İstanbul Boğazı ve karşı kıyıları görülmektedir. Resimde bembeyaz çatılarıyla görülen ve her biri sarı rengi ile bizi ısıtan Üsküdar evleri, denizde ilerlemekte olan bir gemi ve kayıklar vardır. Sakinlik ve mutluluk verici bir görünüm içerisinde yansıttığı karla kaplı kenti, görünümü belge niteliğinde günümüze ulaştırmıştır.

1914 Kuşağının resim serüveni Paris’te gördüğü resim eğitimi ile başlamış birçok sanatçının açık havada çalıştıkları manzara resimleriyle Türkiye’de izlenimci anlayışın temelini oluşturmuş, bu anlayış günümüze kadar gelmiştir. Bu sanatçılar ışık ve rengi desen ve biçimden daha önemli tutup dönemlerinden farklı bir anlayış benimsemişlerdir. Çoğunlukla manzara resimleri yaparak başta İstanbul’un modern kent yaşantısını, sokaklarını, meydanlarını, modayı, iç mekanlarını eserlerine alarak Türk resim sanatında kent konusunu örneklendirmişlerdir (Germaner, 2009). Bu sanatçılar arasında Halil Paşa, Sami Yetik, Ahmet Ziya Akbulut, Hikmet Onat, Hüseyin Avni Lifij, İbrahim Çallı ve Nazmi Ziya Güran gibi Türk Sanatının temel taşları olan sanatçılarımız İstanbul başta olmak üzere birçok kentimizi resim konusu olarak ele almış, batı etkisinin getirdikleri ile manzaralarını yorumlamışlardır.

1933-1937 yılları arasında o dönem hükümeti tarafından "Yurt Gezileri" projesi fikri ortaya çıkmış, ülkemiz insanına resim, heykel gibi plastik sanatları tanıtmak, sevdirmek

ve öğretmek amacı ile bu proje üretilmiştir. Tek partili dönemde ressamı yurdun dört bir yanına gönderme kararı alınarak her yıl 10 ressam, çeşitli illere dağıtılmış ve bu illerde halkın arasında dolaşarak bulundukları yerlerin kültürünü, coğrafyasını, insanlarını konu eden resimler yapmıştır. Bu Yurt Gezileri ve Resimleri kapsamında manzara örnekleri ve sanatçıların farklı yorumları ile kenti ele alışları konu olarak zenginleşmiştir.

Bu dönemde Türk ressam Eren Eyüboğlu (1907-1988) da Yurt gezileri kapsamında Anadolu'yu dolaşarak resimler yapmıştır. Anadolu coğrafyasının kültürel zenginliklerini, folklorunu, geleneksel yaşama dair konuları yarı soyut dışavurumcu ve Ekspresyonist bir doğa görüşüyle tuvallerine aktarmıştır. Yaş Güzel Sanatlar Akademisi' resim eğitimi görmüş olan sanatçı D Grubu'na Bedri Rahmi Eyüboğlu ile birlikte katılarak topluluğun etkinliklerinde önemli rol üstlenmiştir. "Bu güzelim geleneksel halk sanatının olanaklarından yararlanıyoruz. Ona, kendi motiflerimizle, çağdaş anlayışla yeni bir can, yani bir tat katmaya çabalıyoruz" demiş, birçok eserinde geometrik soyut üslubuyla manzara konusunu işlemiştir. "Eren Eyüboğlu, sanat yaşamının başında, her büyük sanatçının yaptığı gibi önce dönüştürülmüş doğaya çevirdi gözlerini. Doğa onun için vazgeçilmezdi" (Ayan, 1995). diye onu bize anlatan Aydın Ayan onun resimlerindeki doğa sevgisinin altını çizmiştir.

Görsel 2.1.3 Eren Eyüboğlu, Çengelköy, 1949, karton üzeri sulu boya. Erişim: 05.05.2023
<https://www.istanbulsanatevi.com/turk-ressamlar/eren-eyuboglu-hayati-ve-eserleri/>

Cézanne ve Matisse'den etkilenen, özellikle Matisse'nin renk anlayışını benimseyip ve bu renk anlayışını kendine özgü folklorik bir dil ile birleştiren sanatçının bu resminde de zıt renkler mavi ve turuncunun tonlarını görmekteyiz. Sanatçı birçok eserinde doğa içinde

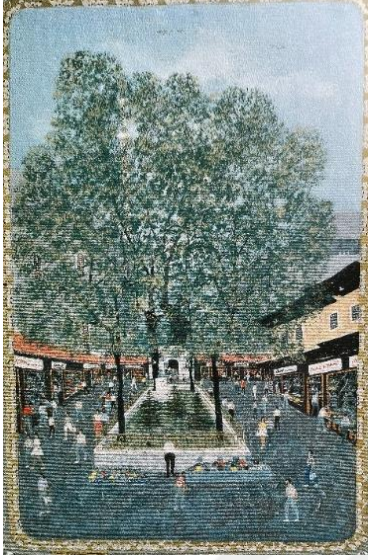
kenti yorumlamış, kentleri coğrafyası ve kültürüyle bizlere yansıtmıştır. Görsel 3 “Çengelköy” isimli eserinde de ahşap, işlemeli minaresi olan cami ve küçük ahşap evleri, dönemin mimari yapısını, yük taşıma amaçlı kullanılan küçük kasalı ve tekerli at arabaları ile dönemin Çengelköy’ünü bize tasvir etmiştir. Kontrast renklerden oluşan tabloda biçimler ve figürler hareketli çizgiler ile betimlenmiştir. Ara ara kontur çizgilerinin de olduğu resimde bir yandan gerçekçi anlatım hafif soyuta kaymıştır (Güvener, 2015).

“Modern resmin İstanbul’a gelmesi 1926 dan sonradır. Modern vasfı verilen resimlerin ve sanatçıları tarzlarına göre gruplamanın mümkün olmadığını, Türk Resim Sanatı içinde hemen her sanatçının gelişim döneminden olgunlaşma dönemine kadar birçok eserinde farklı deneyimleri olduğunu görmekteyiz.” (Arseven, 1965). Bu deneyimler ile ortaya koydukları eserlerinde köy yaşantısı, kent manzara resimleri sayıca fazla olmamasına rağmen konu edilmiştir.

Kübit ve konstrüktivist bir biçim anlayışını benimseyen sanatçıların kent peyzajı konusuna fazla yönelmedikleri görülür. 1950’li yıllar itibariyle Türk resminde soyut üslubun hakim olduğu, sanatçıların bireysel olarak ürettikleri eserlerde, kent peyzajı konusunda eser veren çok sayıda sanatçı olduğu görülmüştür.

Kent temalı resimlere farklı bir bakış açısı ve yorumu getiren başka bir sanatçımızda Mehmet Pesen olmuştur. 1923 İstanbul doğumlu olan Türk ressamımız Pesen aynı zamanda eğitimci kimliği ile de bilinir. Sanatçı, 1948’de Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü’nden mezun olmuş, hocaları Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun etkileriyle 1947 de kurulmuş olan On’lar Grubu içinde yer almıştır (Thema Larousse, 1993). Doğadan ve çevresinden etkilenecek yapmacıksız, yöresel ve özgün resimleri yerel sanatlara bağlı kalmış, minyatür resmi ile bağdaştırılan resimler olarak ortaya çıktı. Kendi deyimiyle çağdaş ve ulusal bir kaygıyla, evrensel boyutlar içinde öyküsel ve şiirsel yorumuna sahip olmuştur. “Sanatçının eserleri, geleneğin plastik dilde ifadesidir. Eserin yapıldığı 1976’lı yıllarda geleneğin konu edilişi yalnız plastik sanatlarda olmamakla birlikte, edebiyat alanında da sosyal yapıları eserler üretilmiştir.” (Koç, 2016). “Ürettiği yapıtlarında konular: Anadolu insanının, köyünün güncel yaşamı, kentlerin, özellikle de İstanbul’un görünümüleri olacaktır. Kentlerin doğal ve yaşamsal kesitlerin Pesen’in sanatsal yorumlarıyla aktarılır renk renk, biçim biçim tuvallere. Her biri bir öncekinden biraz daha fazla öznelleşerek.” (Giray, 2001). Mehmet Pesen’in kişisel anlatımında Anadolu halk

süslemelerindeki nakışı, Türk-İslam Sanatlarındaki minyatürünü ve Batı resim tekniği görülmüştür. Tüm bu anlatımlar ile çevresini betimlemiş, yeni düzenleme alanları ile Türk Resmine farklı anlayış kazandırmış, kente geniş açılardan bakıp çalışmalarını tamamlamıştır. Bu anlatımlarına bir örnek de Sanatçının Görsel 4 “ Sahaflar Çarşısı ” adlı eseridir.

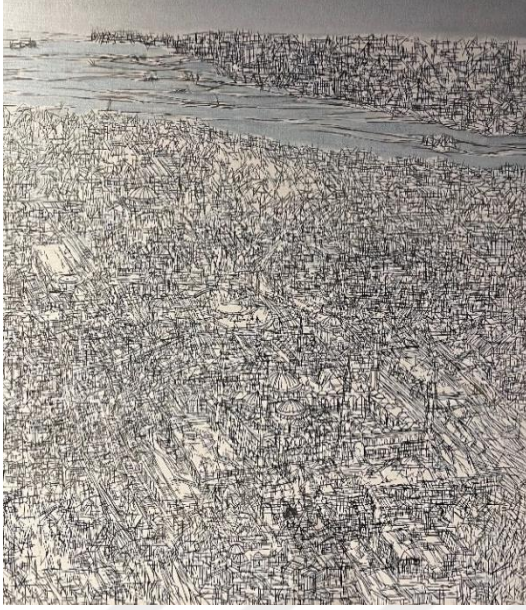

Görsel 2.1.4 Mehmet Pesen, Sahaflar Çarşısı, 1993, tuval üzerine yağlıboya, 50 x 70 cm.
Erişim: 19.05.2023 Türkiye İş Bankası Yayınları, 2001

Sanatçının bu eserinde İstanbul’un tarihsel yapısına bir kimlik kattığı görülmektedir. Sahaflar Çarşısına ortayı merkeze alarak, tek noktalı perspektif ile bakmış, çarşının mimari yapısını ve doğasını, dükkanlarını gezen insanlar ile anlatmıştır. Eserde bilinçli bir yüzey anlatımı vardır. Tuval yüzeyinin tümünden kaplayan kompozisyon özgün bir biçimde yorumlanmıştır.

Pesen gibi Çağdaş Türk resminde yorum arayış çabalarında en geniş ufuklar açan sanatçılardan biri de Cihat Burak (1915-1994) olmuş, resimlerinde de kent görünümleri kompozisyonun vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Sanatçının masalsı anlatımlı figüratif resimlerinde de kent konusunu mutlaka kullandığını, düşsel yaklaşımlar içinde ilginç sorunlarını kent temaları ile öne çıkardığını görmekteyiz. Yine İstanbul’u kendi gözüyle anlatan sanatçı, Eyüp ve Bebek gibi semtleri pitoresk noktalarından betimlemiş, Türk Resminde kent temasını örnekleyen sanatçılarımızdan olmuştur (Thema Larousse, 1993).

Günümüzde, şehre en çok atıfta bulunan ressamlardan biri de Devrim Erbil'dir. (1937-...) Türk resminde soyut sanatın egemen olduğu yıllarda Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümünden mezun olan sanatçı, Halil Dikmen (1906 -1964) ve Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun (1911-1975) öğrencisi olmuş, Soyutçu 7'ler grubunun kurucusu ve Maviler grubunun da bir üyesi olmuştur. Soyutlama olarak adlandırdığı çalışmalarında peyzaj her zaman öncelik olmuş, İstanbul ise bu peyzajlarda başlıca konu olmuştur.

Görsel 2.1.5 Devrim Erbil, İstanbul 2006, Karışık teknik, 90 x 80 cm, Erişim: 02.02.2024
Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Fotoğraf Huriye Bulut

Erbil'in çalışmalarında geleneksel Türk sanatlarından, minyatürden beslenen bir üslup çağdaş bir çizgisel ve monokrom renk tonları ile yoruma kavuşmuş, topografik, kuşbakışı kompozisyon içinde anlatıma varmıştır. Onun çalışmalarında kent uzaktan ve yüksekten bir bakış açısı ile karşımıza çıkar. Kompozisyon odağında kentin anıtsal ve simgesel yapıları olmuş, harita benzeri kompozisyonlarda çizgi ve çizgi dokusu ile kent görünümleri betimlenmiştir. Onun bu betimlemelerinin kaynağında Matrakçı Nasuh' un kent görünümleri izleri vardır. Kentlerin ya da kasabaların topografik özelliklerini yansıtan mimari yapıları ve sokakları çizgi ağı ile kurulmuş, yüzey anlatımı, simgesel değerler ile bütünleşmiştir. Soyutlamanın nerede başladığını arayarak izlediğimiz kent resimlerinde hareketsiz, geometriksel yapıtların iç içe olduğunu ve ritimsel bağlantısını görülmektedir.

2.2. Batı Resim Sanatında Kent Konulu Eserler

Batı Resim Sanatının ilk dönemlerinde kent ve doğa tek başına resmin konu olmayıp resmin içinde kompozisyonun bir parçası olmuş, kullanılan figürlerde fon ya da tamamlayıcı bir eleman olarak yer bulmuştur. Rönesans resim sanatında gerçekçi anlatım temel olmuştur. Bu sebeple doğa ve kent çizimlerinde perspektif arayışına gidilmiş, bu yönde çözümler yapılmıştır. Arka planda betimlediği kent görünümüne Lorenzetti'nin Görsel 6 “ İyi Yönetimin Kente Etkileri ” adlı freski örnek gösterilebilir.

Görsel 2.2.1 Ambrogio Lorenzetti, İyi Yönetimin Kente Etkileri, 1338, fresk.
Erişim:10.05.2023 <https://www.otuzbeslik.com/yazilar/sanat-tarihinde-kent-manzaralari>

Erken Rönesans Dönemi sanat eseri olan fresklerin konusu, politiktir ve “İyi Yönetim Alegorisi” kompozisyonu ile Siena kentinin yönetim biçimi yüceltilmektedir. Belediye binasının büyük duvarına, dönemin kent yaşamını ve kırsalını doğal bir anlatımla konu eden Sanatçı, Siena kentinin görkemini ve kırsal alandaki halkın yaşadığı yerleri, o dönemi mekanı ve yaşantısıyla gerçekçi bir şekilde yansıtmıştır. Arka planda ise kenti anlatan mimari yapıları, dükkânlar, çeşitli binalar, kuleler ve sarayları resmetmiş, ön planda ise sanatçı günlük yaşamı ele almıştır.

Rönesans sonrası Barok dönemine geçişle kompozisyon ögesi olarak ele alınan kent ve doğa görünümleri sanatçılar için doğanın biçimle bütünleşmesi yönünde önem kazanmıştır. Dönemin soyluları, toplumda prestijlerini yükseltmek için peyzaj resimleri satın almışlardır. Bu durum sebebiyle önem kazanan peyzaj resimleri bağımsız bir şekilde üretilmeye başlanmıştır.

18. yüzyıl Roma Barok'unun Avrupa'da yayılıp ilgi görmesi peyzaj resimlerinin sınırlarını genişletmiş ve konunun önemini artırmıştır (Erbaşı, 2022). Barok resim sanatında ressamlar, perspektifi ustaca kullanmışlar, resim düzleminde içeri doğru giriyor hissiyle derinlik görünümünü vermişlerdir. Dönemin önemli sanatçılarından biri olan Hollandalı Vermeer'in Görsel 7 “ Delf Manzarası ” eseri bu çalışmalara bir örnektir.

Görsel 2.2.2 Johannes Vermeer, Delf Manzarası, 1660-1661, tuval üzerine yağlıboya, 96.5 x 117 cm. Erişim:10.05.2023
https://tr.wikipedia.org/wiki/Delft_Manzarası%C4%B1

Figür ve iç mekan çalışmaları ile tanınan sanatçı bu eserinde yaşadığı yer olan Delft kentinin günlük yaşamını resimlemiştir. Sanatçı, tek manzara resmi olan Delf Manzarası” adlı eserini ustalık döneminde çalışmıştır. İlk olarak resmin ön planında açık renklerde betimlediği kıyıda yürüyen insanları, orta planda suya yansıyan gölgeli alanları ile dikkatleri çeken koyu ve soğuk renklerde betimlediği nehri ve sonrasında güney cephesinden bakarak çizdiği geri plandaki kenti görmekteyiz. Kenti taşıdığı mimari yapılar olan saat kulesi, kilisesi, sivri çatılı binalarını üç boyut etkisi ile doku vererek çıplak gözle göremeyeceğimiz detaylar ile anlatmış, resminde kuvvetli bir ışık gölge ile gerçekçi bir anlatım kullanmıştır (Borçin, 2020).

Rönensans’dan Empresyonizm’e kadar olan dönemlerde yapılan kent konulu eserlerde mekan perspektifi belirgin bir şekilde kullanıldığını, bu dönemden sonra değişen üslup ve yenilikler içinde sanatçıların lekese üslupta fırça darbeleriyle uygulanan renk perspektifinin önem kazandığına görmekteyiz. Mitolojik temalı resimlerden uzaklaşan ve yaşadıkları kent görünümüne ilgi duymaya başlayan ressamlar empresyonizm ile

açık havada resim yapmaya başlamışlardır. Bu durum 19. yy' da Empresyonistler ile açık hava ressamlığına önem kazanmasına neden olurken, ilk olarak doğaya çıkılarak doğadaki anlık görünüm, kent ve yaşam şekilleri konu edilmiştir. Dönemdeki hızlı kentleşme konusu resme kent mekanları, bulvar, kamu yapıları, köprüler, binalar gibi kent unsurları ile girmiş eserler ışığın etkisinde üretilmiştir.

Fransız sanatçı Pierre Auguste Renoir (1841-1919) ise Manet, Courbet ve Delacroix'un üzerindeki etkileri kendi yorumları ile birleştirmiş ve özgün eserlerini üretmiştir. Sanatçı kent konusunu kendi üslubunca ele alan sanatçılar arasında olmuş ve açık hava resimlerinde gölgelerin rengini siyah ve kahverengi dışında resimleyerek 1860'ların sonunda empresyonizme yeni bir renk işleyişi getirmiştir. Renoir ve Monet'in yan yana çalıştıkları ve aynı sahneleri konu ettikleri birkaç resimleri de vardır. Bu dönemlerde Empresyonizm akımının tohumlarını çalışmalarındaki ışık gölge ve renk arayışları, doğa çözümlemeleri ile atmışlardır.

Büyük ressamın resimlerini yorumlayan Türk Sanatçılarımızdan Fikret Mualla gibi empresyonist ressamların gayesi konuları tabiatın karşısında durarak kopya etmek olmuştur. "Açık havacılar diye de tasnif edilen empresyonistler realistlerden sonra gelmişlerdir ve hemen hepsi de daha ziyade manzaracı ressamlardı. Monet, Sisley, Pissarro gibi.. Renoir'ın konuları çok değişkendi. Manzara içine ağırlıkta figür alarak çalışan ressamlar olmuşlardı. Renoir gölge koymazdı, gölgeleri hep renkle kopya eder, bu da renklendirmede yapılabilen en güzel bir netice olup hiçbir ressam onun kadar tabiatla karşı karşıya görüşecek kadar tabiatı, renklerini sevmemiştir." (Mualla, 2003).

Empresyonist akım öncülerinden olup konu ve eser zenginliğine sahip olan Renoir, dünya sanat tarihinde önemli bir yer tutmuş, örnek olmuştur. Amerika'da ismine hazırlanan katalogda Keith Roberts, onu bize şu ifadeler ile tanıtmıştır. "Renoir, anlatı ve ahlaki imalar içeren illüstrasyonları görmezden gelerek, diğer izlenimci arkadaşları gibi o günün yerleşik ve resmi görüşlerine karşı çıkmıştır. Sanatsal geleneğin bu ortak reddi, bu son derece yetenekli ressam grubunu birbirine bağlayan en önemli faktörlerden biriydi ve doğanın doğrudan ve nesnel gözlemiyle el ele gittiği için, çoğu zaman ortak bir deneyim olan ve bazen de en gerçek şekilde karşılıklı olarak ilgili olan bir sanat yarattı." (Roberts, 1978).

Görsel 2.2.3 Pierre Auguste Renoir, Pont- Neuf, 1872, yağlıboya, 75 cm x 94 cm. Erişim: 13.11.2023 https://tr.wikipedia.org/wiki/Pierre_Auguste_Renoir

Parlak ve şeffaf renklerin ustası Renoir'ın kent konulu “ Pont-Neuf ” adlı çalışması İzlenimci manzara geleneğinin en bilinen eserlerindendir. Prusya Savaşı ve 1870-71 Paris olaylarından sonra yapılmıştır. Sanatçının kardeşi Edmond Renoir, sanatçının bu ünlü köprü'nün manzarasını bir kafenin üst katından gün boyunca çalışarak tasvir ettiğini söylüyor. Resmin ön planında köprü üzerinde Paris'in hareketli yaşantısını, ayrıntılı olarak verdiği kalabalık bir insan topluluğu, arka planda ise büyük bitişik nizamda yapılmış binaları ile dönemini yansıtmıştır. Empresyonist döneminde yaptığı yaşam, canlılık ve enerji dolu resimlerine örnek olan bu çalışmasında da Renoir'ın güneş ışığının etkisi altında ışık ve gölgenin parlak görünümelerini geniş, hızlı fırça vuruşları ile ifade ettiğini görmekteyiz. Sanatçı “Eğer bir manzara resmiyse içine dalıp yürüyüş yapabilmeliyim.” (Serullaz, 1991) diyerek hoşlandığı resimleri tarif etmiştir. Resmin odaklandığı Paris'teki köprü üzerinde günışığının altında Fransız vatandaşlarının gezintisini samimi kompozisyonu ile ayrıntıları vurgulayarak canlı ışık ve serbestçe fırçalanmış renk dokunuşlarıyla anlattığı resim onun en ünlü eserleri arasındadır (Dolaşır, 2021).

Post-Empresyonizm, Empresyonizmin sınırlarını aşıp, kişisel üsluplarını eserlerine yansıtarak kent ve kent yaşantısını konu etmiş, bu akımın sanatçıları Van Gogh, Cezanne ve Gauguin farklı üslupsal özelliklere yönelerek kent konularını eserlerine almışlardır. Ekspresyonizm de ise kent konusu akımın üslubu olan çarpıcı semboller ve ilginç yaratımlar ile iç dünyalarını yansıtır yeni biçim ve renkler ile duygusal bir anlatım

yoluyla ifade edilmiş, resme konu olmuştur. Çizgi ve renk doğadan uzaklaşıp özgür bir şekilde ifade edilmiş, yoğun boya katmanları, karşıt renk değerleri ile biçim bozarak kentin gelişimi ve sorunları ile yavaş yavaş karşımıza çıkmaya başlamıştır. Dışavurumcu olan Ernest Ludwig Kirchner, Emile Nolde, Edvard Munch, Franz Marc, Egon Schiele, Max Beckmann, gibi ressamlar insanın ruhsal dünyasını anlattığı figürlerini olduğu gibi kent karmaşası içerisinde ele almıştır. 20. yüzyılda endüstri ve teknoloji alanındaki gelişmeler ve değişimler ressamların eserlerine sanayi ve kent teması olarak geçmiştir. Doğal görünümü ve konuları resimlerinde geometrik olarak analiz edip farklı bakış açılarıyla geometrik şekillere ve küplere indirgenerek konuları yeniden ele alan bir anlayış olan Kübizm de ise kentsel görünümleri karşımıza geometriksel bir yapı içinde çıkmaktadır.

Braque ve Picasso'nun öncülüğünde gelişen Kübizmde şehir anlatımları geometri ve kesin konturlar ile kimi zaman resmin konusu olmuş kimi zamanda fon olarak işlenmiştir. Kübizmden de etkilenerek renkleri sonsuza dek bin bir parçaya ayırabilmenin yolunu seçen ve Fovizmin etkisi altında kalan sanatçı Marc Chagall (1887-1985) da gerçek ve gerçeküstü anlatımları aynı anda kullanarak kent temasını kompozisyonlarında yer vermiştir. "Fransız resmindeki özgür tutum, özellikle renklerin kullanışı sanatçıyı öylesine etkiledi ki Paris'e gitmeye karar verdi. Rengin Salt olarak anlatım gücünü fark eder, resimlerinde uygulamaya başlar. Eserlerinde düş gücüne sonsuz özgürlük tanır." (Tütengil, 1977). diyerek Tütengil eserlerini yorumlamış, fovizmin egemen olan kent konulu resimlerini boşlukta uçuşan aşık figürleri tamamladığını bize anlatmıştır.

Görsel 2.2.4 Marc Chagall, Pencereden Paris, 1913, yağlıboya. Erişim: 14.11.2023
<http://www.leblebitozu.com/>

Fransız sanatçı Chagall “ Pencereden Paris ” eserinde, kendi hayatından imgeleştirdiği olayları gerçek ve gerçeküstünü bir arada kullanarak düşsel bir denge kurar. Arka planda kenti yorumladığını, Paris’i yüksek binaları ve beyaz parlak renkli Eyfel Kulesi ile canlı, hareketli çizerek anlattığını görürüz. Hem gerçek hem de gerçeküstü olarak ele aldığı biçimler, canlı renkler ile ifade edilmiştir. Ön planda olan renkli gösterilen pencere görünümü daha sonra Chagall’a özgü hale gelecektir. Ev içinden görünen bir bakış açısı ile dış dünyaya baktığı, uçuşan formları ve figürleri, renkli gökyüzü ile betimlediği eseri sanatçının özgünlüğünü bir kere daha göstermiştir. 1912’de gerçekleşen ilk paraşütçünün başarılı atlamasına atıf da bulunarak yaptığı resimde sanatçının kasabası Vitebsk’ten izlerin taşıdığı görülmektedir.

20.yy’da hızla gelişen endüstri ve teknolojinin getirdiği yenilikler ve hayata kazandırdıkları sanatçıların geleceğe bakış açısını değiştirmiş, eserlerinde hız kavramını aktarılmaya çalışmıştır. Bir sonraki dönemin anlayışlarında da kent görünümleri bu hızlı değişimin getirdikleri ile resimlere hareket kazandırarak anlayış ve üsluplarına göre şekillenmiştir. Fütürizm, Dadaizm, Sürrealizm, Foto Realizm ve Çağdaş Sanat ta gerek eleştirisel gerek estetik kaygısıyla yapılmış tüm sosyo-politik temalar ile yoğrulmuş kent resimleri her dönemin temel konularından biri olmuştur. Kent yapılarını eserlerine Fütürist bir yaklaşımla ele alan bir diğer sanatçı da Robert Delaunay gösterilebilir.

Görsel 2.2.5 Robert Delaunay, Champs de Mars, 1911, tuval üzerine yağlıboya, 160,7 x 128,6 cm. Erişim: 17.05.2023 <https://www.artic.edu/artworks/9503/champs-de-mars-the-red-tower>

Delaunay, kübist etkilerin de görüldüğü “Eyfel Kulesi” resimlerinin ilkinin 1909’da yapmış, resimlerinde pencerenin dış dünyaya doğru değil, dış dünyanın içine açılması fikrini yansıtmış, yapısal bir çetrefillik ortaya koyarak anlatımını gerçekleştirmiştir (Thompson, 2014). Resimlerinde ritim ve renk durağanlığından çıkmış, zıt renkleri saydam tabakalar halinde zıt renkleri işlemiş olan sanatçı, biçimleri parçalayarak renk etkilerine dikkat çekmek istemiştir. Delaunay, eserinde ilerleyen teknolojinin simgesi olarak Eyfel Kulesini resmin merkezine koymuş, modern kent hayatını biçimde kırılmalar ile konu etmiştir. Kent yapılarını geometrik biçimlerle parçalayarak kentin dinamizmini, renk ve formdaki kendine özgü üslubu ile de modern sanat anlayışı içinde kent yaşantısını çoklu bakış açıları ile yansıtmak istemiştir (URL 1, 2020).

3. SİNOP ÜZERİNE GÖRSEL BETİMLEMELER

3.1. Bir Kültür ve Tarih Kenti Olarak Sinop

Sinop, bir kale şehri olarak Anadolu'nun en kuzey uç noktasında kurulmuştur. Birçok medeniyete de ev sahipliği yapan Sinop, kendi tarihsel süreci içerisinde kale içinde yaşamış, sırtında tarih ve kültür taşıyan bir şehrimizdir. “Miletoslular tarafından kurulmuş sonrasında bağımsızlığını koruyamayıp birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Hem doğa hem de insanları tarafından çok güzel bir şekilde süslenmiştir. Çünkü bir yarımadaanın boynu üzerinde kurulmuştur ve her iki tarafında iç ve dış limanlar vardır. Kent surlarla güzel bir şekilde çevrilmiş olup agora ve sütunlu caddelerle gösterişli bir şekilde süslenmiştir.” (Pekman, 2005).

Sinop, Antikçağ’da “Paflagonya” adı verilen bölgenin kuzey ucunda, en eski adı “Sinope” olarak bilinen kenttir. Kent ismi farklı tarihi dönemlerde Sin, Sinova, Sinavur, Sinop, Sinope olarak karşımıza çıkmaktadır. İki doğal limana sahip Sinop, Karadeniz sahilleri ile bir yarımada olan Kırım arasında yapılan deniz ticaretinde oldukça önemlidir. Zapt edilmesi de güç olan bu kale-şehir bereketli, doğal kaynakları bol olması sebebiyle birçok uygarlığın gözdesi olmuştur.

Şehrin adının ilk kez nereden geldiği kaynaklarda farklı farklı anlatılmıştır. Bunlardan bazılarında ilk kez Hititçe ‘Sinova’ adı ile anıldığı yazılırken, bazılarında Asurluların ay tanrısı ‘Sin’den türediği yazmaktadır. En bilinen hikayesinde ise mitolojide Sinope, Yunan Irmak tanrısı Asapos’un güzel kızının adı olarak bilinir (Dereli, 2010). “ Antik

Çağ'da Pontus Euksenius (Karadeniz) kıyısında kurulmuş olan çift limanlı Sinope/Sinopeus (Sinop) kenti bu elverişli konumu sayesinde Pontus bölgesi kıyı şeridinde yer alan belki de en önemli antik yerleşimdir. Kentin ticari ilişkilerinin Khersonesos'dan (Kırım) Fenike'ye kadar çok geniş bir coğrafyaya ulaşmış olduğunu bu bölgelerde yapılan kazılarda ele geçen Sinope ticari amphoralarından anlamak mümkündür.'' (Yağız, 2017).

Fransız gezgin Charles Texier'e göre doğal bir limana sahip olmasından dolayı Sinop eski denizciler tarafından dikkatini çekmiştir. İlk olarak Fenikelilerin Sinop kıyılarına geldiğini ve Mezopotamya uygarlığı olan Asurlular ile alışveriş yaptıklarını daha sonra da Yunanlıların Karadeniz'e gelmişlerdir. Texier' in bu görüşüne karşılık Yunan kaynakları şehrin kuruluşunu Argonaute Autolycus'a dayandırmaktadır. Savunması zayıf olan kent güzelliği ile de Miletliler' in dikkatini çekmiş ve kente dışarıdan göçmenler getirerek kolonileştirmesiyle Sinop'un kurulduğu görüşü de bulunmaktadır (Texier, 2002).

En eski yerleşim yeri Kabalı Çay vadisinde Kalkolitik döneme ait izlere rastlanmıştır. Yine kazılar sonucunda Demirci Köy yakınında Kocagöz Höyük yerleşim yeri ortaya çıkarılmış, Tunç Çağ'ına ait birçok eser bulunmuş, kentin tarihinin çok eskilere dayandığı görülmüştür. Sinop'un yazılı tarihi ise Hitit Dönemi'inde (M.Ö. XIV. yy) başlamış, yine ilk bu dönemde çağdaşları Gaşkalılar tarafından Sinop Kalesi'nin temellerinin atıldığı birçok kaynakta yazmıştır. Daha sonra MÖ. 7. yüzyıl'ın ilk yarısında ikinci bir sömürge göçmen topluluğu Sinop' a yerleştiği ve şehrin surlarının koloni şeklinde yaşayan bu göçmen gruplar tarafından yapılmış olabileceği düşünülmektedir.

Sonrasında kente farklı dönemlerde sırasıyla Frigler, Kimmerler, Lidyalılar ve Persler sahip olmuşlardır. Pers Devletine son veren Büyük İskender Hellen Dönemini başlatmıştır. Bu Sinop'un kültüre de önem verdiği en parlak dönemi olmuştur. Bu dönemde Sinop surları onarılmış, mabet, tiyatro ve genel binalar yapılmış, deniz ticareti önemli bir yer tutmuş, zeytin ve zeytinyağını amphora üreterek ihraç edilmiştir. Antik Çağ'ın ünlü düşünürlerinden Diogenes'in M.Ö 5.yüzyılda Sinop'ta doğduğu ve yaşadığı kaynaklara geçmiş, sonrasında onun Yunanistan'a göç ettiği bilgisi verilmiştir (Görgün, 2010). Pers hakimiyetinde olan Sinop'ta Büyük Mithradates dönemini başlamış, uzun yıllar Pontus Krallığı'na bağlı kalan şehirde süslü binalar, tapınaklar, kemer altları ile

tersaneler yapılmıştır. MÖ. 7. yüzyılda bir Helen Kolonisi olarak kurulan Sinop, Antik Çağ'da Karadeniz'in en önemli kenti olmuş, MÖ. 70 yılında Romalıların, MS. 395 yılında Bizanslıların hakimiyetine girmiştir (Her Yönüyle Sinop, 1992).

Görsel 3.1.1 Huriye Bulut, Sinop Kalesi, 2023, fotoğraf

M.Ö 70' de Sinop Romalıların idaresine geçmiş bu durum tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Roma valisi M.S 110 yılında Sinop' a 20 km uzaklıkta bulunan suyu kemerlerle getirmiş, hem halkın sağlığı hem de dini ve fikri meseleleri ile de ilgilenmiştir. Bizans döneminde de önemini koruyan Sinop kenti doğal ve korunaklı limanlarında Rusya bozkırlarından ve Orta Anadolu'dan gelen ürünlerin boşaltma ve yükleme yapılan merkez haline gelmiştir (URL-2, 2014).

Kavimler göçünün' de etkisiyle Roma İmparatorluğu 395 yılında ikiye bölünmüştür. Bundan dolayı Doğu Roma (Bizans) topraklarında kalan Sinop, Hristiyanlığın geliştiği bu dönemde ticaret, kültür ve dini bazı olaylar yüzünden hem küçülmüş hem de gerilemiştir. Doğu Roma dönemine dair bilgiler az olmakla beraber, Genç Pliny'nin Trajan'a yazdığı bir mektuptan Sinop'ta çok sayıda Hristiyan'ın yaşadığı anlaşılmaktadır. Hristiyanlığın yaşandığına dair günümüzde harabeleri bulunan ve VI. yüzyılda inşa edildiği düşünülen Balatlar Kilisesi kanıt olarak gösterilebilir. Dinsel inanışlarının yanında askeri bir yapılaşması da olan Sinop'un kale içine çekildiği ve yüzyıllarca doğal limanlarının da etkisiyle gelişme gösteren ticaret ve kültürünün dinsel bazı olaylar nedeniyle gerilediği tahmin edilmektedir. 518'de tahta geçen Justinyen zamanında da Sinop'ta bir kilise ve manastır yaptırılmış, ayrıca mevcut kalelere eklenti yapılmıştır

(Dereli, 2010). Her ne kadar Sinop Justinianos döneminde kaleler, su yolları, köprüler ve kiliselerle geliştirse de ortaya çıkan Arap istilalarının sonucunda durduğu yazılmıştır.

Görsel 3.1.2 Huriye Bulut, Sinop Kale yazısı'ndan, 2023, fotoğraf.

1071'deki Malazgirt Savaşı'ndan sonra Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi hızla devam etmiştir. Sinop, Türkler tarafından ilk olarak Anadolu Selçuklu Devleti'ni kuran Süleyman şah'ın komutanı olduğu bilinen Emir Karatekin tarafından ele geçirilmiştir. Ancak kısa süre sonra kent Bizanslılar tarafından tekrar geri alınmıştır. Bir yüzyıldan fazla tekrar Bizans egemenliğinde kaldıktan sonra I. İzzeddin Keykavus' un Anadolu'da ticaretin gelişiminde büyük katkısı olurken 1214'de Sinop'un fethi için harekete geçmiştir. Etrafı kuşatılan kent, oluşturulan fiziksel baskının yanı sıra daha önce esir edilen Pontus Rum Tekfuru Aleksios'un durumunun yarattığı psikolojik baskı neticesinde kuşatmaya fazla dayanamamış ve teslim olmuştur. Böylece Karadeniz ticareti Anadolu Selçuklularına yeni bir dönem açılmasına neden olmuştur. Sinop'un Selukların ele geçirmesiyle ilk olarak başka şehirlerden Türk yapı ustaları getirilmiş ve bayındırlık çalışmaları başlatılmıştır. Bazı kiliseler yıkılmadan camiye çevrilmiş, şehir başta başa imar edilmiş, kale onarılarak, korunmayı artırmaya yönelik dış kaleye paralel bir iç kale yapılmıştır. Ayrıca Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat gemi yapımı üzerine tersane yaptırmış, Karadeniz donanmasının inşasına başlatmıştır (Başoğlu, 1978). Selçukluların bu dönemde yine en önemli yapıtı Alaaddin Camii olmuştur. Erken Türk cami mimarisinin tipik örneklerinden olan camii Candaroğulları ve Osmanlı döneminde ciddi onarımlar görmüştür. 1850 yılında büyük kubbesi yıkılınca minberi de kırılıyor,

sonrasında caminin kırılan parçaları koruma altına alınarak bugün İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Çinili Köşk'te sergileniyor (Karadeniz II, 2011).

Anadolu Selçuklularının fethinden yaklaşık elli yıl kadar sonra Selçuklu sultanları arasında taht kavgaları yaşanmaya başlanmıştır. Bu durum otorite boşluğu yaratırken Trabzon Rum İmparatorluğu bu boşluktan yararlanarak Sinop'u tekrar yedi yıl devam edecek hâkimiyetine almıştır. Şehir bu döneminden sonra 1277'de Pervaneoğulları Beyliği egemenliğine geçmiştir, Muinüddin Süleyman şehrin imarı için hızlı bir çalışmaya başlamış ve öncelikle şehirde var olan kiliseleri tekrar camiye dönüştürmüş, Alaaddin Cami'yi de 1267'de tamir ettirmiştir.

Görsel 3.1.3 Huriye Bulut, Medrese, 2023, fotoğraf.

Günümüzde şehirde halen varlığını koruyan Görsel 13 “ Pervane medresesi ” bu dönemde inşa edilmiştir. (1262) Alaaddin Camii'nin kuzeyinde yer alan medresenin girişini bir portal süslemektedir. İçinde geniş bir avlu ve ortasında bir şadırvan vardır (Efe, 2018). Sinop 1322' de Anadolu Beyliklerinden Candaroğulları egemenliğine girmiştir. Ancak Anadolu Beylikleri' nin 15. yüzyıl' da sınırlarını genişleten ve büyüyen Osmanlı İmparatorluğu idaresine girmeye başlamasıyla Candaroğlu İsmail Bey' de topraklarını Osmanlı idaresine sokmuştur. Geniş ormanlıklara sahip olduğu için aktif bir tersanesi olan Sinop, 18. yüzyıl ortalarında bir denizcilik merkezi konumunda olmuştur.

19. yüzyılın ortalarında Rusların Eflak ve Boğdan'a saldırması sonucunda 1853 tarihinde Ruslara karşı savaş ilan etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Sinop limanına demirlenmiş olan 12 gemisi bulunan donanması vardır. Ruslar 30 Kasım günü Osmanlı donanmasını ve Sinop şehrini baskına uğratmıştır. İki binden fazla Osmanlı askerinin öldüğü bu baskında Ruslar hem gemileri hem şehri top ateşine tutmuşlardır. Bir tarafta top ateşleriyle batan 12 Türk gemilerinden kurtulmak isteyerek denize atlayan askerler ölürken diğer taraftan şehrin büyük bir bölümünde yangınlar çıkmış, evler, okullar, dükkanlar, mescitler yanmıştır. Bu sırada aynı bölgede bulunan Taif Vapuru da savaş alanından kaçarak İstanbul'a gelerek Rusların baskınını bildirmiştir. Osmanlı'da çok büyük bir üzüntü yaratan bu baskın Kırım harbinin başlamasına sebep olmuştur. Sinop'un Tersane mevkiinde bulunan ve Şehitler Çeşmesi adıyla anılan tarihi çeşme, bu baskın sonrasında şehit düşen askerler anısına, yine bugünkü Sinop Müzesi bahçesindeki alanda Şehitler Anıtı bu olayı gelecek nesillere aktarmak amacıyla yaptırılmıştır (Sinop İl Müdürlüğü, 1998).

Helenistik dönem ile başlayan kale tarihi ise Roma, Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı'dan izler taşımaktadır. Sürekli onarım yapılmış olan kaleye 13.yy'da Selçuklular tarafından bir iç kale yapılmış, bu yapımlarda kale surlarına baktığımızda antik kentlerin tapınak ve saraylarından kalma parçaların kullanıldığı görülmüştür. Toplam sur uzunluğu 3 bin metreyi bulan kalenin duvar kalınlıkları 8, yüksekliği ise 30 metreyi bulmaktadır (Karadeniz II, 2011). Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde gayet sağlam bir taş kaledir ifadesi kullanılmış, kale kapıları ise Kum Kapısı, Meydan Kapısı, Tersane Kapısı, Yenice Kapısı, Debbağhane Kapısı ve İç hisarların Lonca Kapısı olarak verilmiş, Uğru Kapısı ve aşağı kalede Deniz Kapısı vardır diye eklenmiştir. Bu kapıların hepsinin 2'şer kanatlı çok sağlam, demir kapı olduğu bilgisi verilmiştir (Kanbur, 2012).

Tarihi yönüyle çok zengin olan kentimizden birçok eserin gidişini Robinson Antik Sinope adlı tezinde şu cümleler ile anlatmıştır. "Birçok oyma parçası bireyler tarafından götürüldü ya da özellikle Konstantinopolis'teki müzelerde yerine buldu." (URL-3, 1906).

1853 Rus baskını ve sonrasında ki Kırım savaşından sonra Sinop, artık askeri bir tersane şehri olmaktan çıkmış, II. Abdülhamit döneminde kalebent edilen, kalede suçluların konulduğu ve hapis cezası çektiği yer olarak iç kaledeki hapishanesi ile ünlenmiştir. Samsun'a gitmek üzere Bandırma Vapuru ile yola çıkan Mustafa Kemal Atatürk 18 Mayıs

1919 günü Anadolu'ya karadan geçmek için Sinop Limanına uğramış, ancak o dönemde Sinop-Samsun arasında karayolu olmaması sebebiyle yolculuğa gemiyle devam etmiştir. Sinop, Cumhuriyet'in ilanından sonra sancakların kaldırılması ile il olmuş, Cumhuriyet ağında da bir gelişme göstermiştir. Mustafa Kemal Atatürk'n 15 Eylül 1928'de Sinop'a gelmiş ve Cumhuriyet tarihinin en önemli olaylarından biri olan harf inkılabıyla ilgili ilk işareti ve dersi burada vermiştir.

Görsel 3.1.4 Huriye Bulut, Sinop, 2023, fotoğraf.

Sinop'ta ilk kütüphane 1924 yılında Dr. Rıza Nur'un öncülüğünde kurulmuştur. Sinop doğa, turistik ve tarihi zenginlikleri ile değerli bir şehir olmuştur (URL-4, 2014).

Görsel 3.1.5 Huriye Bulut, Yalı, 2023, fotoğraf.

3.2. Resim Sanatında Sinop Tasviri

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupalı ressamların en fazla seyahat etmek istedikleri yerlerin başında Anadolu toprakları gelmekteydi. Bir görev amacıyla olsun ya da olmasın belirli bir süre bu topraklarda yaşamış olan ressamlar, savaşlarını, manzarasını, toplumun kültürel ve mimari yapısını, yaşantısını tasvir ederek çalışmalarıyla adeta o dönemleri belgelemişlerdir. Yine o dönemlerde bu tasvirler Avrupa’da oldukça rağbet görmüştür. Kırım Savaşı’nda Rusya, İngiltere ve Fransa sanatı, savaş konusunda yurttaşlarını ikna edebilmek için propaganda amaçlı olarak kullanmışlardır. Bu eserlerle ülkelerin savaşa giriş nedenlerini açıklamak ve halkın moralini yükseltmek amaçlanmıştır. Rusya hem propaganda içerikli eserlerin üretimi hem de yayınları denetleyen kurulun eserlere uyguladığı sansür sayesinde sanat eserleri üzerinde en büyük kontrolü sağlayan ülkedir (Acar, 2004).

Sinop Savaşı, Rusya’nın kazandığı zaferlerden biri olduğundan Aleksey Bogolyubov (1824-1896) ve Ivan Ayvazovski (1817-1900) gibi önemli Rus sanatçılar tarafından betimlenmiştir. Kırım Savaşı üzerine yapılan resimlerde propaganda kaygısıyla yapılmış olup kazanılan zaferler ana tema olmuştur. Rus sanatçıların Kırım Savaşı üzerine yaptıkları betimlemeler ağırlıklı olarak propaganda kaygısıyla üretildikleri için kazanılan zaferler, bu eserlerde görülen egemen tema halini almıştır.

İngiltere’de bu dönemde sanat savaş propagandası için kullanılmıştır. Kırım Savaşı’nın erken dönemlerinde, betimler yoluyla savaşın kolaylıkla kazanılacağı inancının yaygınlaşması sağlanmıştır. Ayrıca savaş İngiliz halkına sempatik gösterilmek istenmiş, bunun için de Osmanlı halkı ve padişahla ilgili basında haberler çıkmış, Sinop baskını nedeniyle Osmanlı Devleti aciz olarak yansıtılmıştır. Basın satışların artması için savaş görüntülerini vermekte isteklidir. William Simpson (1823- 1899), Constantine Guys (1802-1892) gibi birçok sanatçı yayın firmaları tarafından Kırım’a gönderilmiştir” (Dora, 2019). 19.yy da yabancı ressamların yapmış olduğu Sinop resimlerinin çalışma biçimleri olarak iki gruba ayırmamız mümkündür. İlk grup, devlet tarafından ya yalnız gönderilmekte ya da bir seyyahla birlikte gönderilen ressamlar Anadolu ve Sinop topraklarına gelip, buralarda tamamen direkt doğa karşısında yorumsuz betimleme yapan ressamlardır. İkinci grup ise Sinop ve Anadolu topraklarına özellikle arşivleme yapmak,

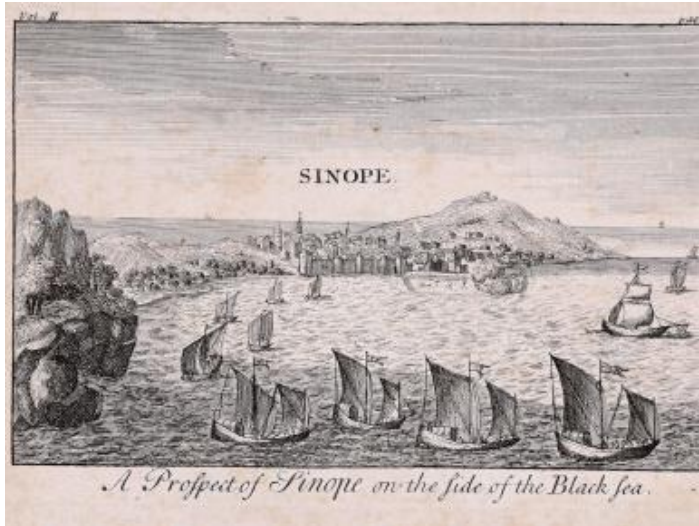
bilgi iletmek için gelenlerin hazırladığı yanlarında götürdüğü taslak, eskiz ve krokilere göre kendi yorumlarını ekleyerek resmeden ressam olmuştur.

4- RESİM SANATINDA SİNOP’U KONU EDİKEN RESSAMLAR VE ESERLERİ

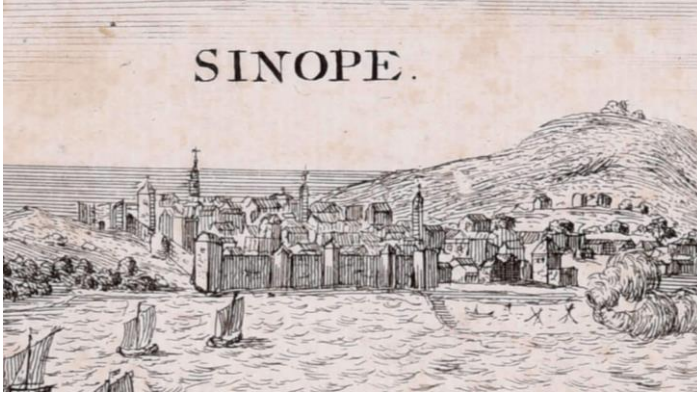
4.1 Claude Aubriet (1665-1742)

Ünlü Fransız sanatçı Claude Aubriet, 18. Yüzyılda yaşamış olan yetenekli bir minyatür ressamı ve ünlü doğa tarihi illüstratörüdür. Champagne’lı bir çiftçinin ressam olan oğlu aslen Moncetz’lidir. Sanatçı, Champagne’dan gelip Paris’e yerleşmiş ve Kraliyet Ailesi için çalışmaya başlamıştır. Claude Aubriet, kralın ressamı olmasının yanı sıra, Botanik Bahçesi ve Kraliyet Bilimler Akademisi bilim adamları için bilimsel illüstrasyonlar çizmiştir. 1690’larda Fransız botanikçi Joseph Pitton de Tournefort (1656-1708), Aubriet’i etkileyici bir sipariş için ilk görevlendirmiş ve *Elemens de Botanique* adlı eserini görselleştirmesini istemiştir. Kitap bilimsel niteliği, tür kavramına dayalı bir sistem kullanması ve Aubriet’in çizimlerine dayalı levhaların doğruluğu sayesinde botanik dünyasında beğeni toplamıştır. Tournefort, Aubriet’in çizimlerine dayanan yaklaşık 451 levha içeren iki kitabının ilk cildini bu şekilde resimleyebilmiştir. Filigran kağıdına yapılan morfolojik yüzey araştırmasının kalıplaşmış plakalarında, temsil edilen meyve ve çiçeklerin detayları, siyah tebeşir, gri yıkama-çizim, siyah mürekkep ve kırmızı tebeşir teknikleri kullanılarak çalışılmıştır. Aubriet’in çalışmaları çok başarılı ve botanik, zooloji ve mikoloji bilimlerinde illüstrasyonun rolünün gelişimi açısından kritik öneme sahiptir (URL-5, 2013). Tournefort, Fransız botanikçi ve hekim, sistematik botanikğin öncüsü, bitki sınıflandırma alanında önemli bir yeri temsil eden araştırmacıdır. 1683’te Paris Kraliyet Botanik Bahçesi’ne profesör olarak atanmış, 1699’da, Karlofça Antlaşması’ndan sonra Fransız hükûmeti tarafından botanik araştırmaları yapmak ve bitkiler toplamak üzere doğu seyahatine gönderilmek üzere görevlendirilmiştir. “Botanist Tournefort’un misyonu sadece Levant florasını araştırmak değil, aynı zamanda "orada yaşayan çeşitli halkların antik ve modern coğrafyasını, ticaretini, dinini ve kültürel ve toplumsal yaşamını araştırmak ve gözlemlemek" idi (URL-6, 2023). Fransız botanikçi Tournefort, Aubriet’ye Levant’a bir keşif gezisi teklifinde bulunmuştur. Bilim adamı olmayan Claude Aubriet, Tournefort’un teklifini kabul etmiş ve seyahate yirmi yedi ay

eşlik etmiştir. (Mart 1700'den Haziran 1702'ye kadar) ilk doğa tarihi çizerlerinden biri olarak adını duyurmuştur. Bu gezinin ilk bölümü Ege Adalarına olmuş, 23 Mayıs 1700'de bir hekim ve ressam Aubriet ile birlikte Marsilya'dan hareket eden Tournefort ve ekibi önce Girit'e, oradan da Ege adalarının büyük bir bölümünü gezmiştir. İstanbul'dan Sinope'ye seyahat 13 Nisan 1701 ve 9 Mayıs 1701 tarihleri arasında olmuş, Tournefort ve beraberindeki Aubriet İstanbul'da kısa bir süre kaldıktan sonra Karadeniz yoluyla Doğu Anadolu Bölgesi ve Kafkasya'ya doğru yola çıkmıştır. Sefer sırasında yaklaşık 546 bitki, şehir, hayvan ve kostüm çizimleri hazırlanıp Kraliyet'e gönderilmiştir. Aubriet, Paris Bilimler Akademisi için söz konusu dönem içinde Sinop'unda olduğu 14 Anadolu şehrinin manzara tasvirlerini yapmış ve bitkiler, hayvanlar ve kostümlerini çizmiştir. Tournefort, o zamanlar tarihe bir referans olarak tamamen harap olan liman hakkında yazmış, Aubriet ise bilimsel, tutarlı ve kaynak olacak tasvirler yapmış, illüstrasyonları yerinde bir gözlemin ürünü olmuştur. Sonunda, metin ve çizimler 1717'de Relation d'un Voyage du Levant adlı eserde birleştirilerek basılmıştır. Ampirik belge niteliği taşıyan seyahatname resimli, insanlar ve şehirler hakkında zengin bilgiler içermiş ayrıca Anadolu ve İstanbul'u anlatan 18. yüzyılın çok önemli bir belgesi olmuştur. Claude Aubriet'nin eskiz ve resimlerinden yola çıkılarak hazırlanan levhalar sonraki senelerde farklı dillerde ve yayınevlerinde basıldığı için baskıya bağlı olarak farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır (Akder, 2020).

Görsel 4.1.1 Claude Aubriet , Sinop, gravür, 11 x 16,5 cm. 1718 Erişim:17.12.2023
<https://artam.com/muzayede/355-nadir-kitap/tournefort-joseph-pitton-de-sinope-a-prospect-of-sinope-on-the-side-of-black-sea>

Görsel 4.1.2 Claude Aubriet , Sinop, gravür, kesit, 11 x 16,5 cm. Erişim:17.12.2023

<https://www.google.com/2Fartam.com%2Fmuzayede-nadir-kitap%2Ftournefort-joseph-pitton-de-sinope-a-prospect-of-sinope-on-the-side-of-black->

Aubriet, Sinop'u Erken modern çağın limanları arasında olarak tanımlamış, ideal şehir tasviri olarak göstermiştir. Görsel 16 “ Sinop” bilinen en eski Sinop gravürüdür. Görsel 4.1.17 de görüldüğü üzere kare planlı, üçgen sivri kubbesi ve onun tepesinde haç işareti bulunan 4 çan kulesi vardır. Kale burçlarının da kare planlı yapıldığı görülmektedir. Kentin geçim kaynağının deniz ticareti olduğunu anlatmak amacıyla olan resimde tüm Sinop ve yarımada görülmektedir. Yüksek bir bakış açısından ele alınan resimde, mimarisi Aubriet'nin tasvirine göre kasaba kaledir. Denizde hareket halinde olan on iki yelkenlileri ön planda büyük, geridekileri ise küçük olarak tasvir ederek perspektifi hissettirmiştir. Sanatçı betimleyici bir üslupla gravür çalışmasını yapmış, fotoğraf etkisinde gerçekçi bir dil ile resimlenmiştir. Denizi kabaran dalgalarını ve şehrin mimarisini detaylı bir şekilde göstermiştir. Mimari yapı incelendiğinde kale surlarının hemen denizin kenarından başlayarak şehrin içine doğru giderek kapladığını, içinde ve etrafında evlerin olduğunu görmekteyiz. Sanatçı gravür çalışmasında gökyüzü ve uzak deniz üzerinde ince uzun çizgiler kullanırken, ön planda olan deniz ve şehirde ise kesik, kısa ve eğik çizgiler kullanarak çalışmasını yapmıştır. Koyu değerleri çapraz ve zıt yönde çizgi sıklığı ile oluştururken açık değerleri ise boşluk kullanıp daha seyrek çizgiler ile meydana getirmiştir. Eser dönemin mimari yapısı, kullanılan yelkenlileri anlatarak şehrin genel ve tarihi bilgisini bize vermesi, günümüze taşıması açısından çok önemlidir.

4.2 Jules Joseph Augustin LAURENS (1825 – 1901)

Görsel 4.2.1 Félix Bracquemond, Jules Laurens Erişim: 10.12.2023

https://tr.wikipedia.org/wiki/Jules_Laurens

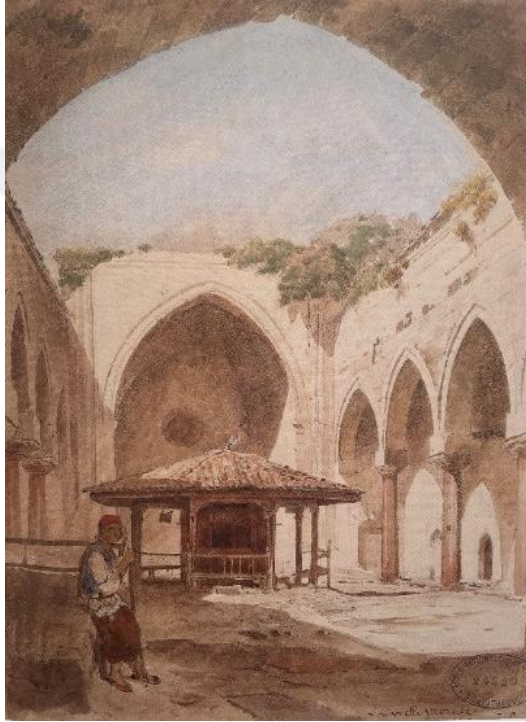
Daha çok Jules Laurens olarak bilinen ressam, 26 Temmuz 1825'te Fransa-Carpentras'da doğdu. Fransız sanatçı oryantalist tarzda resim ve taş baskı alanında eserler vermiştir. Laurens'in erkek kardeşi Jean-Joseph' in sanatsal çevresi vardır. Bu sebeple Laurens bu çevrenin içinde olarak kabul görmüş ve bundan yararlanıp şehrin sanat kolejine girmiş, daha sonra Paris'e gidip eğitimine École des Beaux-Arts'ta ve Paul Delaroche'un yanında devam etmiştir. Eserlerini ilk kez 1840'da sergileyip ve 1846'da eğitimini tamamlamıştır.

19.yüzyıl seyyahların en önemlilerinden biri de, Coğrafyacı Xavier Hommaire de Hell'dir. Hell Türkiye ve İran'a yapacağı uzun süreli bilimsel seyahatte kendisine eşlik etmesi için genç sanatçı Laurens'e teklifte bulunmuştur. Bunu kabul eden sanatçı, Fransız hükümetinin emriyle Karadeniz ve Hazar Denizini çevreleyen ülkelerin coğrafya ve tarih alanlarında bilimsel araştırmalar yapmak üzere Hommaire de Hell ve eşi, ahçı, tercüman, uşak vs. gibi yardımcılardan oluşan bir ekiple beraber 1846 Şubat ayında Paris'ten ayrılır. Önce İtalya'ya geçip sonrasında bir süre Türkiye'de kalıp İran'a geçerler. İran yolculuğundan sonra tekrar Türkiye'ye geri dönerler (Pelte, C. 1998). Bu seyahatlerinde karşılaştığı yerlerin mimari yapılarını, insanların ve kıyafetlerini ayrıntılı bir şekilde yorumsuz kağıda aktarıp binden fazla çizimini yapmıştır. Birçok yer gezerek, gözlem yaparak gerçekleştirdikleri eserleri arasında birçok İranlı ve Avrupalı şahsiyetler için istek üzerine portre çalışması da bulunmaktadır. Fransız büyükelçinin yardımlarıyla

Hell'in enstrümanlarını, notlarını ve kendi çizimleriyle birlikte Tahran'a ve sonrasında Fransa'ya gidebilmiştir. Laurens'in taş baskıları ve çizimlerinden bazıları L'Illustration ve TourduMonde'da sergilenirken, Türkiye ve İran da yapılan orijinal çizim ve suluboyalar Paris teki École des Beaux-Arts kütüphanesine verilmiştir. Hızlı ve doğru eskiz yapabilme yeteneğine sahip Laurens, görsel belge değerinde, sade, net, abartısız ve yorum katmadan eserlerini ortaya çıkarmıştır. Bini aşan yaptığı çizimlerde yapıları ince detaylı, duyarlı ve aynı tutarlılıkta ele alması onun ustalığını göstermiştir. Çalışmalarında Anadolu mimarlık öğeleri ayrıntıları, süsleme geleneği, yöresel halk mimarlık anlayışını fotoğraf gibi ve yorumsuz sergileyerek yüzyıllar sonrasında bize aktarması çok önemli olmuştur. Hell'in seyahat sırasında ölümü sonrasında (1849) da seyahat notları ve binden fazla resim ile ülkelerine geri dönmüşlerdir. Türkiye ve İran Yolculuğunu anlatan eser ile taşbaskı, 100 levhadan oluşan Tarih ve Bilim Atlası (1859) Fransız Akademisi tarafından seçilen altı uzman tarafından incelendikten sonra eşi ve Jules tarafından düzenlenerek (1854-1860) yayımlanmıştır. Seyahatname albümünde yüz büyük levha halinde basılan bu eser Anadolu arkeolojisi için önemli bir kaynak olmuştur (Eroğlu, Akhan, 2013). Hell ile yapılan gezide 153 eseri Türkiye bölümüne ilişkindir. Desenlerin büyük bir kısmı hafifçe renkli ve dokusunda birçok izler ve lifler bulunan kağıtlara çizilmiştir. Sanatçının resimleri içeren cilt için gereken taşbaskıları arkadaşı Eugene Ciceri'nin (1813-1890) yardımıyla hazırladıktan sonra orijinal desenlerin tümünü saklamıştı (Pacquement, 1998).

1849'da Fransa'ya döndükten sonra Laurens, sanat kariyerine burada devam etmiştir. 1850'den 1891'e kadar neredeyse düzenlenen her sergide resim ve gravürleri sergilemiştir. Laurens'in resimlerinde genelde gri, mavi ya da oldukça koyu sarı renkli bir kağıt kullanmıştır. Teknik olarak sıkça suluboya kullanan sanatçı, bunu bütün kağıda yaymaz. Suluboya üzerinde kalem, ek olarak da lavi kullanmıştır. Suluboyayı bazı yerlerde yoğun gösterirken bazı yerlerde ise suyla açmalar yaparak eserini tamamlamıştır. Eserlerinin üstünde gördüğümüz damga inceleme gezisini finanse etmiş olan Fransa Kamu Eğitim Bakanlığı, Tarih Komitesi'ne aittir (Jacoques, 1998). Birçok ünlüyle tanıştığı için Paris'te sanat ve edebiyat çevrelerinde de aktifti. Daha sonraki günlerde yayınladığı La Légendedesateliers adlı çalışma seyahatlerinden anekdotlar içermektedir. Laurens, 5 Mayıs 1901, Saint-Didier, Vaucluse de ölmüştür. "Illustration ve Magasin Pittoresque ve diğer bazı dergilere resimler yapan Laurens, gerek kendi eserlerinden gerek Isabey,

Delacroix, Troyon, Diaz, Flandrin, Decamps, Th. Rousseau gibi ressamların tablolarından litoğrafyalar meydana getirmiştir. En güzel renkli litoğrafyaları, Bertaut'nun Les artistes anciens et modernes ile Les Artistes Contemporains'inde yayınlanmıştır. Laurens'in Fransa'nın birçok müzelerinde dağınık olarak eserleri bulunduğu tespit olunmuştur. Sinop dolaylarında Karadeniz kıyıların tasvir eden bir deseni 1933 de 100 franga satılmıştır. Bu seyahat sırasında uğradığı Sinop ile ilgili olan levhalar şunlardır: I. Başlık levhası, Sinop Camii kapısı, XXVI. Sinop, XXVII. Eski Sinop Camii Avlusu, XXVIII. Sinop Kalesi.” (Eyice, 2012).

Görsel 4.2.2 Jules Laurens, Pervane Medresesi portresi, 1846, kalem-suluboya, 27 x 19,1 cm.
Erişim: 06.05.2023 Jules Laurens Türkiye Yolculuğu, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1998

Süleyman Pervane tarafından yaptırılan günümüzde halen ayakta olan medrese, ortasındaki ahşaptan yapılmış olan şadırvan ve resmin solunda ayakta duran bir figür resmin konusu olmuştur. Sanatçının resmin adı altına ‘Eski Cami’ notunu düşmesi, çizimde görülen ahşap şadırvanın camiye çağrıştırmamasından dolayı tahmin edilmektedir. Laurens, bu eserini yerinde görerek, malzeme olarak kalem, suluboya ve kahverengi mürekkeple hafif açmalar kullanarak çalışmıştır. Görsel 19 “ Pervane Medresesi Portresi” ni güneşli bir günde resimlediğini kuvvetli bir şekilde vermiş olduğu ışık gölgeden anlamaktayız. Medreseyi mimari çizimini tek noktalı perspektif ile ışığını ise keskin, net

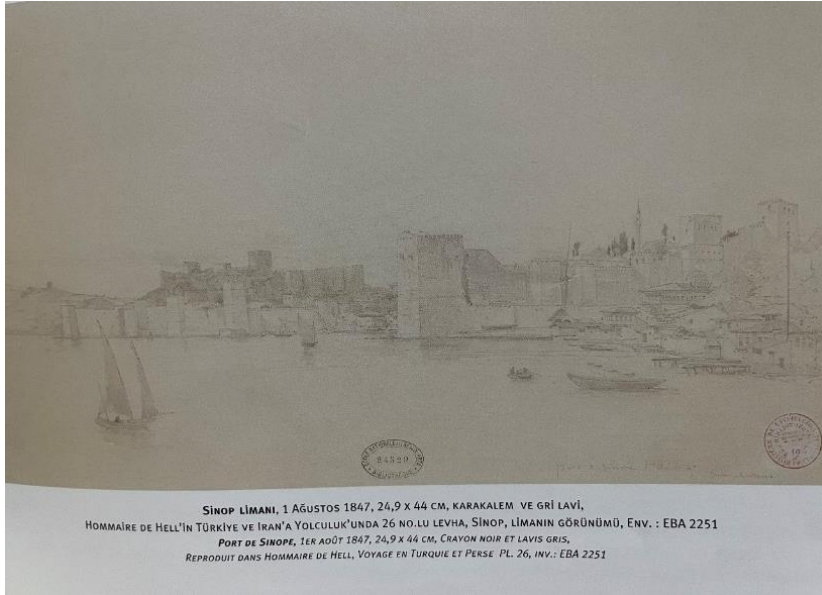
koyu ve açık renkler ile çalışmıştır. Eserde mekanı derin bir perspektif olarak çalıştığını görmekteyiz. Renk perspektifini de renklerin tonlarıyla eserinde kullanmıştır. Önde koyu kahverengi renginin hakim olduğunu giderek renklerin açıldığını ve kahverengi tonlarının devam ettiğini görüyoruz. Günümüzdeki haline de yakın bir görüntüsü olan medresenin arkasında ağaçlık olduğunu, ortasında ise gölgeliği için yapılmış çatısı olan şadırvanı görmekteyiz. Resimde bir figür kullanmış, figürü dönemin kıyafetlerini detaylı gösterecek şekilde betimlemiştir. Figür resmin sağında gölgede bir taşın üzerinde oturmaktadır. Dönemin kıyafeti olarak bir şalvar, üzerinde gömlek üstüne bir yelek ve başında ise takkesi, çıplak ayakla giydiği bir çarık vardır.

Görsel 4.2.3 Jules Laurens, Sinop Kalesi, 1847, kalem-suluboya, 33,8 x 28,4 cm. Erişim: 12.12.2023 Jules Laurens Türkiye Yolculuğu, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1998

“Sinop Kalesi” adlı bu eserde art arda sıralanan surların oluşturduğu dar bir geçiş yolu üzerinde ineğini otlatan beyaz sakallı yaşlı bir adam figürü konu edilmiştir. Arka planda yolun başında yürüyen bir figür daha vardır. Figürler kıyafetiyle dönemini yansıtmaktadır. Başlarında beyaz sarık, üstlerinde cübbe, altlarında şalvar giyimlidir. Surların yapısını taş özellikleriyle göstermiştir. Doğal dokunun hakim olduğu resimde

kapalı kompozisyon kullanılmıştır. Kale surlarının altında inceden oluşmuş patika yol, yolun kenarlarında şekilleri birbirinden farklı otlar resimlenmiştir. Otları kuvvetli ışık gölge ile resimlerken yeşilin hem sıcak hem soğuk tonlarını kullanmıştır. Eser tekniği suluboyadır. Resimde tek noktalı derin bir perspektif vardır. Özellikle surlar üstündeki ışık gölge, resimdeki ön-arka plan geçişi, çizgi ve renk perspektifi belirgin bir şekilde kullanılarak derinlik hissi oluşturulmuştur. Surları güneşli bir günde konu alan sanatçı surların yapısını detaylı bir şekilde betimlemiştir. Surları oluşturan taşların bir kısmının kesme taş bir kısmının devşirme taştan oluştuğunu bize biçim üzerinde doku, çizgi ve renk kullanarak detaylı olarak anlatmıştır. Hardal sarı, sarı ve kırık beyaz renklerinin hakim olduğu resimde açık tonlar kullanılmıştır.

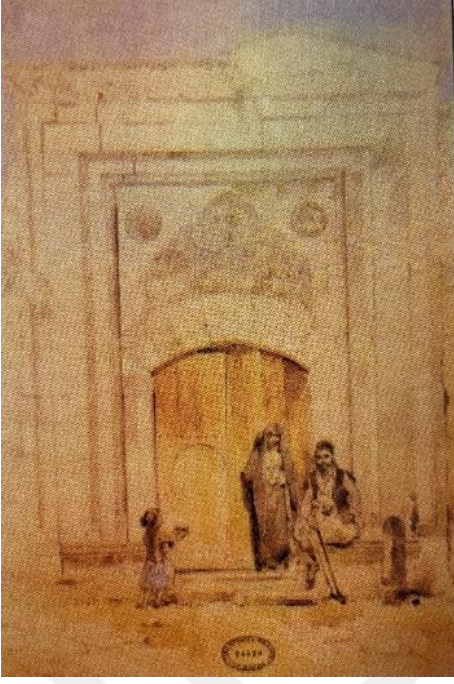
Görsel 4.2.4 Jules Laurens, Sinop Limanı, 1847, kağıt üstüne karakalem ve gri lavi, 24,9 x 44 cm. Erişim: 12.12.2023 Jules Laurens Türkiye Yolculuğu, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1998

Hommaire De Hell'in Türkiye ve İran Yolculuk'unda 26 no. Lu levha olarak yer almış olan bu çalışmada Sinop Limanının genel bir görünümünü vermektedir. Eser kağıt üzerine hafif karakalem çizimiyle ve lavi tekniği ile yapılmıştır. Sanatçı kentin mimari yapısını gerçeğine en yakın haliyle resmetmiş, detaylı bir çizim yapmış olduğunu görmekteyiz.

Görsel 4.2.5 Jules Laurens, Sinop Kalesi ve Cami, 1847, kağıt üstüne kalem ve suluboya, 29,6 x 43,8 cm. Erişim: 12.12.2023, Jules Laurens Türkiye Yolculuğu, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1998

Manzaracı bir ressam olarak karşımıza çıkan Laurens aynı zamanda iyi bir mimarlık çizimcisidir. “Sinop Kalesi ve Cami” adlı çalışmada Sinop’u Ada yönünden her iki denizi görerek, geniş bir açıdan almış ve resmetmiştir. Kentin yüzünü sahip olduğu mimari yapıları kalesi, camisi ve evleri ile resimlemiştir. Dönemin mimari yapı özelliğini detaylı bir şekilde sunmuştur. Evlerin ahşap olup birbirine yakın yapıldığını, pencere üst kesimlerinin yarım daire, çatılarının üçgen yapı şeklinde olduğunu gösterdiği resim yine sıcak bir yaz günü resmidir. Ön planda Sinop evleri, tam ortada resmin merkezinde uzun bir minare ve kubbesi ile camii, arka planda ise kale surları bulunmaktadır. Resimde belirginlik ise orta planda çalışılmış merkezden uzaklaştıkça belirginlik azalmıştır. Resimde güneşli bir günü sıcak renkler kullanıp, ışık-gölgeyi keskin bir çizgi ile ayırarak bize anlatmıştır. Hardal sarısı, sarı ve açık kahverengi tonlarının hakim olduğu resimde doğal dokularında işlendiğini görmekteyiz.

Görsel 4.2.6 Jules Laurens, Sinop'ta Kapı, 1847, kalem ve Suluboya, 42,9 x 29,7 cm. Erişim: 12.12.2023, Jules Laurens Türkiye Yolculuğu, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1998

Bu “Sinop'ta Kapı” adlı çalışma Laurens'in ilk eseridir. Ressam aynı resmi kitap kapağı için eklemelerde bulunup tekrar çalışmıştır.

Görsel 4.2.7 Jules Laurens, Sinop'ta Kapı 2, 1847, kalem ve suluboya. Erişim: 17.12.2023 https://twitter.com/Paul_Babinski

Resim üstünde yapıtın kısaltılmış başlığı ile yazarın ve resmi yapan Jules Laurens'in adları vardır. Kapının yapımsal görünümü yeşillikler ile zenginleştirilmiştir. Laurens'in Görsel 24 "Sinop'ta Kapı" çizimi Türkiye-İran'a Yolculuk eserinde 1 No'lu Levhası olarak yayınlanmıştır. Eserde Medrese'nin kapısı detayları ile çalışılmış, kapı önünde duran figürler ile konu devam etmiştir. Konuyu karşıdan bakarak resmeden sanatçı, eserinde kapalı bir kompozisyon uygulamıştır. Ön planda figürler yerleştirilmiş, arka planda ise kapı işlenmiştir. Resmin sağında ve solunda ve binayı saracak şekilde üstünde yer alan bitkiler vardır. Eserde doğal doku hakimdir. Çizgi ve renk ile taş, yaprak, kumaş ve ağaç dokusu çalışılmıştır. Medresenin ahşaptan olan büyük bir kapısı vardır. Kapı üstü ve çevresi mermer taşlar ile kaplanmıştır. Mermerler dönemin süsleme unsurları ve kitabesiyle belirginleştirilmiş, ince ince işlenmiştir. Gerçekçilik hakim olan resimde Laurens orada olmasını kapıya yazarak göstermiştir. Resim güneşli bir günü kullanılan kuvvetli bir ışık-gölge ile anlatmıştır. Açık tonlarda yapılmış resimde gölgeler keskin bir koyuluk ile ayrılmıştır. Resmin içinde üç figür vardır. Ön planda elinde kase uzatan bir çocuk, arkada kapı önünde ayakta duran bir kadın, yine kapı önünde taş üzerinde oturan bir erkek figür dönem kıyafetleri ile resimlenmiştir. Erkek figür ve çocuk üzerinde gömlek üzerinde yelek, altlarında şalvar, başlarında kep, ayaklarında çarık olduğu görülmektedir. Kadın ise çarşaf giymiş, yüzü örtülüdür. Sanatçı büyük bir gözlem ve detay ile yaptığı resimde dönemini gerçekliği ile yansıtmıştır.

Görsel 4.2.8 Jules Laurens, Gerze'de Dükkanlar, 1847, kalem ve kahverengi lavi, 12,8 x 18,1 cm. Erişim: 17.12.2023 Jules Laurens Türkiye Yolculuğu, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1998

Laurens'in bu resminin konusu Sinop'un İlçesi Gerze'de olan dükkanlar, esnaf ve sokakta insanlar olmuştur. Dükkanların açık kepenkleri, tenteleri, oturan esnafı, yöresel mimari ve yöresel giyiminde işlendiği abartısız görüntüleriyle resim işlenmiştir. Süslemeli yapı malzemesini gerçeğe uygun çizimine büyük özen gösteren sanatçı detaylı bir mimarlık çizimi yapmıştır. Binaların saçak üstü ve altlarındaki oymalı ağaç işi, dairesel kemerli balkon, sütunların başlığı resmin önemli öğeleri olmuştur. Resim yöresel halk mimarlık anlayışını, kültürünü yansıtmaya açısından bizim için önem arz etmektedir. Teknik olarak kalem ve kahverengi lavi kullanan sanatçı, arkasında kalemle manzara etkisini devam ettirmiştir. Eserde ışık ve gölgeyi keskin bir şekilde görürken, açık değerlerde beyaz, koyu değerlerde koyu kahverengi, orta değerlerde ise yine kahverenginin tonlarını kullandığını görmekteyiz. Figürlerin üzerindeki kıyafetler dönem kıyafeti olmuş, belli belirsiz kaba haliyle gösterilmiştir. Figürlerin yüzlerinde detay yoktur. Figür hareketleri kalem ile çizgisel tatta belli olacak şekilde verilmiştir.

Görsel 4.2.9 Jules Laurens, Gerze'de Balkonlar, 1847, kalem ve suluboya açmalar, 11,2 x 18,2 cm. Erişim: : 17.12.2023 Jules Laurens Türkiye Yolculuğu, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1998

Bu eserde Sinop'un ilçesi Gerze'de bulunan evleri konu etmiştir. Yerel mimarlık ürünleri olan konutlar güçlü bir anlatım ile resmedilmiştir. Taş duvarlar üzerine inşa edilmiş ahşaptan yapılmış iki katlı evlerin balkon ve sofaları detaylı bir şekilde derin bir perspektifle ele alınmıştır. Balkon çıkıntıları, yarım dairesel kesmeler ile pencere oluşturulup sütunların birleşen kısımlarındaki işlemler gösterilmiştir. Resimde teknik olarak kalem ve suluboya açmalar yapılmış, açık değerler hakim olmuştur. Işık ve gölgeyi hissettiğimiz resimde koyuluklar koyu kahverengi ile gösterilirken, kahverengi tonları

açığa doğru gitmiştir. Resmin sağ üst köşesinde konutta bağlayıcı bir sütun başlığı detayı görmekteyiz.

Görsel 4.2.10 Jules Laurens, Sinop'tan Üç Ayrıntı, 1847, gri-mavi kağıt üstünde kalem, 74,1 x 31,4 cm. Erişim: 17.12.2023 Jules Laurens Türkiye Yolculuğu, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1998

Bu çalışmada klasik arkeolojiyi içeren sütun başlığı, ortada bir friz parçası, sağda ise yine muhtemelen bir sütun başlığı olmuş öküz başlı bir ayrıntı görmekteyiz. Sinop'taki olan mabetlerden, tapınaklardan, antik çağ saraylarından, yapıların girişlerinde ve çatı altlarından alınmış bu parçalar kale surlarının yeniden inşa edilmesinde dolgu maddesi olarak kullanılmıştır. Bu eserleri şu anda devşirme usulü olarak inşa edilmiş Görsel 28 Sinop Kalesinin bir yapı parçası olarak Sinop Tarihi Cezaevi içindeki surlarda görmekteyiz.

Görsel 4.2.11 Huriye Bulut, Sinop Cezaevi içindeki Tarihi Kale Surları, fotoğraf. Erişim 08.03.2024

4. 3 Ayvazovski (Ivan Konstantinovich Aivazovsky) (1817 – 1900)

Görsel 4.3.1 İ. K. Ayvazovski, L'Orient Illustré, 1874. Erişim Tarihi:20.04.2023
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/781765>

Ermeni asıllı Rus ressam, Kırım- Feodosiya’da doğdu. Küçük yaştan itibaren resme ilgi ve yeteneği olan Ayvazoyski, 1887 tarihli bir resimde Feodosiya’yı gören bir tepeden kendisini bir çocuk olarak çizmiş ve şehri resmederken tasvir etmiştir. Çalışması akademi sergisinde sergilenerek, madalya kazanmıştır. İmparator I. Nicholas ile tanışma imkanı bulan sanatçı başarılarından dolayı onun takdirini kazanmış, sonrasında ise 16 yaşında St. Petersburg Akademisi’ne alınmıştır. 1836’da akademide eğitimini tamamlayıp devlet tarafından Avrupa’ya gönderilmiştir. Yıllar süren seyahatlerinde birçok ülkede sergileri açan sanatçı, çağın en yetenekli Rus ressamı olarak ün kazanmıştır. Ayvazovski, doğrudan doğadan çalışarak üretmek yerine yaptığı ön çizimlerden ve hafızasından yararlanarak resimlerini yapmış, klasik ve romantik tarzda eserler vermiştir. Rus Çarı Aleksandır’ın himayesinde çalışmış olan ve Rus donanmasının baş ressamlığına getirilen Ayvazovski, bir dönem de İstanbul’a gelerek Sultan Abdülmecid, Sultan Abdülaziz ve Sultan Abdülhamid ile çalışmış, Osmanlı sarayı için resimler yapmış ve maharetinden dolayı taltif edilmiştir. Ermenilerin ve Rusların millî bir sanatkârı olarak tanınan, uluslararası kabul gören ressamın binlerce eseri vardır. Uluslararası ebedî mirası olan bu Türk, Rus ve Ermeni tarihine dair eserler günümüzde farklı müzelerde sergilenmektedir (Ürekli, 2019).

Binlerce tablo yapan ve çok çalışkan bir ressam olan Ayvazoyski’nin özellikle İstanbul’a geldiği dönemde yaptığı resimlerden 30 kadarı bugün Topkapı Sarayı, Dolmabahçe

Saray Resim ve Heykel Müzesi, Millî Saraylar, Harbiye Askeri Müzesi, Deniz Müzesi ve İstanbul Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonlarında bulunmakta ve sergilenmektedir. ‘‘Şiir gibi deniz yapan ressam, olarak Avrupa ‘da ünlenen İvan Ayvazovski bu yeteneğini 1842 de papanın davetiyle gittiği İtalya’da karşılaştığı zamanını en ünlü ressamlarından İngiliz William Turner, Rus ressama hayranlığını tablosuna şiir yazarak göstermişti. Işığın ve renklerin suyla uyumunu en mükemmel şekliyle yakalayan Ayvazovski yazılarında, ‘hayatım denizdir’ demiş ve 300 yıl daha ömrü olsa, her defasında yine denizde başka detaylar görebileceğini ifade etmişti. Ayvazovski’nin sanatseverleri nasıl büyülediği sorusunu ise Turner şöyle cevapladı: Ayvazovski’nin resimlerine baktığınızda sizi hayran bırakan şey, doğaya olan alışılmadık gerçekliği idi. Hareket eden suyun, yansıyan güneşin ve ay ışığının etkisini yansıtmaya yeteneği idi. Kısacası; onun titiz, kesin ama aynı zamanda dramatik deniz tasviriydi. Ayvazovski, çalışma azmini, enerjisini ve yaratıcı zekasını hayatının sonuna kadar kaybetmedi. Sonuç olarak 6000’den fazla resim ve ustaca hazırlanmış çok sayıda çizim yaptı. Eserlerinin birçoğu görsel sanatların en büyük başarıları arasında yerini aldı. Sarayla olan bağlantılarını da kullanarak 1865 yılında Feodosiya’da bir sanatsal atölye ve sanat okulu açmış, 1871’de kendi hesabına Arkeoloji Müzesi yaptırmıştır. 18 Kasım 1853’te Türk ve Rus filoları arasında Sinop Körfezi’nde bir deniz savaşı gerçekleşti. Amiral Yardımcısı S. S. Nakhimov liderliğindeki Rus filosu, Türk gemilerini keşfetti ve onları koyda engelledi. Savaşın sonucu Türk filosunun tamamen yok edilmesi oldu. Sinop savaşını öğrendikten sonra, Aivazovsky hemen savaş detaylarındaki katılımcılardan öğrenmeye başladı. Aivazovsky, Sivoptopol’daki bir sergide sunulan, gece gündüz Sinop savaşına adanmış iki tablo çizdi. Bunlar ‘‘18 Kasım 1853’te Sinope’de Deniz Savaşı’’ ve ‘‘Sinop Savaşı’’ resimleriydi. ’’ (Elveren, 2015).

Görsel 4.3.2 Ivan Konstantinovich Aivazovsky, Sinop Savaşında Gemiler, 1853, yağlıboya, 220 x 331cm. Erişim:15.12.2023 https://en.wikipedia.org/wiki/File:Battle_of_Sinop.jpg

"Sinop, Savaştan sonraki gece 18 Kasım yılın 1853" isimli eser kazanılan zaferin anlatıldığı, Ivan Ayvazovski tarafından betimlenmiş ve propaganda amaçlı yapılmış olan bir eserdir. Ayvazovski, Kırım Savaşı'na bizzat tanıklık etmiş, Sinop Bombardımanı, Sivastopol Savunması gibi eserler meydana getirmiştir. Muharebeyi Sinop kentini arka planda yanmaktayken ve patlayan ve yanan gemilerin kıvıllığında, karanlığın içinde gece gerçekleşmiş gibi gerçekçi bir biçimde betimlenmiştir (Dora, 2019). Sanatçı, Türk filosunun tamamen yenildiği ve tüm çevreyi ateşle aydınlatıldığı anı canlandırmış, gece deniz üzerinde kırmızı yanıp sönüyor gibi betimleyerek deniz temasını alışılmadık bir renk ile göstermiştir. Ateşin renkleri gemi ve deniz üzerinde yansımış, kıvıllık resmin büyük bir kısmını kaplamıştır. Resmin solunda Rus savaş gemileri düzgün bir sıra halinde görünürken, Osmanlı gemileri ise yıkık, eğik ve batık durumda resmedilmiştir. Gökyüzünde duman pufaları yükseliyor, ateş geceyi ışıyla aydınlatılıyor. Resmin genel rengi, tuval üzerindeki alanı böldüğü görülen siyah ve kırmızı renklerden oluşuyor. Eserde, yatay sıradaki gemiler resmin dışına taşarak devam ettiği hissini oluşturuyor. Konuyu karşıdan bakarak resmeden sanatçı, eserinde açık kompozisyon uygulamıştır. Gemilerin direkleri ile dikey hareketler, batmak üzere olan yatan yelkenli ile de yatay hareketler oluşturmuştur. Ufuk çizgisi ile beraber denizin gökyüzü ile birleşimi geçişli olarak verilmiştir. Geriye doğru sıralanan gemilerde derin bir perspektif hissedilmektedir. Renk perspektifi kullanarak uzaktakilerin netliğini kaybetmiştir. Aivazovsky bu büyük çalışmasında çok koyu renkler kullanarak vurguyu ateşin olduğu yerlerde vermiş, gecenin

karanlığını koyu siyah renk ile anlatmış. Çoğunlukla deniz savaşlarını ya da deniz manzaralarını resmeden Ayvazovski, dalgaların kırılmasını, hareketlerini, suyun şeffaflığını ve su ile gökyüzü arasındaki diyalogu tuvallerine aktardığı görülmektedir. Tablo Central Naval Museum-Sankt-Peterburg’dadır.

Görsel 4.3.3 Ivan Konstantinovich Aivazovsky, Sinop Savaşı, 1853, yağlı boya, 230 x 331 cm.
Erişim: 15.12.2023 <https://www.wikiart.org/en/ivan-aivazovsky/battle-of-sinop-1853>

“Sinop Savaşı” resmi, 18 Kasım 1853 Kırım Savaşı’nda Sinop Baskını konu ediyor. Tablonun sağında ve ön planda koyu renkle betimlenmiş olan Osmanlı gemilerini, solunda ise biraz daha uzakta görünen üzerinde haç olan beyaz bayraklı Rus gemilerini görmekteyiz. Ayvazovski, bu tabloda Rus gemilerini, donanmanın savaşta üstünlüğünü, gücünü vurgulamak için tablonun soluna muntazam şekilde dizmiş ve gümüşü bir ışıkla da aydınlatmıştı. Direklerin üzerinde bulunan beyaz bayrakların üstünde Azizi Andreas Haçı dalgalanmaktadır. Aziz Andreas, Hz İsa çağırdığında ona inanıp peşinden giden ilk dört havariden biriydi. Hz. İsa gibi o da çarmıha gerilerek öldürülmüş ve haçla sembolize edilmiştir. Aziz Andreas balıkçıların ve denizdeki savaşçıların koruyucusu olarak kabul edilir (Kalkanoğlu, 2017). Ayvazovski eserinde Osmanlı gemilerini kuvvetli ışık etkileri ile karanlıkta bırakmış, ışık geçişlerini bazı yerlerde daha keskin bazı yerlerde ise daha geçişli ve yumuşak etkilerle vermiştir. Sanatçının Osmanlı gemilerini siyah dumanlarla anlatmaya çalışmasının sebebi Rus donanması karşısındaki güçsüzlüğünü vurgulamak istemesinden kaynaklanmaktadır. Renk tonlarındaki ustalığı ve ışıktan karanlığa maharetle geçişi Ayvazovski’nin bu tablosunda oldukça belirgindir.

Sanatçı propaganda amaçlı yaptığı ve Rus Zaferini anlatmak istediği bu tabloda kendi gemilerini ışıklı bir gökyüzü ve deniz içinde yaparken, Osmanlı gemilerini ise yanarken koyu dumanlar içinde anlatmıştır. Ön planda kullanılan koyu renkler resmin soluna ve geriye doğru açılmış, genelde koyu soğuk mavi tonları resimde hakim olmuştur. Gökyüzünde koyu dumanların karışmış, yanan gemilerin ateş kızıllığı silik ve açık renk tonlarıyla bulutlara yansımıştır. Sanatçı tabloda üzerinde ışıklı ve kıvrımlı hareketler içinde dalgalı bir deniz betimlemiş, ufuk çizgisini deniz ve gökyüzünü hafif ve açık renklerle birleştirerek belirsiz bir şekilde göstermiştir. Dalgaların ressamı Aivazovsky, resimlerinin birçoğu gökyüzünü ışıkla doldurma konusundaki yeteneklerini, dolunayla bulutların arasından dağınıklaşan ışığı ya da güneşin turuncu parıltısını bulutlarla pırıl pırıl parıltıyla bu eserinde de gösterir. Tablo Rusya'da St. Petersburg Denizcilik Müzesindedir.

4.4 Étienne Eugène Cicéri (1813-1890)

Görsel 4.4.1 Eugène Cicéri'nin Karikatürü, Eugène Giraud Erişim: 12/12/2023
https://en.wikipedia.org/wiki/Eug%C3%A8ne_Cic%C3%A9ri

Bourron- Marlotte'de yaşayan Fransız ressam, illüstratör ve gravürcüdür. Sanatçı bir aileden gelen Cicéri, ilk resim eğitimini babası ve dedesinden almış, Barbizon Okulu'ndan etkilenmiştir. 1849'da yerleştiği Bourron-Marlotte'ta çalışan ilk sanatçılardan biri olmuş ve kendini manzara alanında uzmanlaştırmış, paletinde renkleri parlak ve konusu gökyüzü, su ve toprak olan biçimsel ve tonsal ilişkilere giderek daha fazla yoğunlaşmıştır. Balık tutan, çamaşır yıkayan ve çalışan erkek ve kadınları, gündelik yaşantıyı konu ettiği resimlerinden ilk sergisi 1851'de açmış, sonrasında Loing bankaları ikinci sınıf madalya ile ödüllendirilmiştir. Fotoğraflara dayalı taşbaskı albümleri yayınlamış, aynı zamanda

suluboya tekniğinde de eserler vermiştir. İlk dönem romantizmin etkisinde kalan sanatçı ilerleyen zamanlarda gerçekçi üslupta çalışmıştır. En popüler albümlerinden biri, Alpler'e ve Pireneler'e yaptığı gezilerden türetilmiştir (URL-7, 2022). Çok çalışkan bir ressam olan Ciceri, arkadaşı Jules Laurens'in resimlerini içeren cilt için büyük boy taşbaskılarını yapmasında yardım etmiştir. Bunun bilgisini Semavi Eyice'den şöyle anlatmıştır: "Hommage de Hell seyahatnamesinin Laurens tarafından hazırlanan büyük boyda litrafya levhaları 1853'den itibaren yirmi levhalık fasiküller halinde Paris'de Lemercier basımmevinde basılarak Pierre Bertrand kitapevi tarafından satışa çıkarılmıştır. Aralarında bazıları yol güzergâhları, jeolojik arazi kesitleri ve kitabe kopyalan olmak üzere 119 büyük levha teşkil eden bu desenlerin hemen hemen ek serisini bizzat Laurens tarafından litoğrafya olarak işlenmiş, ancak büyük manzaralar Ciceri adında bir litoğrafyacının elinden çıkmıştır. Ressam ve litoğrafya ustası Eugene Ciceri litoğrafya sahasında Fransa'nın en üretken sanatçısı olarak bilinir. Bilhassa manzara resimlerinde bütün mehareтини gösteren Ciceri, 1854 'de V. Adam ile Kırım seferine dair resimler de yapmıştır." (Eyice, 1963). Baron Taylor ve Charles Nodier'in Voyages pittoresques et romantiques dans l'ancienne France adıyla toplanan, Brittany manzaralarını içeren seyahat yazılarının resimlenmesine katılan sanatçı, eserlerinden birkaçını Kuzey Afrika'da yapmış ve bu da ona Oryantalist olarak ün kazandırmıştır. Babası gibi o da tiyatro dekor tasarımları ve bazı dekoratif işler yapan Ciceri, 21 Nisan 1890 Bourron - Marlotte'ta hayatını kaybetmiştir (URL-8, 2020).

Görsel 4.4.2 Durand Brager, Baskı; Eug. Ciceri Ve Ph. Benoist, "Sinop", Taş Baskı, Gravür, 37 x 51.5 cm. Erişim: 12.12.2023 ISTANBUL DENİZ MUZESİ MUZECİLİK muze.istanbul.muzecilik@dzkk.tsk.tr

Eugene Ciceri, Brager'in gravür çalışmasını taşbaskıda daha detaylı ve doğal dokusuna yakın bir gerçeklikte yeniden çalışmıştır. Sinop'u batı tarafından görüp kenti kale surları ve büyük adasıyla beraber konu etmiştir. Resmin ön planında deniz kıyısı ve kıyıya vurmuş batan yelkenli ve parçaları vardır. Kıyının az üstünde koyuluklar içinde ince ve kısa yapılmış mezar başı taşları görülmektedir. Orta kısımda ise deniz üzerinde birkaç kayık ve içinde oturan figürler, kara kısmında ise soldan başlayan kale surları derin bir perspektif ile işlenmiştir. Resmin solunda bize yakın kale surları ışık almamış koyu renkle ifade edilirken bizden gittikçe uzaklaşan kale surları daha ışıklık açık bir renkle betimlenmiş ve resimde ışık gölge belirgin bir biçimde ortaya konmuştur. Surların arkasında beyaz, ince ve uzun bir şekilde görülen bugünkü Alaattin Cami minaresi detaylı, kuvvetli bir ışıkla adeta dikkat çekici bir şekilde çalışılmıştır. Kale surlarındaki derinlik ucunda ada ile biten resim arka planında büyük büyük açıklık koyulu bulutları ile gökyüzü vardır. Taşbaskıda boyaların ezilmesi ve ezilirken birbirine karışıp ton oluşturması resimde yumuşak ve yağlıboya etkileri yaratmıştır. Bu yumuşak geçişler ile yapılan bulutlar hafifliği dikkat çekmekte ve resmin gerçekçiliğini artırmaktadır. Resmin detaylı bir şekilde işlenip gerçekçi üslupla yapılması günümüz Sinop tarihi için önemli bir belge niteliği taşımaktadır.

4.5 Rudolph Kazimirovich Zhukovsky (1814-1886)

Ressam ve litografi sanatçısı olan R.K. Zhukovsky, 1814'te Polonya-Bialystok eyaletinde doğmuştur. A. G. Warnecke Sanat Akademisi'ne girmiş, yaptığı doğadan çizimler ile 1835'te gümüş madalya kazanmış ve 1838'de çizim öğretme hakkını almıştır. 1839'da Akademi'den mezun olarak 'Özgür Sanatçı' ünvanı alan sanatçı, yağlı boya ve suluboya gibi farklı türlerde de çalışmalarda bulunmuştur. Çalışmaları, N. Nekrasov tarafından yayınlanan Peterburgsky Sbornik (Petersburg Koleksiyonu) dergisinde çoğaltılmış ve dergide V.G. Belinsky, V.F. Odoevsky ve Dostoevsky'nin eserleri de yayınlanmıştır (URL-9, 2021). 1853 yılında "13. piyade tümeninin 2. tugayının "Odessa limanına çıkarılması" ve "Joc, Kişinev civarında Çingene dansı" tablolarıyla akademide "atanmış" unvanına layık görülen Zhukovsky 1861-1881 yılları arasında Sanatı Teşvik Derneği'nin Çizim Okulu'nda öğretmenlik yapmıştır. 30'dan fazla farklı yayın tasarlayan sanatçı genellikle çizimler üzerinde çok sayıda litografi, ilginç Rus halk yaşamından sahneler Kırım savaşı dahil birçok savaş sahnelerinin serisini gerçekleştirmiştir. Rus yazarların

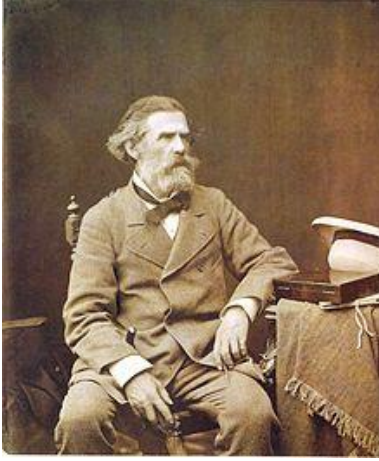
sayısız eserlerine yaptığı illüstrasyonlar ile kendi döneminin en önemli sanatçılarından ve XIX yüzyılın ortalarında grafiğin en büyük ustalarından biri olmuştur. Devlet Rus Müzesi, Puşkin Müzesi dahil olmak üzere birçok müze ve koleksiyonlarda eseri bulunan Sanatçı 5 Kasım 1886'da hayata veda etmiştir (URL- 13,).

Görsel 4.5.1 Rudolph Kazimirovich Zhukovsky, Sinop savaşı, 1853, tuval üzerine yağlıboya
Erişim:03.01.2024https://arthive.com/es/artists/19590~Rudol'f_Kazimirovich_Zhukovskij

Sinop Savaşını konu alan tabloda deniz üzerinde yenilen Osmanlı gemilerinin yandığını, bazılarının parçalanıp batmakta olduğunu, Türk denizcilerinin batan gemilerden kaçtığını, küçük kayıklar üzerinde savaş verdiklerini görmekteyiz. Sanatçı puslu, dumanlı bir hava içinde, dalgalı denizin ortasında olan büyük gemiler ile savaşı anlatmıştır. Patlayan ateşlerin ışığında bir resim çalışmıştır. Orta değerlerin yoğun olduğu resimde koyu değerler gemiler üzerinde kullanılmış, açık değerler yanan gemilerin ışığında sarı ve turuncu renk ile vurgu yapılarak verilmiştir. Açık gri renkler dalga ve dumanların üzerinde kullanılmış, yanan gemilerin sarı rengi deniz ve gemilere yansımıştır. Resmin solunda dimdik ayakta duran, top ateşi yapan, beyaz bayraklı Rus gemileri vardır. Tam ortada ise büyük bir Osmanlı gemisi ve kayıklara geçerek gemiyi terk eden askerleri görmekteyiz. Resmin sağına doğru ise batan, dalgalar arasında kaybolan, yanan gemileri ve kayıkları görmekteyiz. Resimde ufuk çizgisi yoktur. Gemilerin giderek küçülmesi ile hissettirilen bir perspektif vardır. Resimde kayıklar üzerinde ve gemilerde küçük küçük kaçışma halinde, deniz üzerinde kurtulma çabası içinde olan birçok insan vardır. İnsanlar koyu renk ile hareketleri belli belirsiz olarak resimlenmiştir.

4.6 Alexey Petrovich Bogolyubov (1824 - 1896)

Görsel 4.6.1 Alexey Petrovich Bogolyubov, Erişim: 16.12.2023
https://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page

Bir Rus manzara ressamı olan Bogolyubov, Novgorod Gubernia Eyaletinde doğmuştur. Babası emekli albay Gavriilovich Bogolyubov, büyükbabası tanınmış filozof ve sosyal eleştirmen Alexander Radishchev'di. 1841 yılında askeri okuldan mezun olmuş ve Rus Donanması'nda görev yaparak Rus filoyla birlikte birçok ülkeye seyahat etmiştir. 1849'da Saint Petersburg Sanat Akademisi'nin derslerine katılmaya başlamış ve burada Maxim Vorobiev'in öğrencisi olan sanatçı hayranı olduğu Ivan Ayvazovsky'den çok etkilenmiş, 1853 yılında Akademi'yi büyük bir Altın madalya alarak bitirmiştir. Donanma karargâhına sanatçı olarak atanmış, 1854'ten 1860'a kadar birçok Avrupa ülkelerinde bulunup ve çok çalışarak birçok eser üretmiştir. Barbizon Okulu sanatçılarına hayranlık duyan Bogolyubov, Fransız ressamlar Camille Corot ve Charles-Francois Daubigny gibi sanatçılar ile arkadaşlık yapmış, Alexander Nevsky Katedrali'ndeki fresklerini çalışmıştır. Eserlerini Akademi'de sergileyerek ve profesör unvanını alarak bir süre Akademi'de ders vermiştir. Resimlerinde Romantizmin akımının büyük izleri görülen sanatçı daha sonraları bunu kaybettirip yerine doğal olanın sadık gerçekçiliğini koyarak realist çalışmalarda bulunmuştur (URL-10, 2024).

1856 yılında Bogolyubov, İmparator Nicholas Pavlovich tarafından kendisine sipariş edilen resimler için bazı eskizler yapmak amacıyla Tuna Nehri üzerinde ve Sinop'ta Konstantinopolis'i ziyaret etmiştir. Dönüşünde akademisyen ve 1860 yılında resim profesörü unvanını almış daha sonra Akademi salonlarında sanatçıların dul ve yetimleri

yararına eserlerinden oluşan bir sergi düzenlemiştir. Bu sergide halkın özel ilgisini İmparator tarafından sipariş edilen filomuzun tarihinin resmi çekmiştir. Özellikle "Sinop" ve "Amsterdam'da Kermes" . İmparator Alexander II, Bogolyubov'a Büyük Petro'nun Donanmasının tarihini resimlerle yazmasını emretmiştir. Karadeniz ve Tuna'daki son Türk savaşı da Bogolyubov'un çalışmalarına benzer şekilde yansımıştır. Bogolyubov, Denizcilik Bakanlığı Hidrografi Dairesi adına Finlandiya Körfezi ve takımadalar boyunca yelken açmış, sahili tasvir etmiş ve takımadaların liman ve geçitlerinin yerlerini ölçmüştür. 1871 yılında Bogolyubov Paris'teki Ortodoks Kilisesi'ne birkaç duvar resmi yazmış aynı yıl Akademi'ye 225 kadar yağlıboya eskiz ve 800 kadar çizim ve Sepya (mürekkepbalığından elde edilen koyu siyah boya) suluboya vermiştir. 1871'de İmparatorluk Sanat Akademisi'ne seçilmiş, Wanderers sanat hareketine yakınlaşarak tüm sergilerine katılmıştır. Son yıllarını Paris'te geçiren sanatçı burada Rus sanatçıları bir araya getiren dernek kurarak daha sonra Rusya- Saratov'da ise torunu olduğu Radişçev'in adını taşıyan bir müze kurmuştur. Eserleri Rus müzelerinin koleksiyonlarında yer alan Bogolyubov, 3 Şubat 1896'da Paris'te hayatını kaybetmiştir (URL-11, 2022).

Görsel 4.6.2 Alexey Bogolyubov ,Battle of Sinop/ Sinop Savaşı, 1853, yağlıboya
Erişim:21.04.2023 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Anasayfa>

Sinop Baskını, Kırım Savaşı'nın önemli çarpışmalarından biri olan baskındır. Rus Karadeniz donanması, Sinop'ta Osmanlı donanmasına ağır bir darbe indirmiştir. Bu tabloda da konu edilen Sinop Savaşı olarak geçen 1853 tarihli Sinop Baskını'dır. Sanatçı, Rus politik sebepler ile donanmasının gücünü göstermek, savaş sonuncunda yendiklerini

anlatmak amacıyla İmparatorluk isteği üzerine bu eserini yapmıştır. Resmin solunda dimdik ayakta duran yelkenleri açık, top ateşi yapan Rus gemilerini, sağında ise batan Osmanlı gemilerini görmekteyiz. Ön planda kayıkta oturmuş kürek çeken 9 figür, hemen yanında batmak üzere olan bir kayığın üstünde iki figür daha görmekteyiz. Orta planda resmin hemen sağında yarısı batmış olan büyük bir gemi ve içinde küçük küçük görülen insanlar resmedilmiştir. Devamında henüz yeni atılmış bir top ateşi ile patlama yapan ve yenik düşen Osmanlı gemilerini ateşler içinde görmekteyiz. Arka planda ise Sinop Kale Surlarını, hemen arkasında netliği olmasa da yükselen minareleri ile camiler ve evleri görmekteyiz. Çalışma açık kompozisyon ile betimlenmiştir. Gemilerin sıralanışı derin bir perspektif oluşturmuştur. Renk perspektifinin de kullanıldığı resimde mavi tonları hakimdir. En önde koyu, laciverte yakın bir mavi ile başlayan resim, denizin üzerindeki mavi rengin orta değerleri ile arkaya devam etmiştir. Sanatçı, krem rengi, beyaz ve açık mavi ile gökyüzü resmederken koyu gri ile dumanları bulutlara karıştırmıştır. Patlamadaki kızılığın net, turuncu ve kırmızı karışımı bir renk ile anlatan sanatçı deniz ve surlar üzerinde de yansımalarını göstermiştir.

Savaşı realist bir yaklaşımda anı yaşatır gibi gösteren sanatçı Rus donanmaların beyaz bayraklı, Osmanlı bayraklarını da kırmızı ile göstermiştir.

Görsel 4.6.3 Alexey Bogolyubov, Sinop Savaşı, 1853, suluboya. Erişim: 19.04.2023
https://tr.wikipedia.org/wiki/Sinop_Bask%C4%B1n%C4%B1

Bogovyubov'un bu eserinde Sinop Liman'ında, sahil boyunca yarım daire şeklinde bir hat üzerine demirlenmiş olan Osmanlı Filosu'nun etrafını sarmış ve saldırıya geçmiş Rus

Filo'sunun resimlendiği bir savaş resmini görmekteyiz. Sanatçının bu eserini daha ince detay vererek çalışmış olduğunu görüyoruz. Sinop'u kale surları, evleri, camileri ile ince ince anlatmış, mimari yapıyı özellikle göstermek istemiş gibi çalışmıştır. Tablonun solunda deniz üzerinde beş beyaz bayraklı büyük gemileri olan Rus Filosunu ve yine beş sarı bayraklı Rus filosuna göre daha küçük gemileri olan, bazıları devrilmiş Osmanlı Filosunun gemilerini görmekteyiz. Sağında ise Sinop kentini mimarisi ve doğal bitki örtüsüyle ve arka deniz Aklimanı fotoğraf çekmiş gibi gerçekçi bir anlatımda betimlemiştir. Sinop Savaşı, gemilerin top ateşiyle vurulma anı, yükselen dumanlar ile yıkılan, batmış gemiler ile anlatılmıştır. Resmin ön planında kale surlarının üstünde kaçışan insanlar ve sur üstüne çıkmış tek bir figür görmekteyiz. Yine hemen yanında mimari yapısı taşları, dokusu ile anlatılmış Seyit Bilal Camii Kubbesi ve Eski bir Osmanlı Evi vardır. Orta planda ise uzaklık hissi verilerek küçük boyutta yapılmış evler, Sinop kalesi Surlarını ve Büyük Cami Minaresini görmekteyiz. Sinop Kalesi surları ve burçları biçimleri ve dokusu çalışılmıştır. Realist bir anlatıma sahip olan eserde dağlar ile gökyüzünün birleştiği yerde ufuk çizgisi net bir şekilde verilmiştir. Koyu renklerin hakim olduğu resimde Kale surlarını, patlayan topların dumanları ve gökyüzündeki bulutlarını açık renkte betimlemiştir. Ön planda koyu renkler, giderek renklerin açılmasıyla açık renkler ile renk perspektifi uyguladığı görüyoruz. Çalışma günümüz için bir Sinop'un tarihini yansıttığının değerinin yanında o yıllarda yeşilliklerle dolu iken günümüzde betonlaştığının kanıtı olması açısından önemlidir.

4.7 Adolphe Rouargue (1810-1870)

Fransız ressam Dolphe Rouargue 1810'da Paris'te doğmuştur. Sanatçının hem ressam, hem litograf ustası hem de gravürcü kimliği vardır. David d'Angers ve Alexandre Colin'den dersler alan yetenekli sanatçı, başarılı deniz manzaraları ve suluboya çalışmalar yapıp, 1831'lerde eserlerini sergileyerek sanat camiasında yerini almıştır. İllüstrasyon çalışmalarında başarılı, cesur ve yetenekli bir ressam olmasının yanı sıra heyecanlı bir gezgin oluşu ile birleşmiş ve belge niteliğinde birçok eserler üretmesine imkan vermiştir. 1837'de, Paulin ve Auguste Marc ile birlikte çalışarak 1843-1860 yıllarında çizimleri ve litografileri, İspanya, İtalya ve İsviçre'de güzel yapı resimleri, seyahat hikayeleri, çizim-suluboya kategorisinde bir çok eserleri yayınlanmıştır. Anıtsal Fransa, Tarihi Loire, Paris

ve Anıtları, Antik ve Modern Fransa onun eserleri arasındadır. Sanatçı 1870 yılında hayatını kaybetmiştir (URL-12).

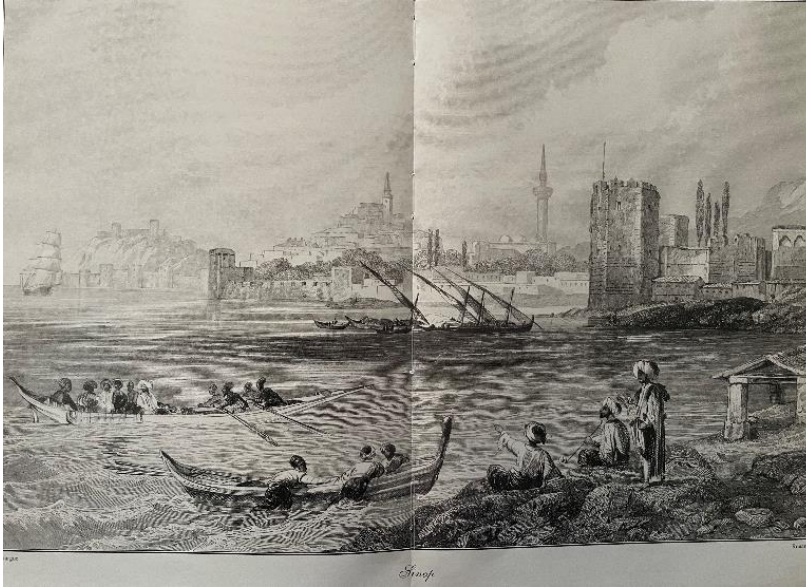
Görsel 4.7.1 Adolphe Rouargue, Sinop, Gravür, 1855 Erişim: 15.11.2023 Gravürlerle Türkiye V, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

Bu görselin bilgisi Kültür Bakanlığının yayınladığı kitapta Don Francisco De Paula-Vidal Historia Contemporanea del Imperio Otomana o sea de la Guerra De Oriente Madrid, 1855 (Osmanlı İmparatorluğunun Çağdaş Tarihi, Guerra De Oriente Madrid) Milli Kütüphane, Ankara-1971 B 235 olarak verilmiştir.

Resmin konusu Sinop şehridir. Sinop ve Anadolu topraklarına özellikle arşivleme yapmak, bilgi iletmek için gelenlerin hazırladığı yanlarında götürdüğü taslak, eskiz ve krokilere göre kendi yorumlarını ekleyerek resmeden ressam olmuştur. Adolphe Rouargue de bu ressamlardan olup gravür tekniğinde yapılmış olan bu eseri Sinop tasvirleri üzerine betimlenmiş olduğunu görmekteyiz.

Ön planda deniz üzerinde büyük bir fırkata, arka planda ise şehrin uzaktan genel görünüm çizimi vardır. Kale surlarının ve burçların mimari yapısı gerçekçi halinden çok farklı yapılmıştır. Burçlar dairesel yapılırken kale surlarının da ön blok arka blok şeklinde yapıldığı, yine dairesel burçlar ile birleştirildiği görülmektedir. Resmin sağında surların hemen yanında gördüğümüz tekne iskeleti o dönemde tersanenin yerinin orada olduğu konusunda bize bilgi vermektedir. Resimde iki tane minare ve yarım dairesel üç kubbe altında camii betimlenmiştir. Bugünkü Alaaddin Camiinin tek minareli olduğu düşünülerek diğer minarenin Meydankapı Camiinin minaresi olduğu tahmin

edilmektedir. Deniz üzerinde üç tane üzerinde kürek çeken figürleri olan kayıklar vardır. Deniz dalgaları ön planda daha belirgin hareketli çizgiler ile verilirken uzaklık etkisinde deniz dalgaları daha düz çizgiler halinde verilmiştir. Gravür çizgileri ön planda daha koyu ve kalın çalışılırken arka planda çizgi ve renk perspektifi etkisi ile daha ince ve açık renkte çalışılmıştır. Orta değerin hakim olduğu resimde koyu renkler ön planda fırkateynin etrafında kullanılmış, açık değerler ise şehrin üstünde uzaklaştıkça daha silik ve ince çizgi ile hakim olmuştur. Gravürün büyük bir titizlik ile çalışıldığını her bir tarama çizgisinin doğal ve mimari yapısına göre çok düzgün hareketler ile atıldığını görmekteyiz. Fransız dergisi olan Le Magasin Pittoresque’de konu olan resmin adı “SİNOPE- Fregata Retribucion” (Fregeta’nın yeniden cezalandırılması) olarak geçmiştir.

Görsel 4.7.2 Adolphe Rouargue, Sinop, Gravür, 1855 Erişim: 15/11/2023 Gravürlerle Türkiye V, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

Rouargue’nin ‘Sinop’ adlı bu eseri bir gravür resmidir. Sinop kentini uzaktan görünüşü ile tasvir etmiştir. Sinop kalesi sur ve burçlarının mimari yapı şeklinin çok farklı olduğunu, gerçekçi bir resim değil anlatımlar ile yapılmış hayali bir çizim olduğunu görmekteyiz. Resim üç plandan oluşmaktadır. Ön plan, orta plan ve arka plan olarak belirgin bir renk ve çizgi perspektifi ile resim oluşturulmuştur. Ön planda kayalıklar üzerinde üç figür tasviri yapılmıştır. Figürlerden ikisi yerde oturmakta diğeri ise ayakta durarak birbirleri ile denizin üzerinde olan kayığı göstererek konuşmaktadır. Figür

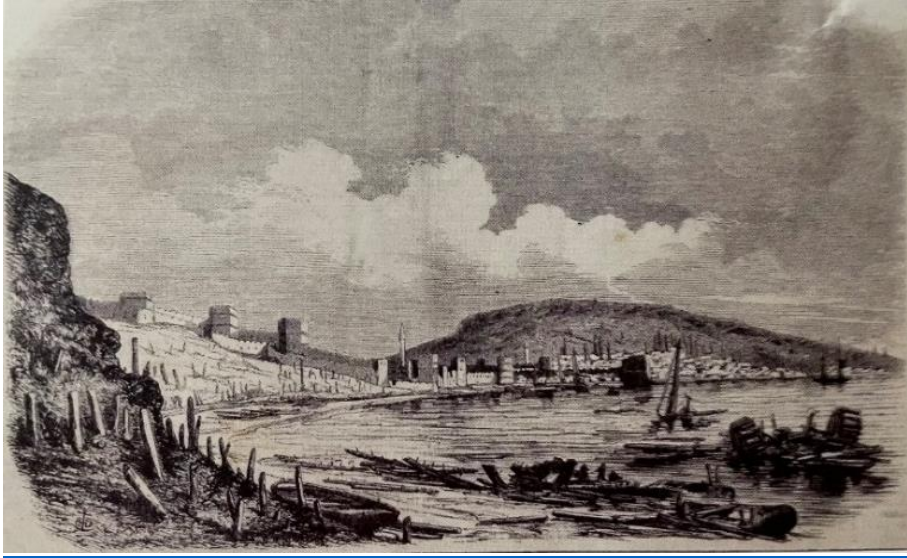
üzerlerinde o dönemin uzun cübbe ve sarıklı kıyafetleri vardır. Resmin hemen sağında köşelerde kalın ve düz sütun üstüne oturtulmuş üçgen çatılı yarım bir şekilde görünen bir yapı vardır. Orta planda ise deniz üzerinde kayıklar ve altıgen yapıda büyük bir kale burcu ve surları, onun devamında gelen sivil mimari yapıları vardır. Deniz üstünde en öndeki kayık üç figürle artık karaya çekilmekte, biraz ilerisinde olan içinde kürek çeken dört figür ve oturan altı figür taşıyan büyük bir kayık resmedilmiştir. Deniz üstünde en arka planda demirlenmiş duran bir yelkenli ve arkasında küçük kayıklar betimlenmiştir. Resmin arka planında kenti denizden ayıran kıyı boyu surlar ve kale burçları, onların hemen arkasında ise ağaçlık bir alan tasviri ve tepelik bir alanın üstüne yapılmış kilise kulesi ve dikdörtgen yapı binalar görünmektedir. Kilisenin kulesi kare yapı üstüne oturtulmuş sivri ve üçgen çatılı olarak tasvir edilmiştir. Kilisenin hemen sağında uzun ve büyük bir dikdörtgen yapı üstüne oturtulmuş üç yarım kubbe ile bir büyük minaresi olan cami vardır. Perspektif etkilerinin belirgin bir şekilde anlatıldığı resmin en solunda ise kayalıklar üzerinde yine kale sur ve burçlarını, deniz üstünde ise bize doğru gelen büyük bir yelkenli görmekteyiz. Doğal dokuların hakim olduğu resimde renk ve çizgi perspektifini açık koyu değerleri ile hissetmekteyiz. Ressam ön planda kalın ve koyu renkte hareketli çizgi kullanırken orta ve arka planda ise giderek incelen ve rengi açılan çizgiler kullanmıştır. Gökyüzünde ise bulutların belli belirsiz halini ince hafif çizgiler ile resimlendiğini görmekteyiz.

4.8 Jean-Baptiste Henri Durand-Brager (1814–1879)

Görsel 4.8.1 André Adolphe Eugène Disdéri Durand Brager portresi, 1860 Erişim: 12.12.2023 [https:// www.musee-orsay. Fr repertoire-artistes-personnalites%2Fhenri-durand-brager-](https://www.musee-orsay.fr/repertoire-artistes-personnalites%2Fhenri-durand-brager-)

Fransız ressam Durand-Brager, deniz resimleri ve oryantalist eserleriyle tanınmıştır. 1814'te Brittany'deki Dol'da doğmuş, Gudin ve Eugène Isabey'den (Eugene Ciceri'nin amcası) eğitim görmüştür. Yüzbaşı rütbesine kadar yükselen bir deniz subayı olan Brager, aynı zamanda keşif gezilerine katılarak zamanının büyük bir bölümünü seyahatlerde geçirmiştir. 1840'ta Napolyon'un kalıntılarını St. Helena'dan ülkesine geri götüren filoya eşlik etmiş ve gezide birçok deniz manzarasını tasvir eden çalışmalar yapmıştır. Zamanının çoğunu seyahat ederek geçiren sanatçı, 1841-42'de bir Fransız savaş gemisiyle Montevideo filosuyla Buenos Aires'e gitmiş ve Uruguay ve Brezilya'yı keşfetmiştir. Tanca ve Mogador ile Madagaskar seferlerine de eşlik eden Brager, seyahat ettiği yerlerin manzaralarını ve deniz savaşlarını resmetmiştir. 1850'lerdeki Kırım Savaşı sırasında yaptığı resimlerin yanında fotoğraflar da çekmiştir. Daha sonra İstanbul'a giden Brager, orada da anıt, insan ve manzara fotoğrafları çekmiştir. Deniz sahneleri, tür çalışmaları, kostüm çalışmaları, manzara ve Oryantalist temalı eserler üreten çok yönlü sanatçının Versailles galerilerinde de birkaç eseri vardır (URL-13, 2024).

Görsel 4.8.2 H.Durand Brager, Sinop, Gravür, Erişim: 12.02.2024 Gravürlerle Türkiye-V, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

Sanatçı, Sinop Baskını'nın hemen sonrasında Sinop kentinin mimari yapısı ve doğal dokusunu geniş açıdan görerek resmetmiş, olay sonucunu gerçekçi bir üslupta betimlemiştir. Ön planda sahil ve bir kısmı görünen üzeri mezar taşları ile kaplı tepelik alanı görmekteyiz. Küçük bir alanda birbirine çok yakın olarak dizilmiş mezar taşları adeta savaş sonunda ölümlerin çok olduğunu bizlere anlatmıştır. Yine sahile vuran ve

deniz üzerinde görülen yarım gemi ve tekne parçaları yıkımın büyüklüğünü bize göstermektedir. Ressam ön planda koyu değerler kullanırken, orta planda ışığı kuvvetli bir şekilde kullanarak zıtlık etkisi yaratmıştır. Orta planda yine tepelik bir alan ve üzerinde fazlaca mezar taşlarını görmekteyiz. Devamında sahile kadar inmiş olan kale surlarının fazla zarar görmediğini ve dört burcun belirgin bir üç boyut etkisi ile resimlendiğini görmekteyiz. Arka planda ise adayı tamamen gören ressam, kale surları, camileri ve adanın etek uçlarında olan binalarını detaylı bir şekilde tasvir etmiştir.

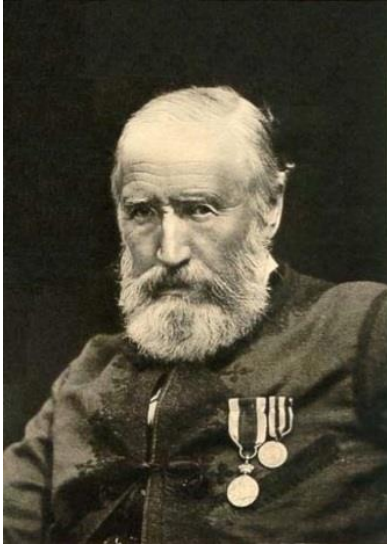

Görsel 4.8.3 H.Durand Brager, Osmanlı Rus Savaşı sonrası Alaaddin Cami ve Meydankapı Cami, gravür, Erişim:16.05.2023, Gravürlerle Türkiye-V, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

Sanatçı bu eserde Sinop baskını sonrasında kale surlarının, binaların, camilerin yıkıldığını, şehrin harabeye döndüğünü tasvir etmiştir. Ön planda devşirme taşlardan yapılmış olduğunu gördüğümüz kale suru ve surların önünde kopmuş büyük parça moloz taşları vardır. Orta planda ise şehrin tam merkezinde olan Alaaddin Cami ve minaresini kalan yarısı ile yıkılmış olarak görmekteyiz. Evlerin yanmış, çatılarının sadece iskeleleri kalmış ve duvarları yıkılmış olarak adeta yaşamın tamamen bittiğini anlattığı ölü bir kent resmi olmuştur. Arka planda ise yine yıkılmış binalar ve minaresi zarar görmüş Meydan Kapı Cami vardır. Eserde derin bir perspektif ve geniş açıdan resmedilen kentte savaşın olumsuz etkisini görmekteyiz. Ressam kurumuş ağaç dalları ile adeta hiçbir canlı figür kalmadığı vurgusunu yapmaktadır. Resmin merkezinde olan Büyük Cami minaresinin

kubbe kısmı yıkılmış, ortada sadece kubbenin demir çubuğu kalmıştır. Yıkılan minare koyu değer ile betimlenmiş arkada ise zıtlık kullanılıp açık değerlerde bulutlar fon olmuş ve bununla resimde adeta Müslüman kentin yıkıldığı vurgusu yapılmıştır. Koyu değerler ön planda kale surları üzerinde kullanılırken açık değerleri arka planda binalar üzerinde göstererek renk perspektifi kullanılmıştır. Resimde koyu değerler hakimdir. Açık değerleri binalar üzerinde ve bulutlarda kullanan sanatçı çizgi atmadan boşluk ile bu değerleri oluşturmuştur. Gravür tekniğinin en önemli unsuru çizgiler geniş alanlarda uzun ve ince kullanılırken, dar alanlarda ise kesik, kısa ve eğik olarak eseri meydana getirmiştir.

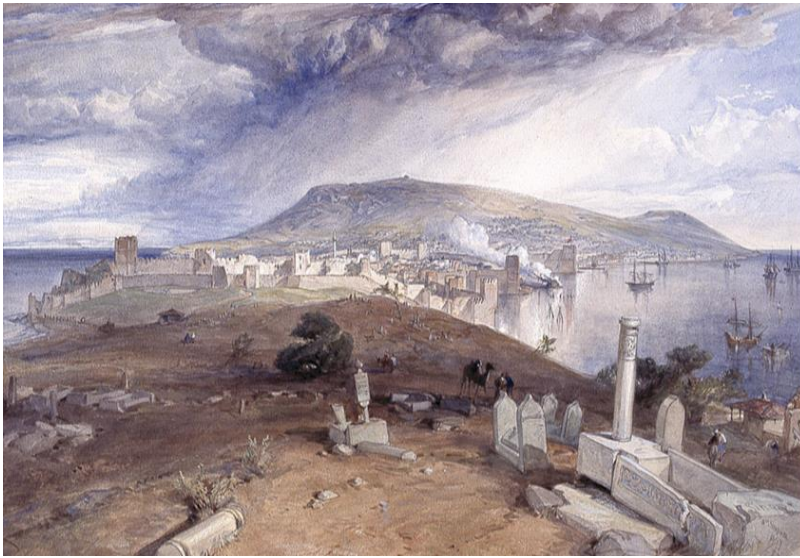
4.9 William Simpson (1823– 1899)

Görsel 4.9.1 William Simpson. Erişim:13.12.2023 https://www.wikipedia.William_Simpson

Sanatçı ve savaş muhabiri kimliği ile bilenen William Simpson, 28 Ekim 1823 tarihinde Britanya’da doğmuştur. İskoç uyruklu İngiliz Sanatçının yaşamının ilk yılları aile sorunları sebebiyle zor geçirmiş, resmî eğitimini bu dönemde görmüştür. Glasgow'daki Macfarlane taş baskı firmasında birkaç yıl çıraklık yapan sanatçı, zor geçen bu çocukluk yıllarını hayatının dönüm noktası olarak gördüğünü söylemiştir. Glasgow'daki Andersonian Üniversitesi ve akşamları Mekanik Enstitüsü'ne katılarak birkaç yılda eğitimini tamamlayan sanatçı Allan and Ferguson taş baskı firmasında da çalışarak orada kalıp ticareti öğrenmiştir. 1851 yılında Londra'ya yerleşen sanatçı, Day & Sons ile anlaşp o günlerde birçok önemli taş baskı serisi üzerinde çalışmıştır. Daha sonra

Colnaghi firması için çalışarak taş baskısına uygun suluboya resim serisini oluşturmak için Kırım Savaşı'nda görevlendirilmiştir. Buradaki çalışmaları O'na ilk ününü sağlamıştır. 1866'da The Illustrated London News ile anlaşp burada çalışmaya başlayarak çok sayıda savaş sahnesini çizip dönemin en önde gelen sanatçılarından biri olmuştur. 1868'de I. İtalya-Habeşistan Savaşı, 1870'te Fransa'ya gidip Prusya ile arasındaki savaşı üzerinde çalışp rapor hazırlamıştır. Dünya gezisi sırasında Kaliforniya'da durmuş ve 1873'te Lava Beds Bölgesine gidip Modoc Savaşı hakkında rapor hazırlamıştır. Beş yıl sonra Afganistan'a gidip İkinci Afgan Savaşı üzerinde illüstrasyon eserlerini yaratmıştır (URL-14, 2023).

Görsel 4.9.2 William Simpson, Sinop, 1857, Suluboya, Ulusal Ordu Müzesi, Londra Erişim: 29.04.2023 <https://collection.nam.ac.uk/detail.php?acc=1992-01-158-1>

İngiltere de Rusya gibi sanatı savaş propagandası için kullanmıştır. Kırım Savaşı'nın erken dönemlerinde, betimler yoluyla savaşın kolaylıkla kazanılacağı inancının yaygınlaşması sağlanmıştır. Ayrıca savaş İngiliz halkına sempatik gösterilmek istenmiş, Sinop baskınında Osmanlı Devletinin yenik düşmesi sebebiyle Osmanlı halkı ve padişahi ile ilgili olumsuz haberler yapılmış, Osmanlı aciz durumda gösterilmek istenmiştir. Basın ise satışların artması için savaş görüntülerini kullanmak istemiştir. Resimde konular ve sahneler, savaştaki genel kanaatlere göre betimlenir olmuştur. O dönemde yapılan eserler resmi propaganda ve sansür üretimi haline gelmiştir. William Simpson (1823- 1899), Constantine Guys (1802-1892) gibi birçok sanatçı yayın firmaları tarafından Kırım'a gönderilmiş ve bilgi amaçlı eser vermeleri istenmiştir. (Dora, 2019) 'Sinop' adlı eser

William Simpson'ın o dönemlerde yukarıda sözünü ettiğimiz amaçla yapmış olduğu çalışmalarından biridir. Türk filosunun Karadeniz'deki bu değerli limanda demirliyen Rus Donanması tarafından imha edilmesini konu eden bir eserdir. Sanatçı Sinop'u şehre girişten geniş bir bakış açısıyla görüyor. Mezarlıkların olduğu bir tepeden kale surlarını giriş yönünde tamamını alarak, yarımadayı iki taraftan çevreleyen denizi ile Sinop'u uzaktan görerek resimlemiştir. Resmin ön planında tepelik bir alanda Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait mezarlar vardır. Başlıkları ve biçimleri farklı farklı olan mezarları görmekteyiz. Ölen kişiyi tasvir amaçlı yapılmış olan bazıları sarıklı bazıları düz, bazıları da üçgenimsi sivri yapılmış mezar başlıklarına sahiptir. Resmin sağında duran en öndeki büyük mezarı taşları, başlığı, üzerindeki arapça yazılmış yazısı, taşların kırıkları ile detaylı bir biçimde betimlemiştir. Tepelik alan kıraç toprak yüzeyi üstünde birkaç ağaç ile üstünde mezarlar dolu alan olarak anlatılmıştır. Ara ara yerde duran parçalanmış sütunlarda görmekteyiz. Mezarların olduğu bu tepelik alan üzerinde dolaşan, at binen, devesi ile yürüyen insanlar vardır. İnsanların çoğu küçük ve koyu renkte belli belirsiz betimlenmiştir. Detaylı olarak resmin en sağında ayakta duran, dönemin şalvarlı ve sarıklı kıyafetleri ile çizilmiş iki insan figürü görmekteyiz. Tabloda orta planda kale surlarının tamamını ışık almış bir şekilde, mimari yapısı surların yönleri ile gerçekçi bir anlatımla verilmiştir. Arka planda ise adanın denize olan kıyıları ile tamamını görmekteyiz. Top ateşine tutulmuş Osmanlı gemilerinin dumanları gökyüzüne doğru yoğun bir şekilde yükselmektedir. Tabloda derin bir perspektif ve açık kompozisyon uygulanmıştır. Ön planda koyu renkler, ortada orta değer renkler ve uzaklarda açık tondaki renkler ile renk perspektifini de açık bir şekilde görmekteyiz. Kahverengi ve mavi rengin tonlarının hakim olduğu resimde açık değerler uzaklarda ve gökyüzünde verilmiştir. Bulutlarda gri ve mavi karışımı ile uçuyor hissi verilmiş, koyu bulutların gölgesi tepelik alanda hissettirilmiştir.

Görsel 4.9.3 William Simpson, Sinop, 1855-1857, Suluboya Erişim: 01.05.2023

https://www.historyfiles.co.uk/KingListsMiddEast/AnatoliaSinope_Fort01_Full.htm

Sinop’u konu edinen bir suluboya çalışmasıdır. Resimde Sinop şehri konu ve üslup bakımından yaşamı ve doğası olduğu gibi verilmiş, biçimleme anlayışı ile toplumun yaşamı gerçekçi boyutları ile yansıtılmıştır. Ressamın mimari yapıyı, yaşam kültürü, kılık kıyafetleri ve eşyaları doğadaki oranlarıyla, renk ve ışık değerleriyle gerçekçi bir anlayışla yansıtmaya çalışması bize o güne getirmiştir. Eserin solunda büyük bir ağaç ve gölgesinde kalan mezar taşları ile dolu olan bir alan, sağında ise Sinop Kalesi Surları, surların hemen altında bir patika yolu olan düzlüğü ve yolda insanları görmekteyiz. Ön planda yıkık mezar taşlarının olduğu bir alan ve burada ayakta, yüzleri birbirine dönük sohbet eden iki figür vardır. Orta planda ise yine ayakta yüzleri öne dönük konuşan iki kişi, eşek üzerinde giden bir çocuk ve onun hemen arkasında giden bir deve görmekteyiz. Yine orta planda resmin büyük bir alanını kaplamış olan ince uzun yapraklı, kalın gövdeli, koyu bir gölge oluşturmuş ağacı görüyoruz. Onun karşısında dokusuyla verilmiş kale surlarını görmekteyiz. Kalenin bir girişi önüne yapılmış asma köprü ve üzerinden geçen insanlar, yine surların hemen önünden yürüyen uzakta olduğu için küçük görünen üç insan figürü daha vardır. Yolun ortasında beyaz başörtüsü, elinde değneği, eğik bir duruş ile verilmiş yaşlı insan figürü, yanında ise bir çocuk figürü betimlenmiştir. Arka planda ise giderek küçülmüş kale surları, ince kiremitli çatısı görünen küçük beyaz bir ev, eve yaklaşmış at üzerinde giden ve yürüyen iki kişi vardır. En uzakta üzerinde gemilerin olduğu deniz ve hemen solunda belli belirsiz ağaçlık bir alan vardır. Resimde ufuk çizgisi yoktur. Deniz rengi uzakta dağlara ve gökyüzüne belli belirsiz silik bir renkle karışmıştır.

Kale surları çizimiyle derin bir perspektif ve renk açıklığı ile derin bir renk perspektifi uygulanmıştır. Doğal dokuya hakim bu resimde kahverengi, mavinin yoğunlukta olduğu pastel tonlar vardır. Gölgede koyu kahverengi tonlar, ışık alan yerlerde sıcak sarı ve beyaz renkler kullanılmıştır. Resimde toplam 14 figür vardır. Başlarında örtü, sarık ve fes, üzerlerinde uzun cübbe şeklinde düz ve desenli kıyafetler, altlarında şalvar ile dönemin kültürü ve yaşayış tarzı hakkında bize bilgi vermektedir. Resmin ön planında olan yıkık mezar taşlarını ve sütun başlık ve parçalarını görmekteyiz. Resimde Selçuklu ve Osmanlı kültürüne ait sarıklı mezar taşları, Roma Dönemine ait bitki motifleri ve geometrik şekiller ile işlenmiş korint nizamı sütun başlıkları, yine silindirik şeklinde yüzeyi düz yerde yatan sütunlar bize o dönemde Sinop'ta yaşamış medeniyet ve kültürleri adeta belgelemiştir. Sanatçı bu yıkık dökük betimlemeler ile savaşlardan zarar görmüş, eski bir kent olarak Sinop'u tasvir etmiştir.

4.10 William Joseph Taylor (1802 - 1869)

William Joseph Taylor, 1802'de Birmingham'da doğmuştur. 1818'de Thomas Halliday'ın yanında çırak olarak işe alınmış ve Halliday tarafından eğitilen ilk kalıpcı olmuştur. Taylor daha sonra 1829'da Londra'ya taşınmış ve kalıpcı, madalyoncu ve gravürcü olarak bir iş kurmuştur. 1840'larda madalyoncu ve tüccar olarak çalışmaya başlamıştır. Kariyeri boyunca Taylor, tarafından tasarlanan ve üretilen bir pirinç jeton yayınlayan William Webster ile işbirliği yapmıştır. Çok çeşitli madalya ve jeton üreten bir İngiliz madalya ve gravür ustası olan sanatçı, kıtanın ilk özel darphanesini kurmuştur. Taylor, çoğunlukla ihracat için önemli sayıda sikke ve jeton üretmiştir. Taylor 1848'de Soho darphanesinden orijinal kalıpların birçoğunu satın almış ve bunlardan kalıplar da dahil olmak üzere eski Soho sikkelerinin birçoğunu yeniden basmıştır. Bunları kullanmadan önce genellikle orijinal kalıbın bazı unsurlarını yeniden cilalıyor ve yeniden oyuyormuş. Taylor ayrıca Yeni Zelanda'daki bazı işletmeler için de jeton basmıştır (URL-15, 2024). 1868 ve 1888 yıllarında basılan Melbourne Regatta ödül madalyasının ve Victoria Tüfek Birliği madalyasının (tarihsiz) yapımcısı olarak anılmaktadır. Bu madalyaların örnekleri Victoria Müzesi koleksiyonunda bulunmaktadır. Taylor 1885 yılında hayatını kaybetmiştir (Forrer, 1916).

Görsel 4.10.1 William Joseph Taylor, Sinop'un Genel Görünümü, Ahşap Gravür, 1863. Erişim: 25.05.2024 <https://www.alamy.com/>

'Sinop'un genel görünümü'. Sanatçı, gravürücü, haritacı Taylor tarafından gravürlenmiştir. Ahşap Gravür olan eser 1876-94 yılları arasında Londra'da Elisee Reclus tarafından "Evrensel Coğrafya" için yayınlanmış, 'General View Of Sinope' (Sinop'un genel görünümü) olarak görsel altına adı yazılmıştır. Resmin sağında Taylor adı yazarken solunda ise Bertrand'ın adı yazmaktadır. Gravürlerde genelde sol tarafta resimleyen, sağ tarafta ise baskısını yapan kişinin adının yazıldığını görmekteyiz. Yukarıda verilen bilgi de de Taylor tarafından gravür yapıldığı, Bertrand tarafından da çizildiği bilgisi verilmiştir. Araştırmada Bertrand için kesin bir bilgiye ulaşamamıştır. Taylor'ın bu gravür çalışması Sinop kentini gerçekçi, en ince ayrıntısı ile anlatmış olması açısından çok önemlidir. Bu çalışma sayesinde kentin o dönemdeki mimari ve doğal dokusunu öğrenmiş oluyoruz. Ada üstünden görüp, Resimde kale surları ve evlerin mimari yapılarının çok detaylı ve titiz bir şekilde işlendiğini, doğal dokunun da gerçekçi bir şekilde resimlendiğini görmekteyiz. Kale surları bugünkü haline yakın bir ölçüyle yapılmış olduğunu ve surların ön denizden arka denize kadar olan kısmında büyük burçları sırasıyla görmekteyiz. Resimde Sinop kalesi dış kale ve iç kale surlarının sapasağlam olduğunu, öndeniz tarafında denizin surların dibine kadar geldiğini görmekteyiz.

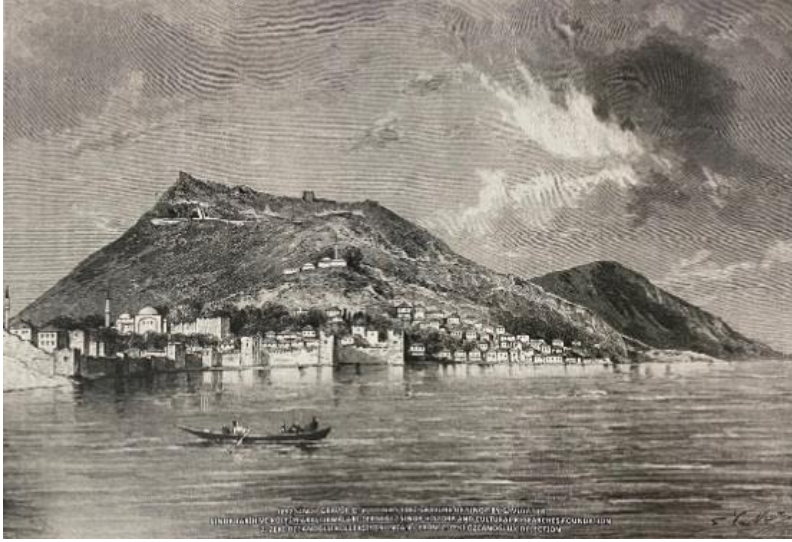
4.11 Gaston Charles Vuillier (1845 - 1915)

Görsel 4.11.1 Gaston Charles Vuillier Erişim: 10.05.2023
https://en.wikipedia.org/wiki/Gaston_Vuillier

Fransız tasarımcı, gezgin, etnograf, illüstratör, tür ve manzara ressamı olan Vuillier 7 Ekim 1847'de Perpignan'da doğmuştur. Dönemin önemli süreli yayın ve dergisi olan Le Tour du monde ve Le Monde illustré ,L'Art, Le Musée des Familles gibi yayınlarda çalışmış, sosyal çevresinde oldukça yaygın olan çizim ve resim zevkini geliştirmiştir. Cezayir'de Fransız Ordusu'nda görev yaparken ressam olmaya karar vermiş, burada altı yıl kalmıştır. Oryantalist ressamların uzun zamandır duyarlı olduğu başka bir görsel dünya keşfetmiş ve kendisi de defterlerine "çizilmiş notlar" almaya başlamıştır. 1876'da Paris'e gidip ve orada ressam olarak çalışmıştır. Avrupa çapında yaptığı birçok seyahat sırasında, kendi başına ve görevleriyle, Akdeniz bölgesinin tanınmış bir araştırmacısı olan Avusturya Arşidükü Ludwig Salvator ve halk bilimci Giuseppe Pitré ile tanışmış, onlarla birlikte çalışmalar yapmıştır. Onlardan etkilenerek etnografiye ömür boyu sürecek bir ilgisi ortaya çıkmış, uzun yıllar bir sanatçıdan çok bu alandaki çalışmalarıyla tanınmıştır (URL-16, 2022). 1878'de Gaston Vuillier, Salon'daki ilk sergisini sunarak kendini tanıtmıştır. Maison Hachette kitabevine bir pozisyon için başvurup burada Édouard Charton ile yaptığı röportaj ile başarı sağlayıp dergileri için illüstratör olarak işe alınmıştır. Burada kendisine resim yapma görevi verilmiştir. 1833'te Fransa'da haftalık resimli ilk dergi olan Magasin Pittoresque'in ve 1860'ta seyahat öykülerinin bir incelemesi olan Le Tour du Monde'un yaratıcısı Édouard Charton tarafından karşılanmış, Charton, onu Magasin Pittoresque'de yayınlamaya davet etmiştir. Vuillier, Tour du Monde için çizim yapıyor, işi esas olarak eskizlerin, suluboyaların ve gezginlerin getirdiği

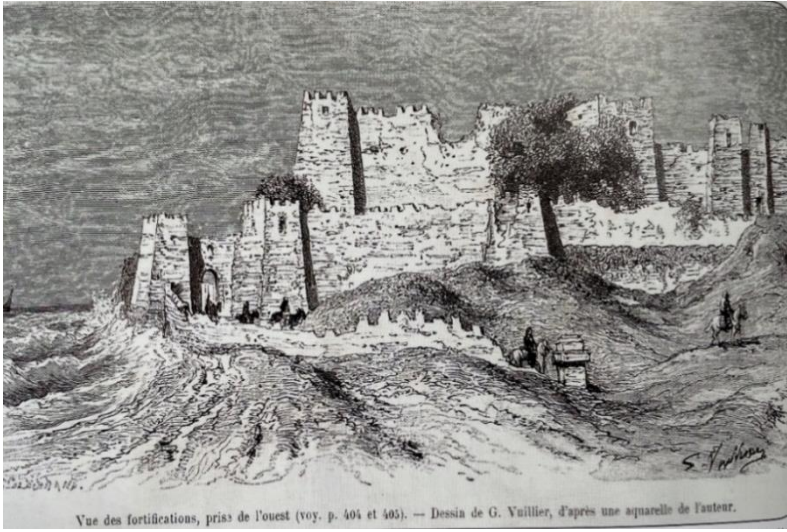
fotoğrafların yeniden işlenmesinden oluşuyordu. 1887'de Emile Templier, Gaston Vuillier'i tek başına metinleri yazıp görüşlerini çizeceği geziler yapmaya davet etmiş bunun üzerine ressam on iki yıl gezginlik yaparak Andorra'dan Trablus'a, Balear Adaları, Korsika, Sardunya, Sicilya, Tunus ve Limuzin'den geçerek seçtiği ülkeleri gezmiş ve resimlemiştir. Hikayeleri Le Tour du Monde'daki dizilerde ve ardından albümlerde yer alan Sanatçın- Paris'in en popüler karikatüristlerinden biri olmuştur. 1892'de oradaki doğal manzaradan büyülenerek Gimel-les-Cascades'e yerleşti ve daha sonra bölgeye adını veren şelalelerin korunmasının sadık bir savunucusu olmuş, yürüyüş yolları, gözlem alanları, kapılar ve ağaçlarla bölgeyi süsleyen bir peyzaj tasarımcısı olarak hareket ederek yerel ticari çıkarların muhalefetine rağmen, nehrin yukarısına bir baraj inşa edilmesini engellemeyi başarmıştır. Ayrıca Çağlar Boyunca Dans (1898) ve Zevkler ve Oyunlar (1900) üzerine kapsamlı, araştırmalar yapmış, son yıllarında, diğerlerinin yanı sıra Prosper Mérimée, Pierre Louys ve François-René de Chateaubriand'ın klasiklerini resmetmeye odaklanmıştır. Sanatçı 4 Şubat 1915'te Gimel'de (Correze) ölmüştür. Bir etnograf gibi tanımlamak, bir sanatçı gibi resmetmek ve çizmek için 19. yüzyılın son on yılının başında ziyaret ettiği bu adaları "unutulmuş" adalar olarak adlandırmayı seçmiştir (URL-17, 2007).

Görsel 4.11.2 Gaston Charles Vuillier, Sinop, 1892, Gravür. Erişim: 10.05.2023 Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi-2021

Sinop yarımadasını tamamını karşıdan gören bu gravür çalışmasında şehrin mimari yapısının fotoğraf etkisinde detayları ile tasvir edildiğini görüyoruz. Kale Surları denizin kenarından suya yansımaları ile betimlenirken, o dönemde Sinop'un evlerini de Adanın

yukarisına doğru arka arkaya sıralanarak inşa edildiğini görmekteyiz. En fazla iki katlı, sivri üçgen çatılı olduğu evler küçük bir alanı kaplıyor. Evlerin üstünde bugünkü yerini bildiğimiz Seyit Bilal Cami'yi kubbeleri, minaresi ve çevresindeki ağaçlık alan ile görmekteyiz. Resmin solunda yine surların arkasında iki minare ve büyük cami ağaçlık alan içinde tasvir edilmiştir. Resimde doğal doku hakimdir. Surlar üzerinde kuvvetli bir ışık gölge verilerek üç boyut etkisi hissettirilmiştir. Ön planda olan deniz dalgasız, sakin olarak adanın yansımaları ile verilmiş ve resmin üçte birini kaplamıştır. Deniz üzerinde ince, uzun, koyu renkte bir kayık ve içinde 7 kişi vardır. Figürlerin kayığa yaslanmış duruşundan ve küreğin elde olmamasından kayığın deniz üzerinde hareketsiz olduğunu anlıyoruz. İçindeki insanların yüzü adaya dönük olarak, adayı izlerken resmedilmiştir. Kapalı kompozisyon ile verilen resimde gravür etkilerini deniz üzerinde ve gökyüzünde kullanılan düz, uzun, inceli kalınlı çizgilerden hissediyoruz. Gravür de orta değerler hakim olmuş, açık değerler surlar ve evler üzerinde verilirken koyu değerler ise gölgelikler, ağaçlar ve adanın arkasında kalan kısmında verilmiştir. Gökyüzü açık ve koyu renkteki uçuşan bulut kümeleri ile tasvir edilmiş, çizgiler bulutların hareketine göre yön bulmuştur.

Görsel 4.11.3 Gaston Charles Vuillier, Batıdan Görünen Sinop Surları, 1889, gravür. Erişim: 02.04.2023 Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi-2021

Resmin altında ‘Batıdan alınan surların görünümü, yazar tarafından bir suluboyadan G.Vuillier tarafından çizim’ bilgisi verilmiştir. G. Vuillier’in imzasını taşıyan gravür resim Sinop surlarını konu almıştır. Resmin solunda deniz ve sağ tarafına doğru uzanan yüksek kale surları, surların önünde ise beş atlı figür tasviri yapmıştır. Denizin üzerinde

küçük bir yelkenli ve deniz dalgalarının yükselerek kale surlarına vurmakta olduğunu görmekteyiz.

Görsel 4.11.4 Gaston Charles Vuillier, Meydan Kapı, 1889, gravür. Erişim: 12.12.2023 Sinop Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü, Fotoğraf

“Sinope, Meidan-Kapou'nun önündeki darağacı. Karadeniz bölgesi, Türkiye. Eski 19. yüzyıl oyulmuş illüstrasyon, Le Tour du Monde 1889'dan Madame Lydie Paschkoff 1888 tarafından Mithridates'in antik başkentinde ve Diogenes'in anavatanında altı ay kalmak” Bu bilgi resmin altına yazılmıştır. Üzerinde G. Vullier'in imzası vardır. Oyma illüstrasyon olarak verilmiştir. Bu bilgiye dayanılarak 1800'lü yıllarda başlamış olan gravür illüstrasyonlar gazete ve dergilerde kullanmak üzere rağbet görmüş bu sebeple Vuillier'in de yayınevleri için bu çalışmaları yaptığı tahmin edilmektedir. Resmindeki alan bugünkü Adliye Binası önünü göstermektedir. Resmin ön planında geniş engebeli toprak bir alan, deniz kenarına doğru giderek uzaklaşan bent şeklinde alçak bir şekilde yapılmış olan surlar, orta planda açık değerde resmi adeta bölen surlar ve önünde koyu değerde verilmiş büyük bir ağaç vardır.

Arka planda ise surların arkasında bulutsuz sadece düz çizgiler ile betimlenmiş bir gökyüzü görmekteyiz. Sanatçı orta değerlerin hakim olduğu çalışmada koyu değerleri ağaç ve gölgesinde bir de figürler üzerinde kullanmış, açık değerleri ise kale surlarında vermiştir. Gravür çizgileri doğal dokuyu ortaya çıkarmaya yönelik yardımcı eğik, kıvrımlı ve düz çizgiler ile çalışılmıştır. Kale Surlarının üzerinde taş dokularını düz çizgi ile vermiş, toprak ve ağaç üzerinde ise eğik, kıvrımlı çizgiler kullanmıştır.

Görsel 4.11.5 Gaston Charles Vuillier, Said-Bellal Mosque, Sinope, 1888, Gravür. Erişim: 12.05.2023 <https://www.google.com/www.agefotostock.com-bellal-mosque-sinope-black-sea-region-turkey-old->

“Said-Bellal Mosque, Sinope. Black Sea region, Turkey. Old 19th century engraved illustration’ resmin bilgisi bu şekilde verilmiş ve çevirisi şöyledir: Said Bellal Camii, Sinop. Karadeniz bölgesi, Türkiye. Eski 19. yüzyıl oyulmuş illüstrasyon, Le Tour du Monde 1889’dan Madame Lydie Paschkoff 1888 tarafından Mithridates’in antik başkentinde ve Diogene’nin anavatanında altı ay kalmak” Görsel 51’in altında verilmiş olan bilgidir. Resmin konusu isminde olduğu üzere Seyyid Bilal Camii’dir. Cami minaresini resmin merkezine almış, açık değerler ile mimari yapısını fotoğraf etkisinde gerçekçi bir şekilde betimlemiştir. Cami ağacın arkasında kalmış, üç penceresi yarım olarak gösterilmiştir. Minare tek şerefeli, mukarnası ise hafif bir şekilde altı adet yirik ile, minare taşıyıcısı bir girişi ile kare bir platform şeklinde tasvir edilmiştir. Minarenin kare taşıyıcısında bir kapı ve önünde iki figür vardır. Kapı girişindeki sarıklı, sakallı ve

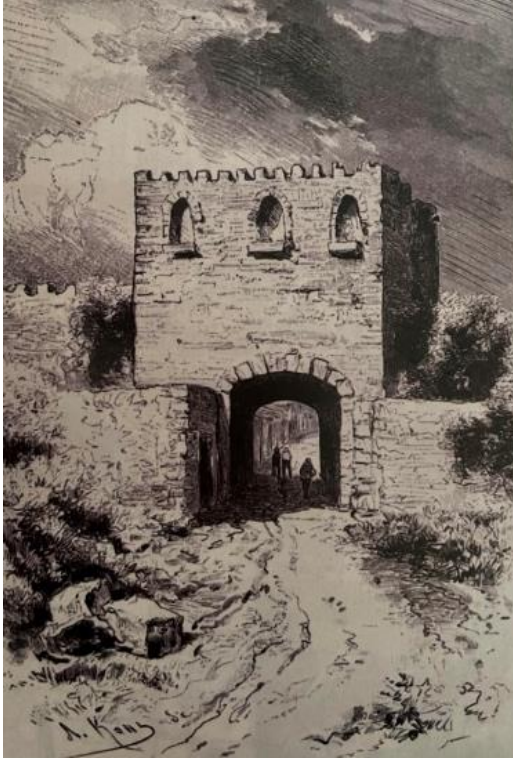
cübbeli bir erkek, diğeri ise duvarın önünde oturan koyu renkli, çarşafı bir kadındır. Resmin ön planında yükselen büyük bir ağaç, ağacın altında üç tane mezar vardır. Mezarların iki tanesi dönemin kişisi hakkında bilgi verme amaçlı yapılmış olan sarıklı, ince uzun mezar başlıkları ile bir tanesi de üçgen sivri başlıklı olarak yapılmıştır. Camiinin arkasında yarım görünen bir kale suru ve onun arkasından da az da olsa denizi görmekteyiz. Gravür çizgileri doğal dokuya uygun olarak verilmiş, ağaç dalları ve yapraklar, yerdeki otlar eğik ve kıvrımlı çizgi ile tasvir edilirken minare ve taşlar üzerinde daha düz çizgiler kullanılmıştır. Resimdeki en açık değer minare üzerinde kullanılmış, gökyüzü ise minareyi öne çıkarırcasına daha koyu değerler ile betimlenmiştir. En koyu değer ise gökyüzünde uçan üç tane kuş ve minarenin tepe kubbesi üzerinde kullanılmıştır.

Görsel 4.11.6 Gaston Charles Vuillier, Sinop Hisarının Doğudan Görünüşü, 1889, Gravür.
Erişim: 12.05.2023 Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi-2021

G. Vuillier'in bu çalışması Batı'dan görünen Sinop Surları adlı eserine benzemektedir. Resmin büyük bir kısmının kale surları ile kaplandığı bir Sinop manzarasıdır. Sanatçı burada şehrin doğudan görünüşünü almış, ön planda bir mezarlığı, orta planda beş tane yüksekçe yapılmış kale burçları ve surları, surlar arkasından büyük camii minaresi ve arkasında belli belirsiz çatılarının görüldüğü küçük evler, arka planda ise adanın koyu renkte yükselmiş tepelerini tasvir etmiştir. Surlar arkasında resmin sağında sakin bir deniz ve yoğun bir şekilde açık-koyu tonlu bulut kümeleri vardır. En koyu değerler ada tepesinde, en soldaki kale burcunda ve ön plandaki mezar, etrafındaki otlar üzerinde verilmiştir. Açık değerler ise kale surlarında, orta değerler ise deniz ve toprak üzerinde

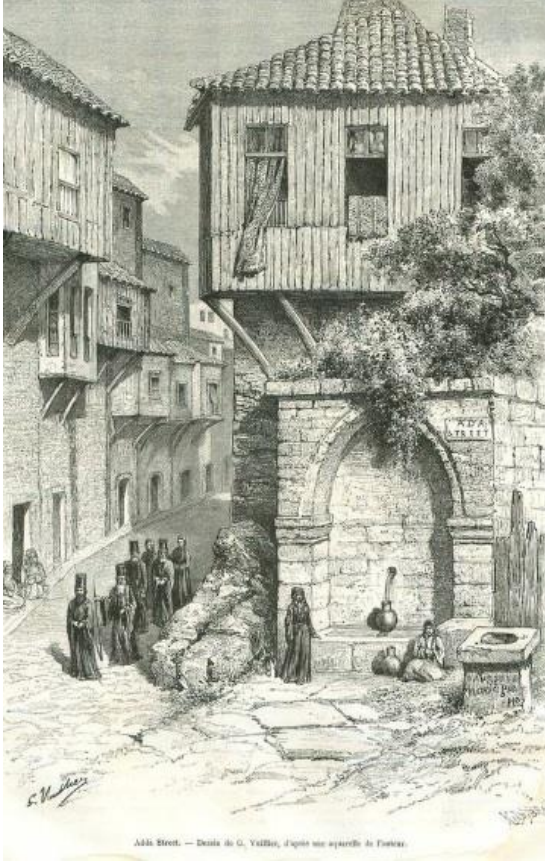
kullanılmıştır. Resmi karşıdan görmemize rağmen adanın geriye doğru gidişi perspektifi hissettirmiştir. Ön plandaki mezarlık tahrip olmuş, mezar başlıkları yan yatmış durumda anlatılmıştır. Sanatçı bu gravür çalışmasında yine doğal dokulara yer vermiştir. Otlar ve engebeli olan toprak alan üzerinde rahat, eğik çizgiler kullanırken kale taşları üzerinde sertliğini hissettirecek düz çizgiler kullanmıştır.

Görsel 4.11.7 Gaston Charles Vuillier, Meydankapı Burcu, 1889, gravür. Erişim:13.05.2023
Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi- 2021

Sanatçı G. Vuillerin Meydankapı Burcunu karşıdan görerek resimlediği ve gravür tekniğinde çalıştığı bir eserdir. Kale kapısının ismi bugünde aynı isim ile kullanılıyor. Kale burcunu girişi ile kompozisyonun merkezine almış, yanlarında kale surlarının devam ettiğini göstermiştir. Resimde patika yol ve burcun üzerinde belirgin bir perspektif kullanılmıştır. Üç boyut etkisi kuvvetli bir ışık -gölge ile verilmiştir. Resmin sağından gelen ışık burcun girişinde ve solunda koyu gölge yapmıştır. Resmin genelinde açık değerler yoğunlukta olmuş, koyu değerler ise gölge ve ağaçlıklar, otlar üzerinde az bir şekilde kullanılmıştır. Doğal dokunun hakim olduğu resimde yolun, otların ve ağaçların üzerinde belirgin bir kıvrımlı çizgiler kullanılmış, kale surlarında ve gökyüzünde ise düz çizgiler kullanılmıştır. Burcun mimari yapısı üç penceresi ve taşları ile gerçekçi üslupta gösterilmiştir. Burcun girişinde yürüyen üç figürden birinin üstünde beyaz, diğer ikisinin

üstünde ise koyu kıyafetler vardır. Resmin ön planında sağda, patika yol üstünde dikkörtgen şeklinde üç parça büyük moloz taşları verilmiş, arkada ise büyüklü küçüklü otlar resimlenmiştir.

Görsel 4.11.8 Gaston Vuillier, Balatlar Çeşmesi (Ada Çeşmesi), 1860, Gravür.

Erişim:12.05.2023 Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi - 2021

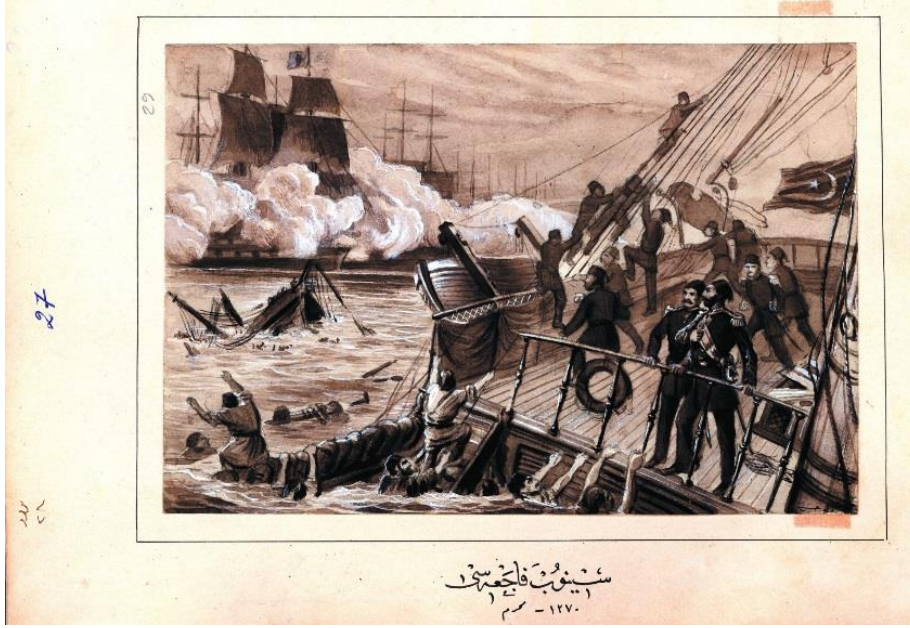
Sanatçının Sinop'ta yaptığı resimlerin içinde en ayrıntılı olarak betimlendiği bir gravür çalışması olmuştur. Sinop Kefevi Mahallesi'nde günümüzde varlığını halen sürdüren Balatlar Çeşmesi'nin konu edildiği resim dönemin mimari ve kültürel yapısını adeta bir belge niteliğinde yansıtmaktadır. Sanatçı çeşmenin sağ üst köşesinde 'Ada Street' yazarak bulunduğu yeri de belgelemiş olmuştur. 19. Yüzyılın başında Sinop'u ziyaret etmiş olan gezgin ve yazar Osmanlı Ermenisi Per Minas Bijişkyan (1777-1851) o dönemde Hristiyan halkın kalenin dışında oturduğunu, Ermenilerin sayısının az olup kentin de bir kiliselerinin bulunduğunu belirtmiştir. (Günaltay, 1987) Resimdeki kilise papazlarının Balatlar Kilisesine doğru inişi bize o dönemin yaşantısını anlatırken Bijişkyan'ın bilgileri ile görsel olarak belgelemiş oluyor. Bu çalışmadan yine o dönemde gayrimüslimler ile Müslüman Türklerin bir arada hoşgörü ile yaşadığını anlamaktayız. Çeşmenin solunda

büyük bir kaya parçası, sağında ise tahtadan yapılmış bahçe çiti görmekteyiz. Çeşmeyi soldan bir bakış açısıyla görerek, ışığı da soldan vererek resimlemiştir. Çeşme iki ayak üzerinde yarım kubbe nişiyle moloz taşlardan örülü, bir yalağı, bir musluğu ile betimlenmiştir. Çeşme önünde biri ayakta biri oturan iki kadın figürü vardır. Ayaktaki kadın başı kapalı ve koyu renkli, uzun elbiseli, oturan kadın ise yine başı örtülü ve açık renkli ayaklarına kadar uzayan kıyafetler içinde betimlenmiştir. Çeşme önünde su dolduran kadınların topraktan yapılmış iki testisini görmekteyiz, biri çeşmeden akan suyun altında diğeri kadın figürün yanındadır. Çeşmenin hemen arkasında iki katlı bir bina ile ağaçlar vardır. Binanın alt katı taş duvarlar ile üst katı ise ahşaptan yapılmış, çatısı sivri üçgen şeklinde kiremit kaplı olarak betimlenmiştir. Evin üç penceresini görmekteyiz. Pencerelerin açık oluşu ve kuvvetli verilen ışıktan anlaşıldığı üzere havanın sıcak ve mevsimlerden yaz olduğunu anlamaktayız. Pencerenin birinden dışarı doğru rüzgarın uçurduğu perde, diğesinde ise yarısı sarkıtılmış görünen kilim vardır. Günlük hayatın anlatıldığı bu fotoğraf etkisindeki resim detaylı bir anlatımı ile bize toplum yapısı ve yaşayışı hakkında bilgi vermektedir. Resmin solunda geriye doğru giden bir sokak ve sokakta yürüyen altı figür görmekteyiz. Üzerindeki kıyafetlerinden anladığımız dört din adamı görmekteyiz. Bunların hemen arkalarında ise iki kadın figürü vardır. Resmin solunda sokağın devamınca giden ahşap, katlı evler görmekteyiz. Resimde perspektif bu sokakta ve evler çiziminde verilmiştir. Evler bitişik nizamlı, alt katları taştan, üst katları ise ahşaptan yapılmış olarak resmedilmiş. Soldaki evin hemen ilk kapısı önünde oturan açık renkli kıyafetleri ile oturup önlerinden geçen din adamlarına bakan iki kadın figürü görmekteyiz. Arkalarındaki kapı koyu renkli verilerek açık hissi oluşturulmuş, diğer altı kapı ise orta değerlerde kapalı olarak tasvir edilmiştir. Sanatçı bu çalışmasında gravür tekniğinde dokuları çizgi çeşitliliği ile vermiş, ağaç, yaprak, ot ve kumaşlarda yumuşaklık hissini veren eğik, kıvrımlı çizgiler kullanırken taş ve tahtalarda sertlik hissini veren düz kalın ve ince çizgiler kullanmıştır. Resim orta değerlerde çalışılmış, ışık alan yerler açık renkli verilirken koyu değerler çok az olarak figürler üzerinde ve gölgelerde kullanılmıştır. Küçük küçük çizgiler ile detaylı ve titiz bir şekilde çalışılmış olan bu resim dönemini her ayrıntısı ile bize başarılı bir şekilde yansıtmıştır.

4.12 Hüseyin Hüsnü TENGÜZ (1875-1950)

Bahriyeli olan ressam Hüseyin Hüsnü Tengüz “Asker Ressamlar Kuşağının” önemli bir temsilcisidir. Bahriye ve Sanayi-i Nefise Mekteplerinde eğitimin almış olan sanatçı kendi camiası içinde “Bahriyeli” ya da “Katip” lakabıyla da bilinirdi. 1914 yılları arasında Deniz Müzesi ressam kadrosunda görev yapmış, 1905’te Sultan II. Abdülhamit tarafından Fausto Zonaro, Mahmut Şevket Paşa, Hüseyin Zekai Paşa, Hoca Ali Rıza, Sami Bey ve Ahmet Ziya (Akbulut) Beylerle birlikte Eski Silahlar Müzesi’nin kurulması için görevlendirilmişti. Sulu boyalarında kuvvetli bir desen tekniğine sahip olan sanatçının eserlerinin çoğu kendine has bir üslup diye çalıştığı çini tarama, sulu boya, guvaş tekniğinden oluşmaktadır. Eserlerini gerçekçi ve belgesel kanıtlara göre çalışırken tekniğinde özenli ve titiz davrandığı görülmüştür. Bir tarihi olay ya da gemi ile ilgili resim yapacaksa, mutlaka araştırmalarını yapmış, gemi tipleri ve bayrakları, eski gravür ve resimleri inceleyerek eserlerini üretmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ortasında güneş ve bu güneşin etrafında 16 yıldız bulunan cumhurbaşkanlığı forsunu tasarlayıp dikimevine göndermiş, fors Atatürk’ün beğenisini almış, forsu diken kişiyi ödüllendirilmiştir. Ancak, forsu tasarlayan Tengüz’ün adı telaffuz edilmemiştir. Ressam da şöhret ve para isteği var demesinler diye sesini çıkarmamıştır. Ancak Tengüz’ün tasarladığını sadece ailesi ve teyzesinin oğlu Kazım Karabekir Paşa bilmiş, ressamın ölümünden birkaç yıl önce Oğlu ressam Ahmet Tengüz tarafından bu gerçek ortaya çıkarılmıştır (Yakarçelik, 2017). Osmanlı deniz tarihine dair uzun zaman araştırmalar yapıp bilgileriyle deniz kıyafetlerinin, savaşlarının ve gemilerin resimlerini yapmış ve Sultan II. Abdülhamid’in isteğiyle Türk donanmasını içeren bir “Donanma Albümü” hazırlamış ama çeşitli şanssızlıklar sonucu basılamamıştır (Tekinalp, P.Ş. 2014). Ressam Tengüz, deniz tarihine ilişkin albümler hazırlarken bir taraftan da askeri müzenin kuruluş çalışmalarında görev yapmış 1919 senesinde kaleme aldığı ve XIV- XIX. Yüzyıl aralığında İstanbul, Edirne ve Bursa’daki bir grup caminin ele alındığı Bedayi-i Asar-ı Osmaniye adlı çalışması hazırlamıştır (Cephanecigil, 2009). “Osmanlı Bahriyesi’nin Mazisi” isimli resim albümünde “Sığın Donanma Cengi, Çeşme Faciası, Navarin, Sinop Faciası, Ertuğrul Faciası” gibi eserler yer almıştır. Suluboya tekniğinde çalıştığı bu eserleri Deniz Tarihimizin de önemli görsel belgeleri olmuştur. Bahriyeli Ressam Hüsnü Tengüz başarılı resimleri ile aynı zamanda milli tarih bilincimizi resim sanatıyla canlı

tutmak istemiştir (Başaran, 2009). Deniz ressamımız, 2000 kadar askerimizin şehit düştüğü, 6 subay ve 150 erin de esir düştüğü bu acı Sinop savaşına karşı duyarlı olmuş ve resminde anlatarak Türk tarih bilincimizi ve hafızamızı oluşturmaları açısından önemli görsel belge oluşturmuştur. Tengüz, 1912 yılında Bahriye Müzesi ressamlığına tayin edilmiş, 1915'te Deniz Matbaası ressamlığına atanmış sanatçının Türk Tarih bilincini oluşturma, deniz tarihine sahip çıkma adına büyük eserleri ve katkıları olmuştur (İsimyeli, 2001).

Görsel 4.12.1 Ressam Hüseyin Hüsnü TENGÜZ, Sinop Faciası, suluboya. Erişim: 24 Mayıs 2023 muze.istanbul.muzecilik@dzkk.tsk.tr

Resim Sanatçı Hüseyin Hüsnü Tengüz'e ait, İstanbul Deniz Müzesi'nin arşivinde olan Osmanlı Bahriyesi'nin Mazisi Albümü, AA 578 (S.28) kayıt numaralı eserdir. (İstanbul Deniz Müzesi, 2023)

“Sinop Baskını” ya da “Sinop Faciası” olarak tarihimize geçmiş 30 Kasım 1853 Kırım Harbi sırasında Rus Donanmasının Sinop Limanı'nda bulunan Osmanlı filosuna karşı yaptığı baskın resmin konusunu oluşturmuştur. Resimde insan figürlerine odaklandığı ve denizcilerimizin canla başla savaştığı, batan gemilerin üzerinde hayatta kalma mücadelesi veren insanları görmekteyiz. Tengüz, deniz konusunu işleyen ressamlarımızdan figür ağırlıklı çalışan nadir sanatçılarımızdan biri olmuştur.

4.13 Nazmi Dayan (1893 - 1963)

1893 Aydın doğumlu olan Nazmi Dayan, Türkiye'nin ilk mektepli avukatlarından biri olan Osman Nuri Efendinin oğlu Mehmed Kemaleddin Beyin oğludur. Dayan, ibtidai, rüşdi ve idadi tahsilini taşrada görmüştür. Hocalarından biri de orta bir hattat, amatör bir ressam ve musiki bilgisi hayli derin olan babası olmuştur. Babasından resim yapmasını çocuk iken öğrenmiştir. Dayan, Güzel Sanatlar Akademisine girip burada tahsilini tamamlamıştır. Üç sene Hikmet Onat'ın bir sene de Leopold Levy'nin atölyelerinde çalışarak resimlerini yapmıştır. (1934 -1937) 1949 da başlanmış olan Behçet Elver' in portresi Nazmi Dayan'ın en güzel eserlerinden biridir. 1957 yılında Saim Özeren, Şefik Bursalı, Muhtar Aykın ile birlikte olarak 6'lar Grubu'nu kurmuşlardır (URL-18, 2021). Emekliye ayrıldığında yurt gezilerine başlamış ve birçok eser üretmiştir. Türkiye'nin hemen her il merkezinde konulan yurt abideleri, yurt güzellikleri ve Türkiye Tarihinden sahneler olan eserleri ile resim sergileri açmıştır. Nazmi Dayan, 1943 yılında 5. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'ne Güzel Sanatlar Birliğinden “(Kasımpaşa) Kayık iskelesi”, “Eyüp'ten Görünüş”, “Haliçte Römorkörler” ve “Nü” adlı eserleri ile katılım sağlamıştır. 1962 yılındaki 23. Devlet Resim Heykel Sergisi'ne ise “Osmancık Kızılırmak Koyunda Baba Köprüsü” ve “Kastamonu” adlı eserleri ile katılım sağlamıştır (URL-19, 2018).

Görsel 4.13.1 Sinop Kalesi, Nazmi Dayan, Duralit üzeri yağlı boya, 48 x 60 cm. Erişim: 10.06.2023 <https://www.sancakmuzayede.com-ozel-koleksiyonlar-muzayedesi>

Bu çalışmada Sinop'un Kale ve surları, Saat Kulesinin limandan görünüşü yapılmıştır. Ön planda limanın bir kısmı ve yarısı görünen kayıklar, orta planda mavi rengin tonları ile hafif dalgalı görünen deniz, arka planda ise kale ve surlar, ağaçlık içinde olan park alanını görmekteyiz. Kahverengi, mavi ve yeşil renklerin hakim olduğu resimde renkler canlı kullanılmıştır. Doğal dokuların hakim olduğu çalışmada kale taşları, ağaçların kıvrımları, deniz üzerindeki hafif kırık renkli çizgiler ile gerçekçi bir anlatım verilmiştir. Biçimler üzerinde keskin koyu renkli kontur çizgileri vardır. Işık resmin solundan gelerek kale surlarının ön cephesinde açık renkle, sağında ve geride kalan kısımları koyu renkle ifade edilerek bize hissettirilmiştir. Resmin solunda ve arkada belli belirsiz küçük evler ve minaresi olan cami vardır. Ressam burada soluk renkler kullanarak renk perspektifi uygulamış ve bize uzaklık hissi vermiştir. Gökyüzünde ise açık mavi, yeşil ve kahverenginin tonlarını kullanarak resimde renk bütünlüğü sağlamış olduğu görmekteyiz. Kapalı kompozisyon uygulayan sanatçı bu çalışmasını lekesele üslupta yapmıştır.

4.14 Cevat Hamit Dereli (1900-1989)

Görsel 4.14.1 Cevat Dereli Erişim: 13/12/2023

<https://www.sakipsabancimuzesi.org/sanatci/314>

1900 İstanbul doğumlu olan sanatçı, ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra aile dostu Ressam Nazmi Ziya Güran'ın desteği ve önerisiyle 1915'te Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi'ne (sonra Güzel Sanatlar Akademisi, şimdi Mimar Sinan Üniversitesi) girmiş, resim eğitimi almıştır. Hikmet Onat ve İbrahim Çallı Atölyesi'nde eğitimine devam etmiştir. 1923'te Milli Eğitim Bakanlığı'nın açtığı yarışmayı kazanarak Avrupa'ya Paris'e giderek ve 1924-1928 arasında Academie Julian'de çalışmıştır. 1928'de yurda dönerek Güzel Sanatlar Akademisi Nazmi Ziya Atölyesi'nde öğretmen

yardımcılığı görevini yapmıştır. Sanatçı, Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Cemiyeti'nin sergileri, Devlet Resim ve Heykel Sergileri, daha sonra İstanbul ve başka illerde de birçok sergilere katılmıştır. 1933'de de Tıp fakültesi desinatörlüğüne atanan sanatçı, İlk dönemlerinde empresyonist bir üslup ile gerçekçi kompozisyonlar üreten Dereli, çok sayıda natürmort ve peyzaj yaptı. Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar birliğinin kurucularından sayılan Cevat Dereli daha sonra (D) gurubuna katıldı (Thema Larousse, 1993). "Gündelik hayat içinden olan köy yaşantıları ile başlayan ve yöresellik daha açık beliren tase haline gelmiştir. A. Muhip Dranas'a göre; Dereli'nin bu gezilerde kişiliğini bulduğunu belirtir." (Dranas, 1946). Sanatçı Anadolu'da Sinop, Toroslar ve Göreme gezileri sonrası yaptığı tablolar buna örnektir. Tuvallerinde sadelik, arınmış biçimler ve pastel renkler onun duygularını anlatan bir anlatım biçimi olarak ortaya koymuştur. Geri planda iki boyut, doğaldaki şematik, fon yüzeyindeki geometrik Dereli'nin özgünlüğünü ve yorumunu ortaya koyar." (Baş, 2020). Cevat Dereli'nin resimlerinde esin kaynağı doğrudan doğruya içinde yaşanan doğanın kendisi olmuş, manzara resimleri temel konu olmuştur. İlk dönem çalışmalarında gördüğümüz sert ve kararlı çizgiler, kübist ve inşacı yapı üslubu sonraki dönemlerinde yavaşça yumuşamış ve kendini lekesel anlatımlı üsluba bırakmıştır (Tansuğ, 1993). Resimlerinde toplumsal konuları işleyen ilk sanatçılardan olan Cevat Dereli'nin resimlerinde köy hayatını yöresel olma kaygısından uzak, içten bir duyarlılıkla biçim, hacim ve mekan anlayışını oluşturup konu içinde yer alan figürleri heykelsi duruşlarıyla, ön planda mitolojik kahramanlara dönüşmüştür haliyle izleriz (Güven, 2010).

İlk kişisel sergisini 46 "Portre Desen" çalışmasıyla 1970 yılında Güzel Sanatlar Akademisinde açarak, akademi öğretim üyelerine ait olan o güne kadar kimsenin görmediği portre çalışmalarını sergilemiştir (Gültekin, 1999). 1933-1937 yılları arasında dönemin hükümeti tarafından "Yurt Gezileri" projesi fikri ortaya çıkmış, her yıl 10 ressam, çeşitli illere dağılacak ve bu illerde halkın arasında dolaşarak resimler yapacak 1938'den başlayarak 5 yıl sürecek olan bu program kapsamında yurt içinde çeşitli kentlere 2 ay süre ile gönderilecek, halka resim, heykel gibi plastik sanatları tanıtmak, sevdirmek ve öğretmek amacı ile ressamı yurdun dört bir yanına gönderme kararı almıştır. Sanatçıların yöreyi, Anadolu yaşamını tanıması, halkın da ressamı tanımasını amaçlanan bu program dönüşünde sergiler açılmış, yarışmalar düzenlenerek başarılı yapıtlar ödüllendirilip devlet tarafından satın alınmış ve resmî kuruluş koleksiyonları

zenginleştirilmiştir. Sanatçıları maddî ve manevî yönden güçlendiren bu program amacına ulaşmıştır (Candaş, 2012). Düzenlenen "Ressamların Yurt İçi Gezileri" programına ressamlar iki grup halinde (1938-1943) Anadolu'nun çeşitli illerine resimler yapmak üzere gönderilirken, Cevat Dereli de bu kapsamda 2 ay süre ile Sinop'a gönderilmiştir. Sanatçı dönüşte "Yurt Gezisi Sergisi'ne Sinop'tan yaptığı 9 tablo ile katılmıştır. "Sinop Limanı", "Sinop Kale Yazısı", "Sinop, Kale Üstü Evleri", "Şehit Bilal Camii", "Fırkanın Penceresi'nden", "Boyabat Kalesi", "Yesari Baba dan", "Kurutepe", "Sinop Peyzajı" bazıları olmuştur (Akademi Dergisi, 1965, s. 59). Sanatçı bu program dahilinde iki kez yarışmaya katılmış, Sinop çalışması ile 1939 I. Devlet Resim ve Heykel Sergisinde I. Ödül'e değer görülmüş, 1940'da II. DRHS'inde de yine I. Ödül'ü almakla başarısını sürdürmüştür. Bu eserlerin görseli Ankara Resim ve heykel Müzesinin sayfasında o dönemde basılan sergi kataloğu içinde verilmiştir. "Cevat Dereli sanatında, Yurt Gezileri sürecinde belirgin bir aşama yaptı. Onun Sinop'ta yaptığı 1940 Yurt Gezisi resimleri sergilemesinde 1. Ödüle layık görülen ve bugün nerede olduğu yahut ne olduğunu bilmediğimiz manzarası siyah-beyaz fotoğraftan görebildiğimiz kadar neredeyse soyut bir yorumlama sayılabilir; dalgalı bir kıyıda, kale duvarları üstünden gözüken evler, yamuklaşmış dikdörtgenlerin yinelenmesinden doğan ritmik bir düzen.... 1940 'ta açılan 2. Devlet Resim ve Heykel Sergisinde 1. Ödülü kazanan (bu resim bugün bir özel koleksiyondadır) Toroslar'da bir değirmen konulu manzara Sinop manzarasına göre daha durulmuş, daha hesaplı bir duyarlılık yansıtır. Sinop Gittiği yıl: 1938

1. DRHS-1939, CHP – 1942 ve CHP- 1944'de Sergilenen Resimler (CHP-1944, s.21)

I / 127. Şehitbilal Camii I.DRHS 1939 s.2 ve CHP-1942,

S.35'de ' Şehitbilal Camisi-Sinop'

2 /128. Boyabat Kalesi

3 /129. Kalebağı I.DRHS-1939, S 2 ve CHP-1942, S.35' de 'Kalebağı (Boyabat)'

4 /130. Kale Üstünde Evler I. DRHS-1939, s.2 ve CHP-1942, s.35'de 'Kale Üstünde Evler (Sinop)'

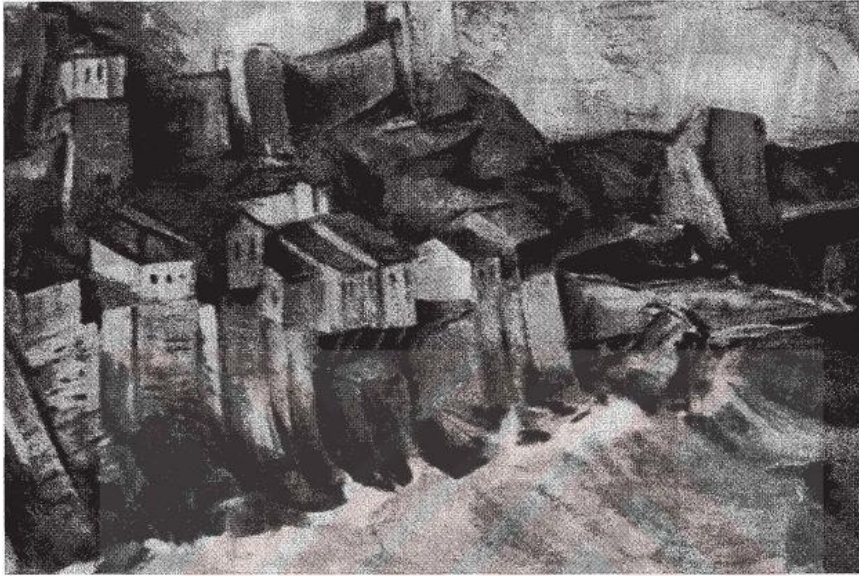
5 /131 . 'Fırkanın Penceresinden'

6 /132 Kale Yazısı I.DRHS-1939, s.2 ve CHP-1942, s.35 ‘de ‘ Kale Yazusu-Sinop’ (Yazu-Yazı: Düzlük, ova)

7 /133 Kumtepe I. DRHS-1939, s.2 de ‘ Kumtepe’ (Sinop)

8 /134 Sinop Binası

/135 Sinop’tan I. DHRS -1939, s.2’de bu sıradaki resmin adı ‘ Yersari Babadan’ Ayrıca ‘Sinop’tan resmi yok. CHP-1942, s.35’ deki resmin adı ‘Sinop’tan’ (Erol, 1998) diye kayda alınan bu çalışmaları Turan Erol ‘Yurt Gezileri ve Yurt Resimleri’ adı altında çıkardığı kitabında bize kaynak oluşturmıştır. Bu eserlerden yalnızca 2 tanesinin görseli verilmiş, diğerlerine ulaşamamıştır. Ankara Resim ve Heykel Müzesi ile yapılan yazışmalarda arşivlerinde Cevat Dereli’ye ait eserlerin paylaşımı için süresinin dolmadığı söylenerek, görsellerinin verilemeyeceği bilgisi tarafıma yazıyla iletilmiştir. Resim ve Heykel Müzesinde Milli Kütüphane koleksiyonunda, birçok özel ve resmi koleksiyonlarda eserleri bulunan ressamın Çağdaş Türk Resmine çok büyük katkıları olmuştur. Cevat Dereli 23 Temmuz 1989’da İstanbul’da ölmüştür (URL-20, 2019).

Görsel 4.14.2 Cevat Dereli, Kale Üstünde Evler, 1939. Erişim Tarihi: 07.05.2023

<https://www.google.com/http-devlet-resim-ve-heykel-yarismasi-sergisi-katalogu>

Fotoğraf Güzel Sanatlar-2/1940, S.132’den alınmıştır.

Bu çalışmanın tekniği, boyutları ve nerede olduğu bilinmemektedir. Elimizde olan bu siyah-beyaz fotoğrafa bakarak sanatçının Sinop’u konu edişini görmekteyiz. Şehrin kuzey cephesine bakan deniz kenarındaki kale ve kayalıklar üstündeki evleri konu ettiği bir

resimdir. Sanatçı geometriksel üslupta, sert kontur çizgileri ile kale surlarını ve evleri göstermiş, büyük lekeler halinde resmi betimlemiştir. Küçük, tek katlı, yan yana yapılmış evlerin olduğu resimde perspektif vardır. Doku taşımadan sadece yüzey olarak gösterdiği biçimleri üç boyutu hissedilecek bir biçimde vermiştir. Işık-gölgesini keskin olarak gördüğümüz resim geniş ve hızlı fırça vuruşları ile çalışılmıştır. Simetrik bir düzen içinde boşluk doluluk dengesi olan eserde kompozisyonun büyük bir kısmını kale surları ve evler oluşturmaktadır. Kayalıklara vuran dalgalı bir deniz, denize göre daha sakin bir gökyüzü görmekteyiz. Deniz üzerindeki renkler uzaklaştıkça yakın değerler ile daha koyulmuş, gökyüzü ise en açık değere sahip olmuştur. CHP'nin yurt gezileri kapsamında düzenlediği resim yarışmasında 1.lik mükafatını kazanmış olan bu eserde kübist etkilerin olduğunu görmekteyiz.

Görsel 4.14.3 Cevat Dereli, Sinop Limanı, Tarihsiz. Erişim: 07.05.2023

<https://www.google.com/http-devlet-resim-ve-heykel-yarismasi-sergisi-katalogu>

Günümüzde sadece siyah-beyaz fotoğrafı olan bu çalışmanın hangi teknikle yapıldığı, boyutları ve nerede olduğu bilgisine sahip değiliz. Turan Erol'un 'Yurt Gezileri ve Yurt Resimleri' adlı çalışmasından kaynak edindiğimiz bilgiye göre fotoğraf, Ülkü-13/1942, s.15'den alınmıştır. Fotoğrafın altında "Sinop Limanı" yazılıdır. I. DRHS-1939'da bu isimde bir resim var olduğunu, daha sonraki kataloglarda bu ismin yerine "Sinop Binası" yazıldığını, listede adı geçen 8/134 nolu "Sinop Limanı" resminin bu olduğu tahmin edilmektedir. Sinop Limanını konu eden resmin ön planında sağda büyük bir ağaç ve

yakın planda aldığı iki katlı, çatı katı olan ahşap bir ev, solunda ise arka arkaya devam eden evler görmekteyiz. Resmin sol yarısı deniz ile anlatılmış diğer yarısında ise Sinop’u kale Surları ve binaları ile betimlemiştir. Kenti uzaktan resmeden sanatçı arka planda perspektif etkileriyle küçülen evleri ve dağlarını kalın fırça vuruşları ile betimlediği görmekteyiz. Denizin üzerinde küçük büyük gemiler ve kayıklar koyu renkte ifade edilmiş, ışık gölge belirgin olarak verilmiştir. Işığın resmin solundan geldiğini, binaların üzerindeki açık değerlerden, solunda kalan kuvvetli koyuluklardan görmekteyiz. Açık kompozisyon uygulanmış, gökyüzündeki bulutlarda da belirgin olarak gördüğümüz geniş yüzeyli lekeci anlatım resimde hakimdir. Eserlerinde bazen yeryüzü bazen de gökyüzü tablonun üçte birini kaplar. Bu resimde de gökyüzünün üçte birlik bir alan kapladığını, kübizminden etkilenecek bu tekniği kendi duyarlılığı yönünde geliştirerek bir yoruma ulaştırdığını görmekteyiz.

4.15 İmren Erşen (1940-.....)

Görsel 4.15.1 İmren Erşen Erişim: 13.12.2023

http://www.lebriz.com/v3_artst/artist_Bio.aspx?artistID=549&lang=TR

1940 yılında Berlin-Almanya’da doğan sanatçı, 1962 yılında A.Ü. Siyasal Fakültesi’nden mezun olmuştur. 1967 ve 1974 yılları arasında Ankara’da bulunan resim sanatçılarımız Refik Epikman ve Lütfü Günay’dan desen ve boya dersleri almıştır. 1968-1979 yılları arasında Altılar Grubuna katılmış ve bu grubun üyesi olarak çalışmalarını yapmıştır. Grup’la beraberliği 1979 yılına kadar süren sanatçı bu yıllarda farklı teknikler denemiştir. 1972 ve 1984 yılları arasında Eşref Üren ile birlikte çalışma yapan sanatçı beraberliğini Hoca’nın ölümüne kadar devam ettirmiştir. 1982 yılında Hindistan’a giderek 3 ay resim çalışmalarına burada devam etti. 1985 yılında İtalyan Hükümeti’nin bursuyla Floransa’da sanat eğitimi görmüş ve Uffizi Müzesi’nde Rönesans ustalarıyla desen çalışmaları yapmıştır. 1990 yılında Ressam Eşref Üren kitabını M. Sıtkı Erinç ile hazırlamış 1998 ve

2000 yılları arasında Paris'te (Ensba) Ecole Nationale Superiere Des Beaux-Arts ve Grande Chaumiere'e devam etmiştir (URL-21, 2024). Sanatçı ilk kişisel sergisini 1978 yılında Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde açmıştır. Resimlerinde çizgisel kuruluşa ve desen sağlamlığına önem vermiş, pastel ve karakalem çalışmalarının konusu gecekondular olurken, füzen ve karakalem çalışmalarının konusu çıplak figürler olmuştur. Sanatçı çalışmalarını Ankara'daki atölyesinde sürdürmektedir (Özsezgin, 2010).

Görsel 4.15.2 İmren Erşen, Sinop 1, kağıt üzeri pastel boya, 10 x 14 cm. Erişim:20.04.2023
<https://www.ankaraantikacilik.com/>

Sinop'tan alınan bir kesit resmin konusunu oluşturmuştur. Sahilde sıra sıra duran evler ve kıyıda bir küçük tekne görmekteyiz. Kapalı kompozisyon oluşturulmuş, renkler açık tonlarda kullanılmıştır. Resimde lekesel bir üslup görmekteyiz. Kaba, rahat boya vuruşları ve bütünsel renklerle biçimleri ortaya çıkarmıştır. Biçimler üzerinde siyah kontur çizgileri vardır. Deniz ile gökyüzünde aynı mavi, duvar ile kayık üzerinde ise gri ve beyaz aynı renkleri kullanarak renkte sınırlı olduğunu görüyoruz. Resmin solunda ön planda duran ağaç koyu, evlerin biraz uzağındaki ağaç ise yeşil olarak betimlenerek renk perspektifi oluşturduğunu görüyoruz. Çalışma Ankara Antikacılık Müzayede Organizasyonlarının düzenlediği 38. Müzayede'de Tablo Lot: 201 resmi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 4.15.3 İmren Erşen, Sinop Kalesi, kağıt üzeri pastel boya, 11 x 14,5 cm. Erişim: 25.04.2023 [https:// www.ankaraantikacilik.com,imren-ersen-d-1940-sinop-kalesi-kagit-uzeri-pastel-imzali-11-x-14-5-](https://www.ankaraantikacilik.com,imren-ersen-d-1940-sinop-kalesi-kagit-uzeri-pastel-imzali-11-x-14-5-)

Eser, Ankara Antikacılık Müzayede Organizasyonlarının düzenlediği 38. Müzayede’de Tablo Lot: 312 nolu olarak karşımıza çıkmıştır. Sinop konulu resimde Sinop’u deniz tarafından gören bir bakış açısıyla surları ve evleri tasvir edilmiştir. Yüzey boyama ile doku kullanılmadan pastel tonlarda orta değerlerin hakim olduğu bir resimdir. Sanatçı biçimler üzerinde ara ara siyah renkle kontur çizgileri kullanmıştır. Ön planda alınan deniz üzerinde 2 sarı bir mavi renkte 3 kayık vardır. Arkada girinti çıkıntılarının hafif gösterildiği kale surları ve surlar arkasında küçük açık renkte evler, evlerin arasında koyu yeşil renkte ağaçlar gelmektedir. Gökyüzünde ve deniz üzerinde mavi, yeşilin tonlarını görmekteyiz. Pastel boya tekniğinde rahatlıkla verilen renk geçişlerini burada da görmekteyiz. Sanatçı biçimlerin formlarını belli belirsiz renk değerleri ile leke halinde göstermiştir.

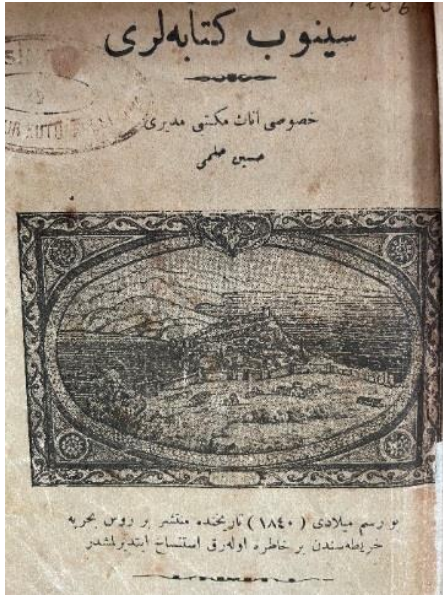
Bu tabloda yukarıda adı geçen sanatçıların bilgisi eserlerin kronolojik sırası yapılarak verilmiştir.

Tablo 4. 1 Sanatçı ve Eser Bilgisi

NO	SANATÇI ADI	YAŞADIĞI DÖNEM	UYRUĞU	ESER SAYISI	ESER TARİHİ	ESER TEKNİĞİ
1	Claude Aubriet	1665-1742	Fransız	1	1718	Gravür
2	Jules Joseph Augustin Laurens	1825-1901	Fransız	10	1847	Suluboya Karakalem
3	I. K. Aiazovsky	1817-1900	Rus	2	1853	Yağlıboya
4	E. Eugene Ciceri	1813-1890	Fransız	1	1853	Gravür
5	Rudolph K. Zhukovsky	1814-1886	Rus	1	1853	Yağlıboya
6	Alexey Petrovich Bogolyubov	1824-1896	Rus	2	1853	Yağlıboya
7	Adolphe Rouargue	1810-1870	Fransız	2	1855	Gravür
8	J. Henri Durand-Brager	1814-1879	Fransız	2	1855- 1856	Gravür
9	William Simpson	1823-1899	İngiliz	2	1855- 1857	Suluboya
10	William Joseph Taylor	1802-1869	İngiliz	1	1863	Gravür
11	G. Charles Vuillier	1845-1915	Fransız	7	1889	Gravür
12	Hüseyin H. Tengüz		Türk	1		Suluboya
13	Nazmi Dayan	1893-1963	Türk	1		Yağlıboya
14	Cevat Dereli	1900-1989	Türk	2	1939	Bilinmiyor
15	İmren Erşen	1940.....	Türk	2		Pastel

5. KÜNYE BİLGİSİ OLMAYAN SİNOP KONULU GÖRSEL BETİMLEMELER

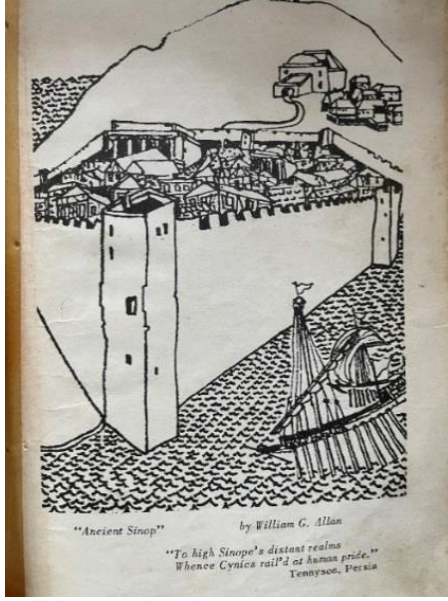
Bu bölümde künye bilgisi olmayan Sinop konulu 28 esere yer verilmiştir. Araştırmalar sonucunda bu eserlerin bazılarının sanatçı, bazılarının tarih bilgisinin olmadığı görülmüştür. Bazı eserlere internet üzerinden özel galeri ve koleksiyonlardan ulaşılırken, bazılarına ise Sinop'a ait bilgi içeren dergi ve kitaplardan ulaşılmıştır. Birçoğu 18.yy sonu, 19.yy başı dönemine ait gravür çalışmasıdır. Bu resimler, baskılarında Sinop ismini taşıdığı için ya da Sinop görüntüleri olduğu için kesinliği düşünülerek kaynak olarak teze alınmıştır.

Görsel 5.1 Sinop, In Ancient Times by Leslie Payne Delaney , B. A. 1960

“Sinop Kitabeleri , Hususi İnas Mektebi Müdürü Hüseyin Hilmi

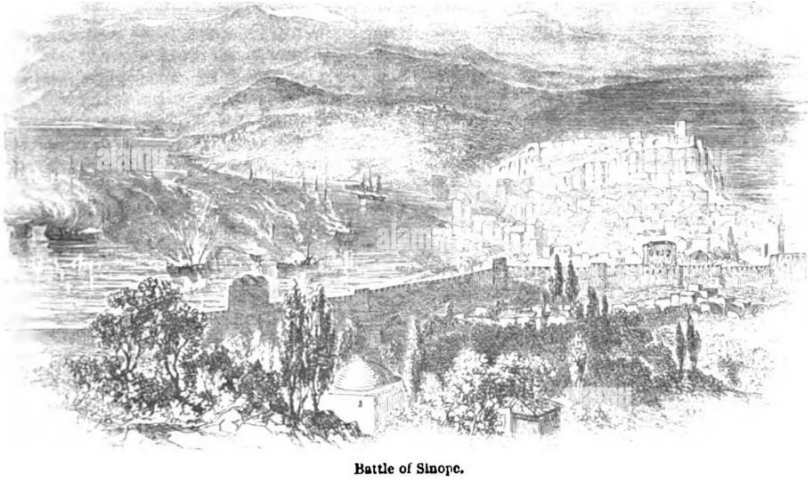
Bu resim miladi (1840) tarihinde münteşir (yayımlanan) bir Rus Bahriye haritasından hatıra olarak istinsah (kopya) edilmiştir.”

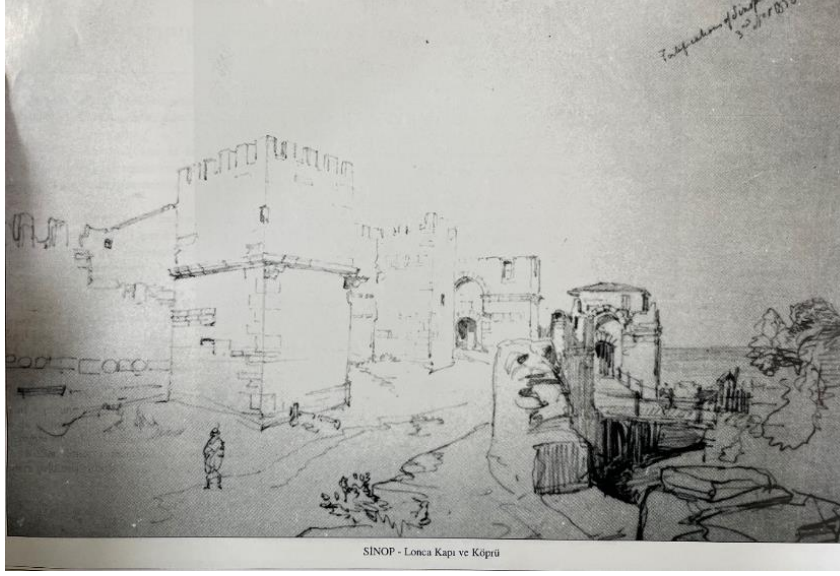
Görsel 5.2 William G. Allan, Antik Sinop, 1960 Erişim: 25.12.2023 Sinop In Ancient Times, By Leslie Payne Delaney, B.A, (Sinop Halk Kütüphanesi)

Resmin altında yazan yazı ve tercümesi:

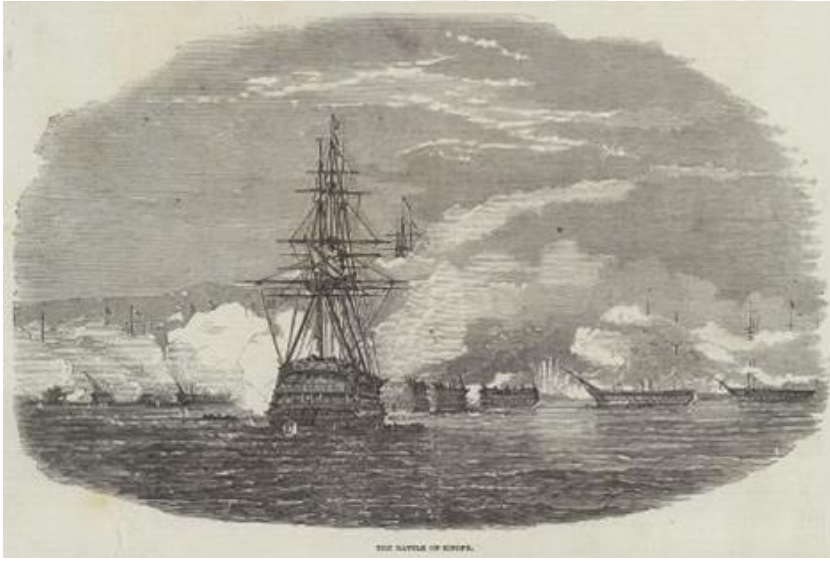
“To high Sinope’ s distant realms-Whence Cynics rail’d at human pride” Tennyson, Petsia, ‘Yüksek Sinop’un uzak diyarlarına-Kyniklerin insan gururuyla alay etmeleri’

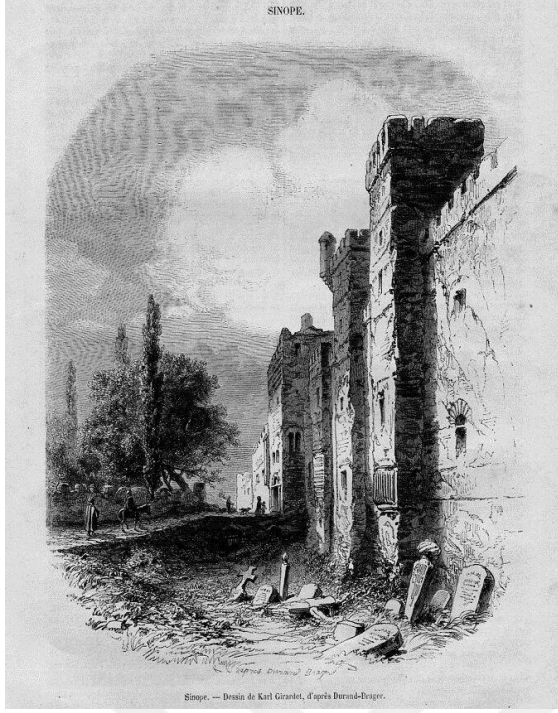
Görsel 5.3 Eser bilgisi yoktur. Erişim: 29.04.2024 [Sinoplu Bataille. George Dodd. Rus Tarihi Resimleri 1854-5-6. Alamy](#)

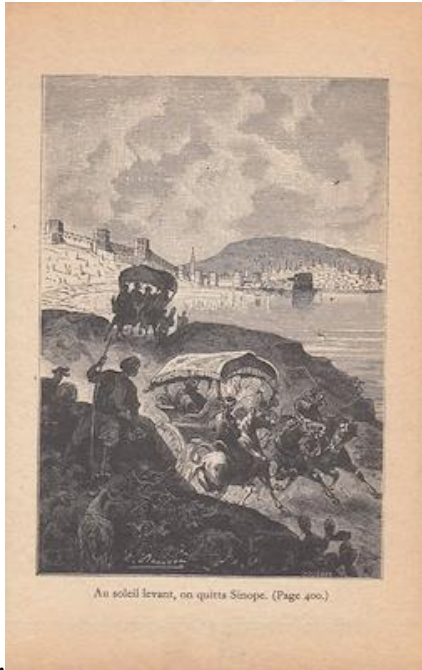
Görsel 5.4 Sinop, Lonca Kapısı. Erişim: 19.04.2024 Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi, 2005

Görsel 5.5 The Battle of Sinope, Sinop Muharebesi, gravür, 18x12 cm Erişim: <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/English-School/957274/Sinop-Sava%C5%9F%C4%B1-%28grav%C3%BCr%29.html>

Görsel 5.6 Karl Girardet (1813-1871), Sinope, gravür Erişim: 01.01.2024
<https://www.ebay.com/>

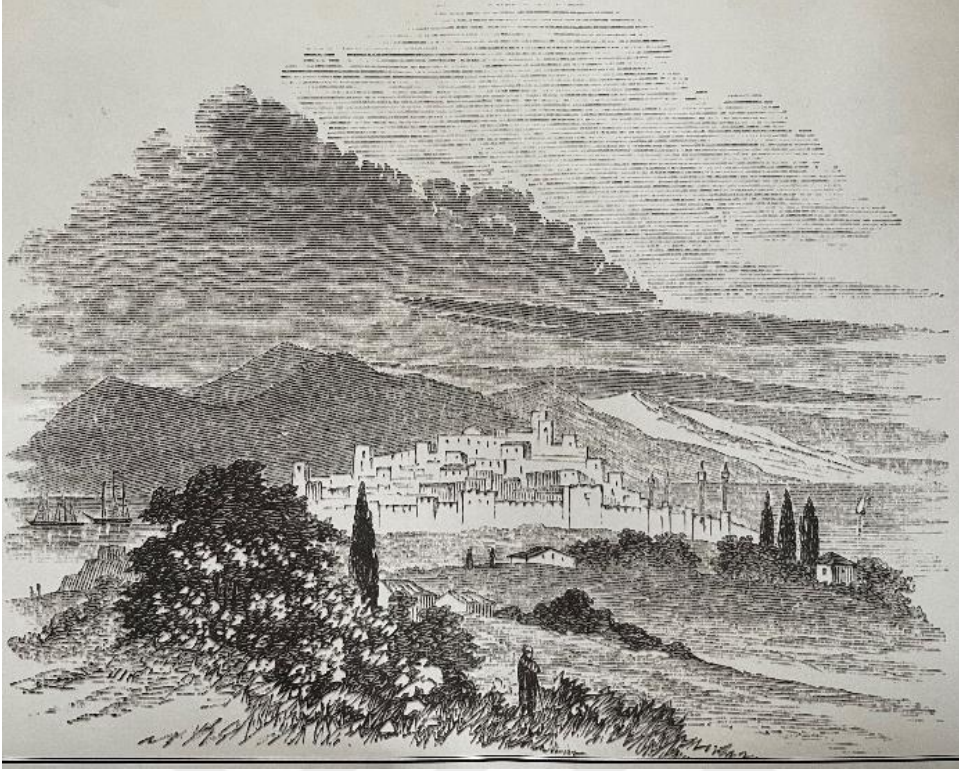
Görsel 5.7 Léon Benett (1839-1916) Sinop, 1890, gravür. Erişim: 21.04.2024
https://www.academia.edu/56218351/Ibn_i_Battuta_s_travel_to_Istanbul_%C4%B0bn_Battuta_n%C4%B1n_%C4%B0stanbul_Seyahatiji

Görsel 5.8 Sinop'un Boztepe'den Görünümü, 1854, gravür. Erişim:29.04.2024 Gravürlerle Türkiye-V, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

Görsel 5.9 Eser bilgisi yoktur. Erişim: Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi-2021

Görsel 5.10 Sinop, 1854, gravür. Erişim:29.04.2024 Gravürlerle Türkiye-V, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

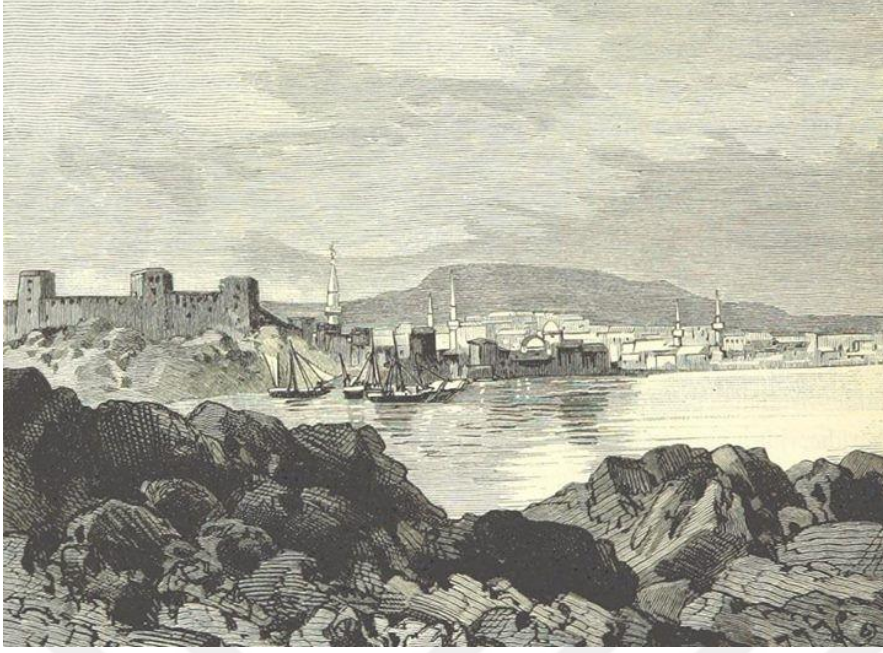
Görsel 5.11 Sanatçı bilgisi yoktur, Sinop, 1856. Erişim: 29.04.2024
<http://www.tretyakovgallerymagazine.com/>

Görsel 5.12 Sinop'ta Rus-Türk Savaşı, 1854, gravür. Erişim: 01.05.2024 Gravürlerle Türkiye-V, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

Görsel 5.13 Pieter van Woensel, Sinop Körfezi'nden Görünüm, 1794, gravür. Erişim: 20.04.2024
<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Ftr.pinterest.com%2Ffinabaris%2Fsinope%2>

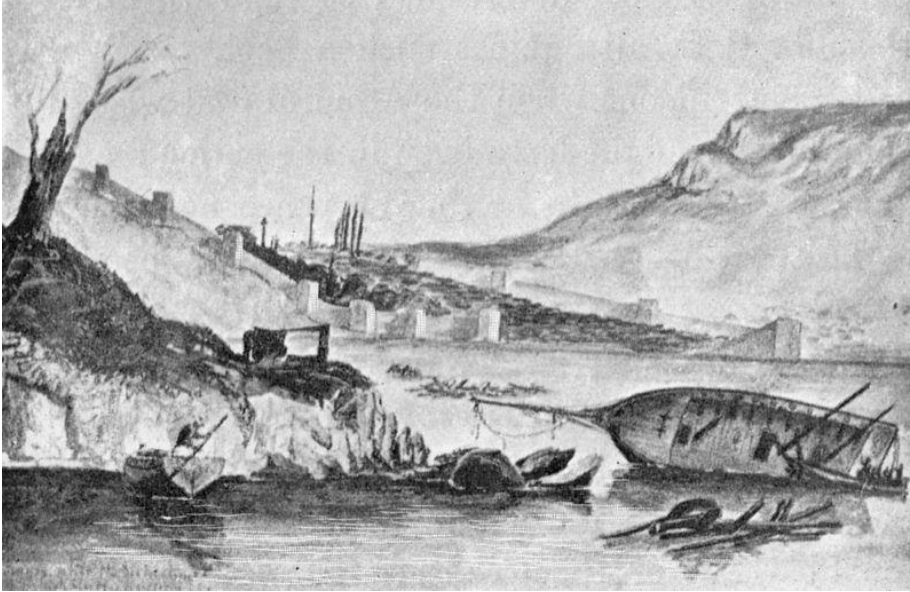
Görsel 5.14 Sinop Savaşı, 1880, 18 x 12 cm. Erişim: 21.04.2024
https://www.paralosgalleries.com/stock_detail.php?stockid=1147

Görsel 5.15 Rusya'nın Sinop'a saldırısı, Türkiye, 1853, 18 x 12 cm. Erişim: 21.04.2024
http://www.allposters.com/-sp/The-Russian-attack-on-Sinop-Turkey-1853-1906_i16774492_.htm

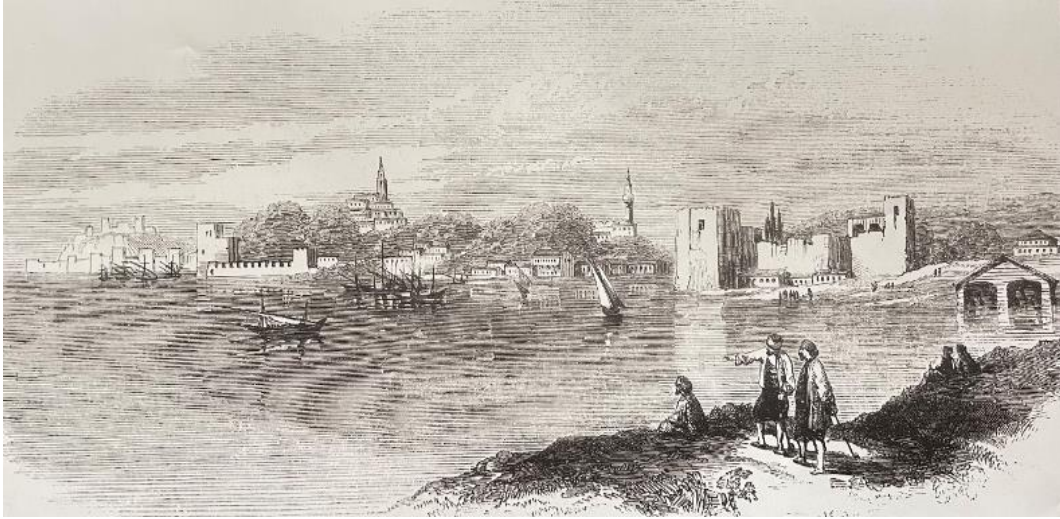
Görsel 5.16 Sinope Kasabadan bir görünüm, 1862, gravür. Erişim:21.04.2024
<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Ftr.pinterest.com..>

Görsel 5.17 George Tryon, Sinop, 1854. Erişim: 21.04.2024
https://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page

Görsel 5.18 Sinope, 1950-1960, gravür. Erişim: 29.04.2024 [Gravür dünyası 1950-1960](#)

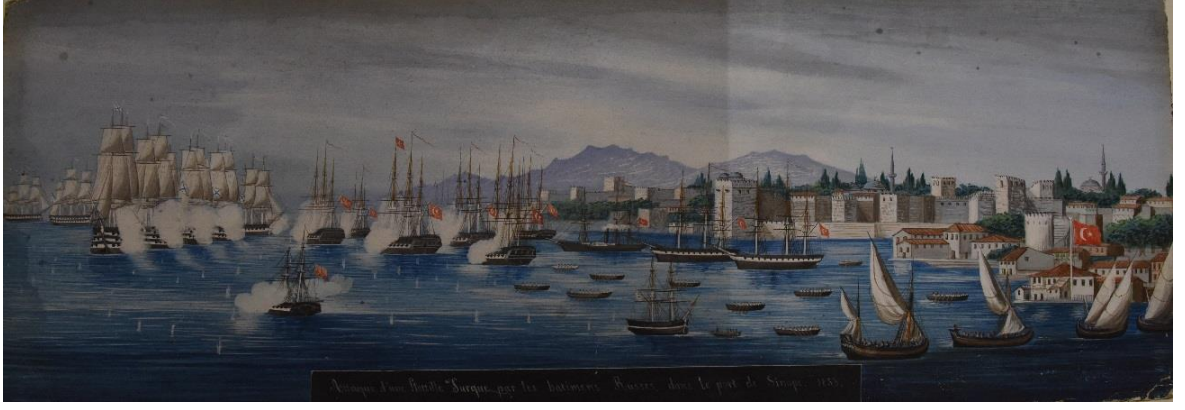
Görsel 5.19 Londinon, Sinope, 1860, gravür. Erişim: 29.04.2024 Gravürlerle Türkiye-V, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

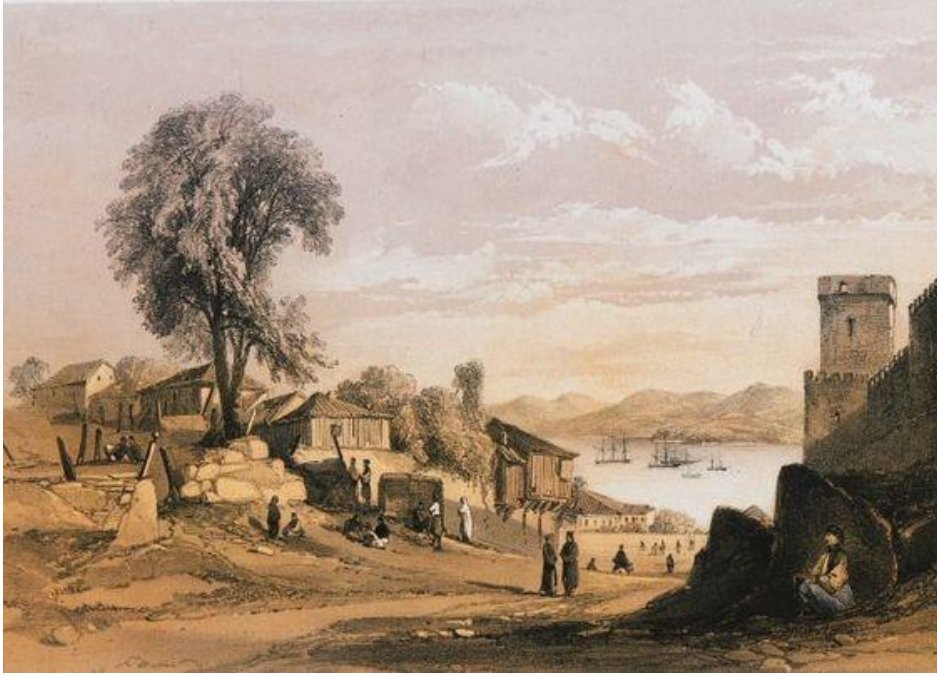
Görsel 5.20 Sinop'ta Türk Rus Savaşı, 1853, gravür. Erişim: 29.04.2024 Gravürlerle Türkiye-V, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

Görsel 5.21 Jules Laurence, Karadeniz'in Liman Kenti Sinop, 1846, gravür, 40 x 57 cm. Erişim:29.04.2024 <https://www.levant.com.tr/en/>

Görsel 5. 22 Ressam Bilinmiyor, 1853’de Sinop Limanı’nda Rusların Türk Gemilerini Bombardımanı, Suluboya Tablo, 25 x 76 cm. Erişim: 24 Mayıs 2023 ISTANBUL DENİZ MUZESİ MUZECİLİK <muze.istanbul.muzecilik@dzkk.tsk.tr>

Görsel 5.23 Cospatrik Baillie Hamilton, Sinop’un Görünümü, 1857. Erişim: 21.04.2024 <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Ftr.pinterest.com->

Kırım Harbinde Sinop'tan Kırım'a Giden Türk Gemileri, İstanbul Deniz Müzesi Resim Koleksiyonu

Görsel 5.24 Kırım Harbinde Sinop'tan Kırım'a Giden Türk Gemileri. Erişim: 04.04.2024
Çeşme, Navarin ve Sinop Baskınları ve Sonuçları, Piri Reis Yayınları

Görsel 5.25 Ressam Mahmut, Sinop, 1931, yağlıboya, 45 x 54 cm. Erişim: 24.04.2024
<https://www.artiummodern.com/>

Görsel 5.26 Sinope. Eser bilgisi yoktur. Erişim: 05.05.2023 Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi, 2021

Görsel 5.27 Eser bilgisi yoktur. Erişim: 05.05.2023 Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi, 2021

6. ESER METİN KAPSAMINDA ÇALIŞMALAR

Bu bölümde Sinop kenti görsel çözümlemelerine dair akrilik tekniğinde resim çalışmaları yer almaktadır. Kübist resim anlayışıyla yapılmış resimler eser metin kapsamında çalışılmıştır. Tarih boyunca Sinop kenti görünümünü resimleyen birçok sanatçı olmuş, her biri farklı kişilik yapılarıyla aynı doğa ortamından farklı etkilenerek eserler vermişlerdir. İnsanlar içinde yaşadıkları kültürlerden aracısız olarak beslenip eser üretmişlerdir. Bu çalışmada da Sinop'ta yaşayan biri olarak kentin kültürünü ve doğasını birebir hissederek, bıraktığı etkiler tuval üzerine aktarılmıştır. Sinop sahip olduğu tarihi mekanları, yapıları, doğası ve kültürü ile yüksek sanat değeri taşıyan bir kent olarak kompozisyonlara konu ve ilham kaynağı olmuştur. Eserler, belli bir kompozisyon düzeni içinde, ana nesnelerden ve görüntünün temel öğelerinden uzaklaşmadan yansıtılmaya çalışılmıştır. Resimlerde bir deniz kenti olarak kıyıda demirlenmiş kayıklar, tekneler ve balıkçılar, bir tarih kenti olarak kale surları, saat kulesi, feneri, amforaları, muhteşem bir doğa kenti olarak yüksek çınarları işlenmiştir. Eserlerin içeriğini oluştururken odaklanılan diğer bir konu ise Sinop şehrinin sırtına binen yükü artık zorlukla taşıdığını, sahip olduğu güzelliklerin de bilinçsizlikle yok olmasını anlatmaktır. Bir yandan hızla devam eden betonlaşma bir yandan tarihi alanların hak ettiği koruma bilincine sahip olamadan tarihsel yüzünü kaybetmesinin üzüntüsünü dile getirmektir. Deniz kenti olması sebebiyle ağırlıkta mavi ve tonları kullanılırken bulutların üstünden çekilmediği bu şehir gri ve tonları kullanılarak betimlenmiştir. Kübist anlayıştan esinlenerek, resmin temel ilke ve elemanlarını kompozisyonda yerine göre kullanmak konuyu anlatırken amaç olmuştur.

Görsel 6.1 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde I, 2024, akrilik, 100 x 100 cm.

Kıyıdan limana doğru bir görünüm çalışılmış önde duran kayıklar ve resmin sağ tarafında iskelenin bir kısmı görüntülenirken arka planda belli belirsiz kayıklar ve devamında görülen gökyüzü yüzeye aktarılmıştır. Doğa, düz, geometriksel olarak parçalanıp, renk ve biçim belirgin bir perspektif içinde verilmiştir. Mavi rengin hakim olduğu resimde açık kompozisyon kullanılmıştır. Çalışmada görünümü perspektife dayalı, basitleştirilmiş renk ve renk uyumlarına değer veren bir sanat anlayışı gösterilmiştir. Kompozisyonda biçimler yön ve hareketi oluştururken kendi içinde açık-koyu, büyük-küçük, boşluk-doluluk, dar -geniş alan ve zıtlık dengesi göz önüne alınıp gerçeklikten kopmadan resimlenmiştir. Yatay, dikey ve eğik çizgiler dinamik bir kompozisyon oluşturmuş, resmi zenginleştirmiştir.

Görsel 6.2 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde II, 2024, akrilik, 100 x 100 cm.

Resmin konusunu kıyıya doğru sıralanarak çekilmiş küçük balıkçı tekneleri oluşturmaktadır. Resmin üçte ikilik kısmını kayıklar oluştururken kalan kısmında gökyüzü gri tonları ağırlıkta görülmektedir. Gerçekliğinden kopmadan düz geometriksel soyut parçalanmalar ile resim ifade edilmiştir. Resimlerde renk perspektifi kullanılmıştır. Ön planda biçimler daha büyük ve koyu renkte iken arka plandakiler daha küçük çalışılmıştır. Sinop aynı zamanda bir deniz kentidir. Kıyıda demirlenmiş kayıklar, balıkçılar, şehrin hemen kıyısında olup Sinop insanlarının hayatının tam ortasındadır. Tersane kıyısındaki kafelerde oturan insan için kayıkların, sandalların o karışık ama hareketsiz duruşu rahatsız etmez bilakis sakinlik ve durağanlık arayışında olan insanların mekanı olmuştur. Resim konusu itibariyle kentin bu yönüne vurgu yapmak istemiştir.

Görsel 6.3 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde III, 2024, akrilik, 100 x 100 cm.

Kıyıya çekilmiş balıkçı teknelerinden bir kesit resmin konusunu oluşturmaktadır. Geometrik soyut parçalanmalar ile ifade edilmiş çalışmada belirgin bir şekilde ışık gölge vardır. Sinop'un deniz kenti olması sebebiyle mavi renk ve tonları kullanılırken gri ve tonları da gölge rengi olarak resimde hakim olmuştur. Resmin ön planında kayıkların büyük gövdeleri koyu değerlerde verilirken orta bölümde renkler biraz daha açılarak renk perspektifi kullanılmıştır. Kayıkların aralarında parça parça kullanılmış çok az sıcak renkleri görürken resmin tamamında soğuk renkler hakim olmuştur.

Görsel 6.4 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde IV, 2024, akrilik, 35 x 35 cm.

Kente kayıkların arkasından baktığımızda dimdik ayakta durup tarihe selam veren kale surlarını görürüz. Onların dik ve sert duruşu adeta bize güç verir. Kıyısındaki teknelerin surlara sığınışı ve bu teknelerin kendi içindeki karışık görünümünün aslında kentin insanına vermiş olduğu dinginliği göstermiştir. Bir o kadar karışık iken bir o kadar sakin olan bir görünüm resimde çizgi ve biçim ile anlatılmıştır. Resmin ön planında koyu renkler varken arkaya ve yukarıya doğru renkler açılmış, renk perspektifi kullanılmıştır. Çalışmada açık kompozisyon vardır. Biçimlerin düz geometriksel olarak büyük ve küçük olarak parçalanması gri ve mavi renk tonları ile tamamlanmıştır.

Görsel 6.5 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde V, 2024, akrilik, 35 x 35 cm.

Resimde bir balıkçı teknesinin ön kısmını ve arkasında duran teknelerin çok az görüntüsünü bir kesit halinde görmekteyiz. Yine biçimin geometriksel olarak parçalanıp kübist resim anlayışında çalışılan resimde alt kısımlarında koyu değerler verilirken gökyüzüne doğru renkler giderek açılmıştır. Kalın ve ince çizgiler her yerde kullanılarak resme hareket katmıştır.

Görsel 6.6 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde VI, 2024, akrilik, 35 x 50 cm.

Soyutlama resim örneklerinden olan bu resimde merkeze tam karşıdan görünen bir tekne alınmıştır. Belirgin bir perspektifi olan çalışmanın rengini yoğunlukta gri ve tonları oluşturmuştur. Ön planda deniz koyu renkte verilmiş, gökyüzüne doğru renkler giderek açılmıştır. Tekne üzerinde oturan bir figür görülmektedir. Biçimler gerçekçi olarak verilmiş, parçalanmalar belirgin bir ışık gölge ile büyüklük küçüklüğüne göre yapılmıştır.

Görsel 6.7 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde VII, 2024, akrilik, 35 x 50 cm.

Resmin konusunu oluşturan kareler, içinde yaşanan kentin resimsel karakterleri canlı görüldüğünde fotoğraf olarak alınıp sonrasında yorum katılıp kendi renkleri ile çalışılmıştır. Bu kare de bunlara bir örnektir. Balıkçılık kentin en önemli geçim kaynaklarından biridir. Resimde ağlarını tamir ederek balığa çıkmadan önceki hazırlıklarını yapan iki balıkçı figürü ve arkalarında tekneleri vardır. Mavi ve gri rengin hakim olduğu resimde, figürler ve biçimler düz geometriksel olarak parçalanıp soyut bir anlatım içinde yapılmıştır. Resimde kalın ve ince siyah kontürler belirgin olarak verilmiştir. Çizgiler yatay ve dikey olarak resme hareket katmıştır.

Görsel 6.8 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde VII, 2024, akrilik, 50 x 70 cm.

Bu resimde doğrudan kente bakarak onu oluşturan elemanlar bir araya getirilerek kompozisyon oluşturulmuştur. Kale surları, burçlar ve fener düz ve basit bir geometrik form içinde gri ve mavinin tonlarında resmedilmiştir. Ön planda koyu renkte geometrik biçim ve formlara kalın ve ince çizgiler eklenmiştir. Geometrik formların ve çizgilerin tekrarı ritim ve hareket oluşturmuştur.

Görsel 6.9 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde IX, 2024, akrilik, 50 x 70 cm.

Sinop, günümüze kadar gelmiş olan mimari yapıları kale surları, burçlar, saat kulesi, eski evleri, çeşmeleri ile hem kültür hem bir tarih şehridir. Çalışmada bu yapılardan kale surları, burçlar, saat kulesi ve eski evlerin yandan görünümü basit ve düz biçimler haline getirilerek resimlenmiştir. Eserde çarpık bir şekilde yeni yapılanmayı sembolize eden dikdörtgen biçimler vardır. Tarihi binaların önüne geçen bu dikdörtgenler ve siyah konturlar resimde dikkat çekicidir. Bunlar bilinçsiz olarak tarihi bir kenti beton yapılaşmanın içinde bırakan yapılar olarak ele alınmıştır. Bu durumun oluşturduğu olumsuzluk hissi koyu renkler ifade edilirken, bina konturlerinin dışarı taşması yeni yapıların anıtsal yapıların sınırlarına girdiğini ve yapıları zorladığını, görsel olarak da bir deformasyon yarattığı anlatılmak istemiştir.

Görsel 6.10 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde X, 2024, akrilik, 50 x 70 cm.

Açık kompozisyon anlayışı ile ele alınan resimde Sinop Uğur Mumcu Meydanı görünümü tam karşıdan alınarak çalışılmıştır. Tarihe tanıklık etmiş, halen ayakta duran ve denize bakan bu ağaçlar meydanın sahipleri olduğunu koyu renk ifadesi ile resimde bizlere anlatmaktadır. Doğa gerçekçi boyutta basit ve düz parçalanmalar ile gösterilmiş ağaçların dikeylikleri denizin yataylığı ile bölünmüştür. Ağaçların dalları resimdeki parçalanmaları kendiliğinden oluştururken, gri ve mavi rengin tonları da irili ufaklı parçalanmalarla dalların arasına girmiştir.

Görsel 6.11 Huriye Bulut, Sinop'un Renginde XI, 2024, akrilik, 50 x 70 cm.

Sinop kentinin uzaktan görünüşü koyu tonlarda mavi, siyah ve gri kullanılarak resmedilmiştir. Ön planda kentin tarihsel sürecinde etkisi olan uygarlıklardan kalan eserlerin bir arada toplanıp gösterildiği, orta planda yıkılmamak için direnen kale surları ve arka planda ise tarihin üstüne binmiş çarpık betonlaşmanın ürünü evler yer almaktadır. Koyu renkler içinde anlatılan Sinop Sikkesi bir yüzünde olan yunus yakalamış kartal, toprağın altında kalmış birçok amforalar, kentin adı ve yüzü olmuş Sinope büstü göz ardı edilip kentin tarihini yok eden günümüze bir atıftır. Sinop kentini uzaktan bir görünümle tarihi zenginliğine vurgu yapma amacıyla resim ortaya çıkmış, günümüz halinde bilinçsiz bir kentleşme ile beton yığınının içinde ve altında kaldığına dikkat çekilmek istenmiştir.

Grinin ve kırmızının soğuk tonlarında orta değerlerde oluşturulmuş belirgin perspektife sahip bir resim olmuştur. Gerçekçilik etkisinden uzaklaşmadan soyutlama yapıp kent biçimlerin çizgi ve formlarıyla resim zenginleştirilmiştir.

SONUÇ

18. Yüzyıldan itibaren Sinop konusunu içeren görsel çalışmalar bu tezin araştırılması için bir amaç oluşturmıştır. Bu amaçla sanat tarihinde Sinop üzerine yapılmış Batı kökenli ve Türk sanat eserleri incelenmiş olup envanteri çıkarılarak toplamda 15 sanatçının 37 eserine ulaşılmıştır. Bu sanatçı ve eserleri resimlerin yapılış yılına göre kronolojik sıraya alınıp incelenmiştir. Toplamda 6 Fransız, 2 İngiliz, 3 Rus, 4 Türk olmak üzere 15 sanatçının 37 eseri araştırma konusu olmuştur. Sanatçı ve eser bilgisi olmayan künyesi oluşturulamamış toplam 27 eser ise kaynak olması amacıyla yalnızca görsel olarak tez çalışmasına eklenmiştir. Sinop kentini konu edinmiş olan eserler dönemi, özellikleri açısından incelenmiş, tüm inceleme ve araştırmalar sonucunda elde edilen veriler toplanarak bu çalışma ortaya çıkarılmıştır. Konu edilen bu eserlerin sanatçıları, eserlerin nerede, hangi amaçla, nasıl yapıldığı ve hangi teknik, üslup, anlatım içerdiği detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Bu resimlerin dönemlerindeki olaylara şahitlik etmeleri, kültürel ve mimari yaşantıyı doğrudan göstermesi sanatsal değerin yanı sıra aynı zamanda belge niteliği taşımaktadır. Sinop kenti 18. yüzyıl başlarından itibaren batılı ressamın konusu olmuştur. Sinop resimlerinin gravür, yağlıboya, karakalem ve suluboya tekniklerinde yapıldığı ve gerçekçi bir üslupta konu edildiği görülmüştür. Sinop resimlerini işleyen Batılı ressamın bu eserleri kendi ülkelerinde propaganda aracı olarak görmüş ve bu eserleri seyahatnamelere kaynak oluşturmak amacıyla resmetmişlerdir. Araştırmalar ve koleksiyonerler ile yapılan görüşmeler göstermektedir ki bu eserlerin birçoğu şu anda Avrupa Ülkeleri, Rusya ve Türkiye’de bulunan müze ve özel galerilerde muhafaza edilmektedir. Sinop kent manzara resimlerinde dikkat çeken başka bir özellik de sanatçının yaşadığı çevreyi, kültürü, doğayı, insanları, yaşayış tarzlarını gibi unsurları ile ele alıp resme aktarmasıdır. Türk Resim Sanat tarihinde ise Sinop temalı çalışmalar 20.yy başlarında, sınırlı sayıda, yağlıboya ve pastel tekniğinde çalışılmış olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserlerde lekesel, renkçi bir anlatım olduğunu, realist bir yaklaşım ile şehrin betimlendiği görülmüştür. Eserlerin bir kısmının müzayedelerde karşımıza çıkarak özel koleksiyonlarda olduğu, bir kısmının ise müze koleksiyonlarında olduğu görülmüştür. Günümüze kadar ulaşmış tüm bu resimlerin, belge niteliği taşımasının haricinde, Batılı ve Türk ressamın ürettikleri Sinop temalı olan bu sanat eserlerinin tarihi değerinin yanında aynı zamanda yaşanan o dönemin ruhunu da günümüze yansıtması açısından çok önemlidir. Geçmiş dönemde yapılan Sinop resimlerinin detaylı eser bilgisi olmadan

kaynaklara sadece fotoğrafları ile geçmiş olduğu görülmüştür. Bu sebeple eser ve sanatçı bilgileri detaylı olarak ele alınmış, yabancı ve yerel kaynaklar ile araştırılıp resim incelemesinin tarafımdan yapıp bir araya getirilmiştir. Eserlerin bilgisiyle derlenip toparlanması konunun farkındalığını artırmış, önemini ortaya çıkarmıştır. T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü ile yapılan yazışmada Cevat Dereli'ye ait eserlerin koruma sürelerinin dolmaması sebebiyle söz konusu eser paylaşımının mümkün olmadığı bildirilmiştir. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Deniz Müzesi ile mail yoluyla iletişim kurulmuş, eser bilgileri alınmıştır. Eser metin kapsamında çalışılan Sinop temalı 11 eser, akrilik tekniği ile geometrik soyutlama üslubunda resmedilerek bu tezin içinde yer almıştır. Sinop şehri yüksek sanat değeri taşımaktadır ve bu yönüyle de uygulama çalışmalarıma konu olmuş, sahip olduğu kültür ve ruh ile de her zaman şahsıma ilham vermiştir. Eserlerin içeriğinde kentin güzel kareleri resmedilirken diğer bir yandan tarihi yapıları ve eserleri konu edilmiş, şehrin sırtına binen yükü artık zorlukla taşıdığını, sahip olduğu güzelliklerin de bilinçsizlikle yok edildiği anlatılmak istenmiştir. Bir yandan hızla devam eden betonlaşma bir yandan tarihi alanların hak ettiği koruma bilincine sahip olamadan tarihsel yüzünü kaybetmesinin üzüntüsünü dile getirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Alpsoy, S. (2009). *Türk resminde kent peyzajı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akademi. (1965). Cevat Dereli Atölyesi. 59.
- Arseven, C. E. (1965). *Türk sanatı tarihi cilt: III*. Milli Eğitim Basımevi.
- Akder, F. (2020). Yüzyılda 14 Anadolu kentinin tanımı ve anlatımı. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-26. <https://doi.org/10.4305/metu.jfa.2020.1.8>
- Ayan, A. (1995). *Eren Eyüpoğlu*. Yapı Kredi Kültür Sanat.
- Başaran, S. (2009). Askeri deniz tarihimizin hazin tabloları. *Artist Modern*.
- Baş, E. (2020). *Cevat Dereli 'nin gündelik yaşamı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Başıoğlu, B. (1978). *Sinop ili tarihi*. Ayyıldız Matbaası.
- Borçin, N. (2020). *Kent mimarisi içerisinde değişime uğramış yapılar ve nesnelerin resimsel yüzeylerde plastik çözümlemeler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Carteret, X. & Hamonou-Mahieu, A. (2010). *Les dessins de Champignons de Claude Aubriet*. Publications scientifiques du Muséum. <https://books.openedition.org/mnhn/4978>
- Cephanecigil, G. (2009). Me'yûs kalplere bir inşirâh: Bedâyi-i Âsâr-ı Osmâniye ve Ressam Hüsnü Bey. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 7(13), 425-434. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/653875>
- Demir, C. (2019). Sinop Rum Cemaati'nin 19.yüzyıldaki sosyal yapısı. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, (27), 111-142. <https://doi.org/10.18220/kid.633201>
- Dereli, F. (2010). *Sinop 'Kuzeyin Hırçın Güzeli, Sinope'*. Şimal Ajans.
- Demirarslan D. & Savçın E. B. (2017). 17-20. yüzyıl arası resim sanatı örneklerinde İstanbul tasvirleri ve kentsel bellek. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 2(1), 121-151. DOI: 10.26835/my.306324 Araştırma
- Demirkaya, F. Ü. & Tuluk, Ö. İ. (2012). Eflatun'un "Kurbağa" Sı Sinope'den Sinop'a: Kaynaklara göre Sinop Kentinin Fiziksel Gelişimi. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 29(1), 45-68. DOI: 10.4305/METU.JFA.2012.1.3
- Dora, Y. (2019). Resim sanatında Kırım Savaşı: Osmanlı, Rus ve Avrupalı ressamların kırım savaşı betimleri üzerine bir değerlendirme. *Akdeniz Sanat*, 13, 857-871. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/809870> 2019
- Dolaştır, S. (2021). *Pierre Auguste Renoir'ın resimlerinde kadın teması ve görsel kültür açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Edgü, F. (2009). *Katalog: Batı'ya yolculuk Türk Resminin 70 Yıllık Serüveni*. Bilnet Matbaacılık.

- Efe, İ. (2018). *Sinop Tarihi, Türk Hakimiyetine Girişten Cumhuriyetin İlanına*. Büyüyenay Yayınları.
- Elveren, K. (2015). Tablonun Sırları Ayvazovski'nin Fırçasından Rusların Sinop Baskını. *Atlas Tarih*, (35), 34-35.
- Erol, T. (1998). *Yurt Gezileri ve Yurt Resimleri (1938-1943)*. Milli Reasürans.
- Erbaşı, F. S. (2022). Ambrogio Lorenzetti'nin Siena Palazzo Pubblico Freskleri: İyi ve Kötü Yönetimin Alegorisi, *Esogü Tarih Dergisi*, 5(2), 1-31. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2740694>
- Eroğlu, S. & Akhan, D. A. (2013). Seyahatnameler'de Sinop, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17(1), 257-272. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/32377>
- Eyice, S. (1963). X. Hommaire de Hell ve Ressam Jules Laurens Müşterek Türkiye Seyahatnamelerinin değerlendirilmesi yolunda bir araştırma. *Belleten*, 27(105), 59 – 88.
- Forrer, L. (1916). 'Taylor, William Joseph.' *Madalya Sahiplerinin Biyografik Sözlüğü*. <https://collections.museumsvictoria.com.au/articles/25383>
- Giray, K (1999). *İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Koleksiyonu'ndan Örneklerle Manzara, Manzara Duyarlılığında Özel Yorumlar*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Giray, K. (2001). *Katalog Mehmet Pesen Resim Sergisi, Ankara Sanat Galerisi*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Gültekin, G. (1999). Ressam Cevat Dereli, *Erdem Dergisi*, 12(34), 107-118. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/44365/548633>
- Günaltay Ş. (1987). *Yakın Şark IV*. Türk Tarih Kurumu.
- Güven, S. (2010). *Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesinde 1914 kuşağı, müstakil ressamlar ve heykeltıraşlar birliği ve d grubu ressamlar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güvener, Y. (2015). Eren Eyüpoğlu'nun sanatı. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İsimyeli, N. (2001). *Asker Ressamlar Kataloğu*. Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı.
- Jacoques, A. (2018). *Jules Laurens'in Türkiye Yolculuğu*. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Kalkanoğlu, S. D. (2017). Dalgaların ressamı 200 yaşında. *Atlas Tarih*, (47), 34-35.
- Kanbur, E. (2012). *Sinop'tan Haberler*. Sinop Ajans.
- Keskin, C. (2012). Yurdu gezen ressamlar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27), 141-151. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117827>
- Koç, D. C. & Altıntaş, O. (2016). Bedri Rahmi Eyüboğlu-Neşet Günel-Nuri İyem-Mehmet Pesen-Nedret Sekban eserlerinin yapı kategorileri bakımından incelenmesi. *İdil Dergisi*, 5(23), 831-863. <https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1462392544.pdf>
- Komisyon. (1984). *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi Cilt 31*. Anadolu Yayıncılık.
- Komisyon. (1998). *Sinop*. Sinop İl Milli Eğitim Müdürlüğü.

- Komasyon. (1992). *Her Yönüyle Sinop*. Sinop Valiliği Yayınları.
- Milliyet Gazetecilik A.Ş (1993). *Thema Larousse, Tematik Ansiklopedi, Sanat ve Kültür*, (S 6, 348-349). İstanbul: Milliyet.
- Mualla, F. (2003). Pierre Auguste Renoir, Türkiye’de Sanat. *Plastik Sanatlar Dergisi*, (6), 53.
- Orhan, G. (2010). *Okuduklarım, Gördüklerim ve Duyduğularım Sinop*. Sinop Belediyesi Kültür Yayınları.
- Özcanoglu, Z.Z. M. & Koca-vd. (2005). *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*. Sinop Belediyesi Kültür-ABC Yayınları.
- Özsezgin, K. (1982). *Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Cilt:3*. Tıglat Basımevi.
- Pacquement, A. (1198). *Jules Laurens’in Türkiye Yolculuğu*. Turhan Ilgaz (çev.), Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Pelte, C. (1998). *Jules Laurens’in Türkiye Yolculuğu*. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Pehlivan, B. (2018). Hoca Ali Rıza’nın resimlerinde İstanbul. *Kesit Akademi Dergisi*, 4(17), 149-160. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kesitakademi/issue/59822/863853>
- Pekman, A. (2005). *Strabon Antik Anadolu coğrafyası*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Rasim Konyar, H. (2011). *Karadeniz II, Sinop, Samsun, Ordu, Çorum*. Türsab Kültür Yayınları.
- Roberts, K. (1978). *The Great Artists, A library of their lives, times and paintings, Book 4*. Renoir Printed.
- Serullaz, M. (1991). *Empresyonizm Sanat Ansiklopedisi*. Remzi Kitabevi.
- Sezgin, K. (2010). *Görsel Sanatçılar Ansiklopedisi*. Doruk Yayıncılık.
- Şahin Tekinalp, P. (2014). Geleneğin devamı: Bahriyeli Ressam Hüseyin Hüsnü Tengüz’ün kıyafet albümü. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 31(1), 207-220. https://www.academia.edu/en/57792467/Gelene-_Bahriyeli_Ressam_Katip
- Tansuğ, S. (1993). *Çağdaş Türk Sanatı*. Remzi Kitabevi.
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya: Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi C:3*. Çev. Ali Suat (çev.), Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.
- Thompson, J. (2014). *Modern Resim Nasıl Okunur, Modern Ustalarını Anlamak*. Firdevs Candil Çulcu (çev.), Hayalperest Yayınevi.
- Tütengil, C. (1977). *Milliyet Sanat Dergisi*, (241), 18-19.
- Ürekli, F. (2019). Arşiv belgeleri ışığında Osmanlı Sarayında nişanlarla takdir ve taltif edilen Ressam Ayvazovski’nin bilinmeyenleri. *Milli Saraylar Sanat Tarih Mimarlık Dergisi*, (17), 7-31. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/msdergisi/issue/47792>
- Üner, Ö. (2021). *Kent ve sanat*. CEDESU. www.academia.edu/78911533/KENT_VE_SANAT

- Yakarçelik, D. N. (2017). *Bahriyeli Ressam Katip Hüseyin Hüsnü Tengüz*.
https://www.academia.edu/36623760/BAHR%C4%B0YEL%C4%B0_RESSAM_KAT%C4%B0P_H%C3%9CSEY%C4%B0N_H%C3%9CSN%C3%9C_TENG%C3%9CZ
- Yağız, O. (2017). Sinope (Sinop) Sikkeleri. *Toplumsal Tarih*, (277), 44-47.
https://www.academia.edu/100766214/Sinope_Sinop_Sikkeleri?sm=a
- Yenal, E. (1998). *Jules Laurens'in Türkiye Yolculuğu*. Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık.
- URL-1 Otuzbeşlik (2020). Sanat Tarihinde Kent Manzaraları Erişim: 13.05.2023
<https://www.otuzbeslik.com/yazilar/sanat-tarihinde-kent-manzaralari>
- URL-2 Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2014). Erişim:17.05.2023
<https://sinop.ktb.gov.tr/TR-107043/tarihce.html>
- URL-3 Robinson, DM (1906). *Antik Sinope, prosopographia sinopensis ve yazıt ekleriyle birlikte tarihsel bir anlatım*. Baltimore, Johns Hopkins Yayınları. Kongre Kütüphanesi, Erişim: 18.04.2024 <https://www.loc.gov/item/07038857/>
- URL-4 Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2014). Erişim:18.05.2023
<https://sinop.ktb.gov.tr/TR-107043/tarihce.html>
- URL-5 Openedition Books (2013). Champignons De Claude Aubriet'in Les Dessins, Bilimsel Yayınlar Muséum. Erişim 01.05.2024, <https://books.openedition.org/mnhn/4978>
- URL-6 Britannica. Joseph Pitton de Tournefort, Erişim:17.12.2023
<https://www.britannica.com/biography/Joseph-Pitton-de-Tournefort>
- URL-7 Wikipedia (2022). Eugène Cicéri, Erişim: 12.12.2023
https://en.wikipedia.org/wiki/Eug%C3%A8ne_Cic%C3%A9ri
- URL-8 Rehs Galleries, İnc (2020). Biography - Eugene Ciceri, Erişim: 12.12.2023
https://rehs.com/Eugene_Ciceri_Bio.html
- URL-9 Museum-Digital (2021). William Joseph Taylor, Erişim: 03.01.2024
<https://st.museum-digital.de/people/32515>
- URL-10 Arthive (2024). Alexey Petrovich Bogolyubov, Erişim: 16.12.2023
https://arthive.com/artists/66~Alexey_Petrovich_Bogolyubov
- URL-11 Wikipedia (2022). Alexey Bogolyubov, Erişim: 21.04.2023
<https://tr.wikipedia.org>
- URL-12 Proantic tarih yok. Adolphe ROUARGUE, Erişim: 15/11/2023
<https://www.proantic.com/347394-adolphe-rouargue-1810-1870-rade-de-rio-de-janeiro-bresil.html>
- URL-13 Wikipedia (2024). Jean-Baptiste Henri Durand-Brager, Erişim: 12.02.2024
https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean-Baptiste_Henri_Durand-Brager
- URL-14 Wikipedia (2023). William Simpson, Erişim: 29.04.2023

https://tr.wikipedia.org/wiki/William_Simpson

URL-15 Wikipedia (2024). William Joseph Taylor, Erişim: 25.05.2024

https://tr.wikipedia.org/wiki/William_Joseph_Taylor

URL-16 Wikipedia (2022). Gaston Vuillier, Erişim:10.05.2023

https://en.wikipedia.org/wiki/Gaston_Vuillier

URL-17 Fabre, Daniel, 2007. “ Gaston Vuillier'in dünya turu. Bir ressam-etnografin biyografisi ”, Bérose – Uluslararası Antropoloji Hikayeleri Ansiklopedisi , Paris, Erişim:01.05.2024 <https://www.berose.fr/article30.html>

URL-18 Ankara Resim ve Heykel Müzesi (2021). Nazmi Dayan, Biyografi, Erişim: 01.05.2024

<http://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2243/nazmi-dayan-1893-1963>

URL-19 İstanbul Ansiklopedisi (2018). “Dayan Nazmi, İstanbul Ansiklopedisi, Erişim: 10.06.2023 <https://muhaz.org/istanbul-ansiklopedisi>

URL-20 Wikipedia (2019). Devlet Resim ve Heykel Sergileri, Cevat Dereli, Erişim: 01.05.2024

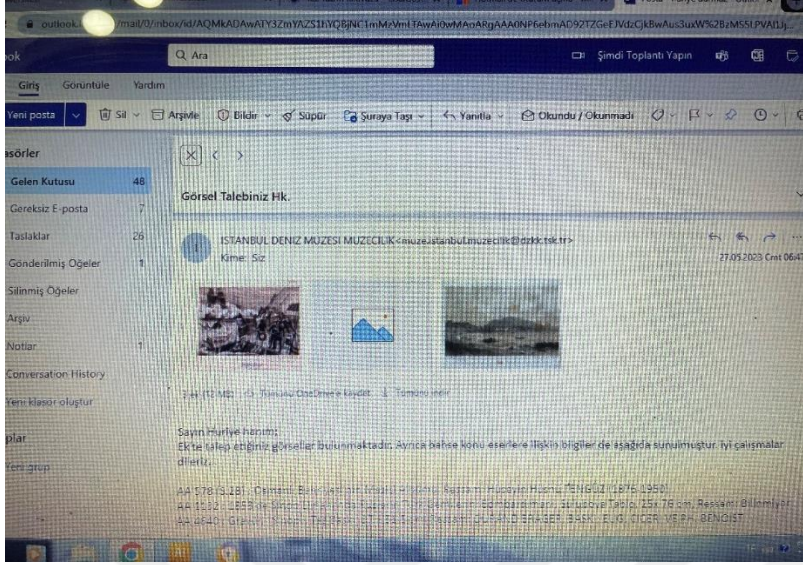
<https://www.google.com/http-devlet-resim-ve-heykel-yarismasi-sergisi-kataloguhttps://tr.wikipedia.org/wiki/Anasayfa>

URL-21 Wikipedia (2024). İmren Erşen, Erişim: 02.03.2024

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0mren_Er%C5%9Fen

EKLER

EK 1. İstanbul Deniz Müzesi, Eser bilgisini içeren mail. Erişim: 27.05.2023

İSTANBUL DENİZ MUZESİ MUZECİLİK

06:47Kime:hrydurmaz

3 ek (12 MB)

F0578- 26.jpg; F1132- ÖN YÜZÜ.JPG; F4640A.JPG;

Sayın Huriye hanım; Ek'te talep ettiğiniz görseller bulunmaktadır. Ayrıca bahse konu esere ilişkin bilgiler de aşağıda sunulmuştur. İyi çalışmalar dileriz...

AA 578 (S.28) : Osmanlı Bahriyesi'nin Mazisi Albümü, Ressam: Hüseyin Hüsnü TENGÜZ (1876-1950)

AA 1132 : 1853'de Sinop Limanı'nda Rusların Türk Gemilerini Bombardımanı, Suluboya Tablo, 25x 76 cm, Ressam: Bilinmiyor

AA 4640 : Gravür, "Sinop", Taş Baskı, 37 x 51.5 cm, Ressam: DURAND BRAGER, BASKI; EUG. CİCERİ VE PH. BENOIST

Hanife ÖZTÜRK

Müzecilik Şb.Md.Yrd.

EK 2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Görsel talebi
içerikli dilekçeye yanıt. Erişim: 14.03.2023

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIğI
Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü

Sayı : E-14673016-107-3573093
Konu : Görsel Talebi

14.03.2023

Sayın Huriye BULUT
Zeytinlik Mahallesi 8. Sokak N:9 D:8 Asiyan Evleri MERKEZ / SİNOP

İlgi : 08/01/2023 tarihli dilekçeniz.

Tez  alışması kapsamında kullanmak üzere ressam Cevat Dereli'ye ait eser görsellerinin tarafınıza verilmesi talebine ilişkin dilekçeniz incelenmiştir.

Mevzuat hükümleri doğrultusunda alınan Makam Onayı gereğince, sanatçıya ait eserlerin koruma sürelerinin dolmaması sebebiyle söz konusu eser görsellerinin paylaşımı mümkün olamamaktadır.

Bilgilerinize rica ederim.

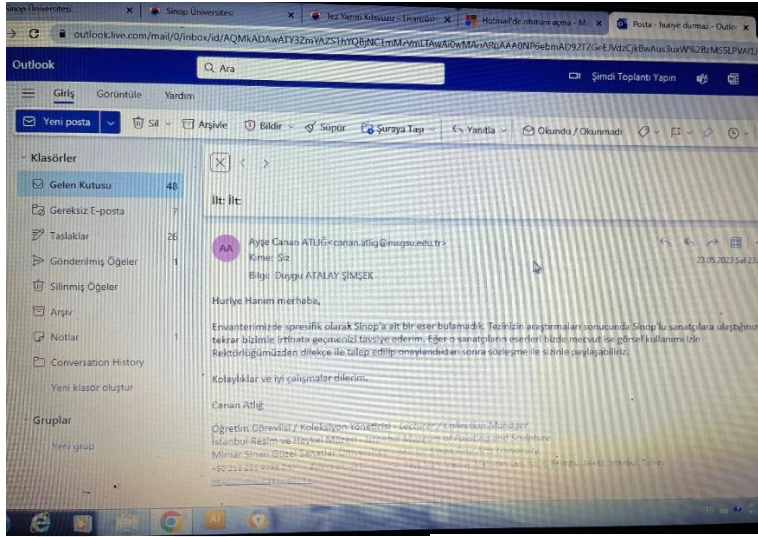
Ömer Faruk BELVİRANLI
Bakan a.
Genel Müdür V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 939D585C-2195-4118-B17B-5E1875E70ABB Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ktb-ebys>
Adres : Roma Meydanı Hipodrom Caddesi 06330 Hipodrom/ANKARA Bilgi için: Cansu  ALIşKAN
Telefon: (312) 470 58 92 Faks: (312) 470 59 48 Ressam
E-Posta: guzelsanatlar@kulturturizm.gov.tr Elektronik Ađ: www.guzelsanatlar.gov.tr
KEP Adresi : kulturveturizmbakanligi@hs01.kep.tr

Türkiye

EK 3. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Görsel talebine ilişkin mail. Erişim: 23.05.2023

Gönderen: Ayşe Canan ATLIĞ

Konu: İlt: İlt:

Huriye Hanım merhaba, Envanterimizde spesifik olarak Sinop'a ait bir eser bulamadık. Tezinizin araştırmaları sonucunda Sinop'lu sanatçılara ulaştığınızda tekrar bizimle irtibata geçmenizi tavsiye ederim. Eğer o sanatçıların eserleri bizde mevcut ise görsel kullanımı izin Rektörlüğümüzden dilekçe ile talep edilip onaylandıktan sonra sözleşme ile sizinle paylaşabiliriz. Kolaylıklar ve iyi çalışmalar dilerim.

Canan Atlığ

Öğretim Görevlisi / Koleksiyon Yöneticisi - *Lecturer / Collection Manager*

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi - *Istanbul Museum of Painting and Sculpture*

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi - *Mimar Sinan Fine Arts University*

+90 212 261 4298 Dahili - *Extension: 4830* - Kılıç Ali Paşa Mah. Meclis-i Mebusan
Cad. No: 6, Beyoğlu, 34433, İstanbul, Turkey.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Huriye Bulut

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : Kastamonu Abdurrahman Paşa Lisesi, 1994

Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi, Burdur Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-iş Öğretmenliği Ana Sanat Dalı, 2000-2004

Mesleki Deneyim

İş Yeri : Sakarya Merkez Karadere İlköğretim Okulu, M.E.B. 2006-2009

İş Yeri : Sinop- Erfelek Çok Programlı Lisesi, M.E.B. 2009-2010

İş Yeri : Sinop İMKB Ş.E.Y. Güzel Sanatlar Lisesi, M.E.B. 2010-2019

İş Yeri : Sinop Merkez Kabalı Ortaokulu, M.E.B. 2019-2024

Yayın Listesi : ŞEHRİMİZ SİNOP, M.E.B Orta Okullar Ders Kitabı, 2020